

Дубо метен

МИШЕЛ ТУРНИЕ

РИВА

МИШЕЛ ТУРНИЕ
ДИВ ПЕТЕЛ
РАЗКАЗИ

Превод: Нина Венова, Мария Георгиева

chitanka.info

*Вдън всяко нещо има една риба.
От страх да не изплуваш гола,
рибо,
ще те наметна с моя плащ от
образи.*

Ланса
дел Васто

ГЕОРГИ ЦАНКОВ ЧОВЕКЪТ-ГРАДИНА

Даниел Дефо не е казал цялата истина. Когато след двайсет и осем годишно усамотение двумачтовата английска гемия открила приютилия се на Сперанца Робинзон Крузо, той отказал да напусне своя остров. „Спасителите“ идвали сякаш от друга планета. Времето безжалостно властвало над живота и мислите им. Човекът-остров съществувал в друго измерение. Той се намирал в преддверието на рая, където споменът на преходността на земното не го измъчвал. Смяната на сезоните не докосвала вечната зеленина на островния Едем. Робинзон чувствал, че притежава тайната на вечната сила и младост. Неговата райска градина „нямала нито врата, нито прозорец, откъдето да се влезе или да се излезе“ (Лайбниц).

А сега нека се пренесем в друга градина, тази на свещеническият дом в селцето Ивлин, разположено на петнайсет километра от Версай, сред долината Шеврьоз. Красиво и мъдро се сменят сезоните, цветята отстъпват на овощките, те пък — на жълтите листа, за да потъне накрая всичко под бялата покривка на снега. Сред своето тихо, обградено с високи стени убежище живее човекът-градина Мишел Турние. Случайно преминаващият оттук пътник едва ли ще подозре, че това е най-превежданият, най-награждаваният, най-обичаният навред по света съвременен френски писател. Той старее достойно. Гледа от прозореца си малкото белокаменно гробище. Много от обитателите са негови добри познати и дори приятели, тъй като вече от четирийсет години не е сменял жилището си. Обработва земята и разпитва небето. Странният живот на градината го подтиква към метафизичен размисъл. Всъщност човекът-градина размишлява над съдбата на човека-остров. Думата „градина“ идва от представата за ограждане, за оградено място, във френския език тя притежава значението и на пазено пространство. В този смисъл островът също е градина, оградена от безкрайната океанска шир, пазена от вълните. Но притежателят на този остров е страж на вечността, докато човекът-

градина добива представа за абсолютна благодарение на възможността да наблюдава как времето се свива, а пространството се концентрира в няколкото десетки квадратни метра, върху които хармонично се срещат животът и смъртта, за да разкрият тайните си пред посветения.

И човекът-остров, и човекът-градина са преминали трите етапа на познанието, за което говори Спиноза в своята *Етика*. При първия етап са се сподобили с въображение, натрупано от „отделните неща, които отделните сетива представят на разума осакатено, неясно и безредно“. По-късно е дошло натрупването на „обща понятия и адекватни идеи за свойствата на нещата“, тоест проговорил е разумът. И едва след време опитът ги е надарил с „интуитивно знание“, което довежда до просветленото усещане на природата. За човека-остров посвещаването в третия етап на познанието означава съзнание за безкрайната и вечно млада природа, докато за човека-градина е характерна бароковата интуиция, самооткрила *Монадологията* на Лайбниц, натежала от изстрадан земен опит, който прелива в свещен творчески бяс.

Мишел Турние вече не се бои, че може да изгуби своята градина, защото винаги я носи в себе си, дори когато с колегите си от академията Гонкур по време на знаменития обяд в ресторанта „При Друан“ избира новия носител на жадуваната награда, дори когато обикаля континентите, за да разгледа японските градини или да проследи пътя на близнаците Жан-Пол от романа си *Метеорите*, дори когато се среща с именитите фотографи на нашето време на основаните от него Международни срещи в Арл и им говори за страха си от изображението, изплакан в прекрасния малък роман *Златната капка* (1985).

Богата с непознати растителни видове и обработвана по неизвестни на градинарите-занаятчийски методи, градината на Турние е монада, затворена за влиянието на средствата за масово осведомяване и за какофонията на безвремието. Така че тя притежава магическото свойство да се доближава безкрайно близко до типичната модерна градина, за да започне безкрайно бавно да я променя, да я моделира. Движението е съизмерно не със синкопирания ритъм на джаза, а с музиката на небесните сфери. В съгласие с Андре Малро, Турние е дълбоко убеден, че навлизаме в нов век на религията: в измеренията на този феномен той поставя както законовата забрана да се изразява

съмнение в извършените от нацистите престъпления против човечеството, така и присъдата на иранските фундаменталисти срещу Салман Рушди, а също и пораженията, които комунистическите идеи нанесоха върху човечеството. Над градината на автора на *Метеорите* без прекъсване звучи хорал, сякаш отекнал от тържествения стих на Пол Клодел или от огнената проповед на Жорж Бенанос.

Но нека се опитаме да разкажем за влиянието на сезоните над човека-градина. Турние обича да оставя читателя сам срещу героя, който разказва, да го води из лабиринта на своите неповторими есеистични творби *Вятърът на Светия дух*, *Ключовете и ключалките*, *Полетът на вампира*, *Залезът на маските*, *Огледалото на идеите* и т.н., малко по малко да показва от сянката на мита изплъзващата се и многообразна личност на твореца, да ни прилага терапия със страшни истории.

Живяло някога свръхнервно, болнаво четиригодишно момченце. Често го обземали конвулсии, нито една от проклетите детски болести не го отминала, мъчели го ужасни нервни пристъпи. Веднъж в детската стая се втурнали двама непознати — с бели престилки, с бели маски, със странни светещи машинарии на очите. Мъжете хванали здраво детето, разтворили жестоко челюстите му с някакъв инструмент за мъчения и в ръката на единия блеснали клещи. След миг детето се давело в собствената си кръв.

Минали години, момченцето пораснало, но завинаги запомнило името на човека с клещите, който татуирал в сърцето му от най-крехка възраст подозрителност към себеподобните, към ближните, дори към любимите. По неведоми пътища превърналото се вече в мъж момче научило за смъртта на човека с клещите. От този ден нататък дишането му сякаш станало по-спокойно. Приятно му било да си представя, че палачът се е споминал след страшна и продължителна агония.

Палачът ли? Горкият доктор Буржоа, той просто не умее психически да предразполага невръстните си пациенти. Смятал, че внезапността ще направи по-търпима операцията на гнойните сливици. Но останал в съзнанието на Турние като символ на агресията, на бруталната сила, на канибализма, който заплашва независимия ни духовен свят. Останал като еманация на жалкия и зловец човекоядец, който населява романите и новелите на белетриста, есетата и интервютата му. „Когато създавам чудовище, тоест герой от панаирите,

предназначен да бъде показван, аз първо го наблюдавам като учен, изваждам му меда. После ставам романист: настанявам се в чудовището и гледам света с неговите очи.“ А когато светът се окаже страшен, дори през очите на чудовището, приказката свършва.

Страхът от бруталната сила, от лишено от метафизична прелест чудовище (психоаналитиците биха обяснили това с ужаса от кастрация) завладява Турние още в годините на „посвещаване“. Виждаме момчето с огромна глава върху тяло на врабец, което мъчително трудно се отделя от майчината ласка, за да навлезе в обществото. „Бях толкова добър ученик, колкото и лош колежанин“, изповядва Турние и споделя предразположението си към класическия тип възпитание, отвеждащо индивида от животинското състояние към човешкото. Годините, прекарани в строги католически пансиони, не го задоволяват, теологическата литература сякаш се опитва да изстърже възшебното покритие от опаковката на мита. Странният и лесно раним ученик предпочита да чете други неща, от общуването с Лайбниц си е създал представа за идеалното общество, където природните закони се наричат учтивост, любезност, ласкавост. От приказките за големи и малки, най-любими сред които са му *Чудесното пътешествие на Нилс Холгершон през Швеция* и *Снежната царкиня*, е научил как да изтегля сякаш от небитието свръхпознание. Светът му, вселената на неговото семейство, е кръвно свързан с немската романтична мисъл, с тайнствения и величествен Горски цар на Гьоте, който лудо препуска в святата нощ на посвещаването.

Сезонът на хаотичните представи наслаждава в паметта детския спомен за нацисткия празник във Фрайбург, юношеския — за тютюневата миризма и лъскавите ботуши на двацет и двамата войници на Вермахта, настанени в бащиния му дом. За родителите на Турние, възпитаници на класическата хуманна германистика, свастиката е оръдие на черната магия, а за младежа годините под сянката на пречупения кръст са бавен преход към втория етап на познанието: сближаването с философията, шокът от *Пътищата на свободата* на Жан-Пол Сартр и от освободената мисъл на Гастон Башлар. Разумът на потомствения картезианец властно прониква в градината, за да внесе хармония сред хаотично поникналите насаждения. Но същевременно се сблъсква с усещанията на свръхчувствителния, екзалтиран юноша, който не може да се примири

с мисълта, че Германия, „тази машина за гении, е счупена от човека с перчема и мустачките“. Четирите години следване в Тюбинген (1946–1950) помагат на Турние да види с очите си възраждането на феникса от пепелта, възвръщат вярата му в „нашата обща майка“ (Нервал за Германия), ала срещата с трудовете на Хайдегер и Ясперс още по-силно го изпълва с чувство за метафизична свобода, все по-неудържимо го привличат виденията на странни чудовища, нелепи конници на Апокалипсиса сред един непознаваем и враждебен свят. Все по-често и неудържимо мислите и сънищата му наяве го отвеждат в сферата на анормалното, за да търси там потвърждение на духовните си построения. Мечтата му да открие в съвременния свят модела на класическата хуманност почти напълно губи своята реалност. Турние се досеща, че връзката между някогашния, откъснат от големия свят, но обкръжен от простата човечност на съседите си човек и съвременника, заплашван от минни полета, лагери на унищожението и непристъпни идеологически стени, обсебен от платената илюзия на медиите, завинаги е прекъсната. Вестниците, филмите, радиото, телевизията, речите на политиците създават около индивида изолация и запълват тази празнота с гипсови алегии, „които носят имената на папи, диктатори, кинозвезди, нобелови лауреати по физика“. С други думи, ако усещането на средновековния човек за абсолюта и за Бог мигновено достига до сърцето му, съвременникът върви към несигурното просветление по много по-сложни и често пъти — задръстени пътища.

Гнойните сливици на съвременната агресивна цивилизация имат в света на Мишел Турние и конкретно, и символистично значение. Обрязването, кастрирането — извършвано с методите на специалисти като д-р Буржоа — е своеобразно възпитание в насилие, в духовен канибализъм и под различни форми е всекидневна заплаха за вида, който отмира — чувствителната личност. Тя също е податлива към перверзното, към свръхестественото, към „чудовищното“, но в онези визии, които наподобяват класическата вълшебна приказка. В този гротесков карнавал на безпомощни чудовища Турние зашифрова невероятния си усет към комичното, към черния и белия хумор, преминали в негово владение по наследство от немските романтици, както и от духовния му събрат Гюнтер Грас. „Иронията е форма на парадокса — казва Шлегел в своите *Критически фрагменти*. —

Всичко, което е едновременно добро и велико, е парадокс.“ И парадоксите на Турние го извеждат до необходимостта от собствена градина на словото. Първият роман, който пише цели четири години (1962–1966) — Петкан или чистилицето на Пасифика (на български този роман стигна до нас последен, едва през 2002 г., благодарение на издателство „Агата А“ и преводачката Мария Георгиева), белетристът изгражда именно върху парадоксите: цивилизованият човек ще намери себе си едва когато остане сам на пустинния остров, той ще изживее там всички перипетии на цикъла на познанието, а срещата му с Петкан ще бъде запознаване с напълно равностоеен и дори в някои отношения превъзхождащ ариец а расов тип. Несъмнено творбата е създадена под силното влияние на Клод Леви-Строс, но модерната антропологическа теза е разкрита в контекста на характерната за личността на автора метафизическа проблематика. Неговият Робинзон е не толкова жертва, колкото герой на самотата. Той притежава качествата, които според Турние са най-необходими на съвременния интелектуалец — богатството (в най-широк смисъл), свободата, самотата. Той е човек-остров, жив мит, чиято функция е да обогати митологичния „роман“ в душите на хората, да модифицира (доколкото може) многообразието от представи, сред които живеем, и да вкара допълнителен живителен „кислород за душата“.

Такава е за Мишел Турние и функцията на съвременното изкуство. „Аз съм писател, който се възхищава. За мен няма по-тъжна орис от тази да си неспособен за възхищение. Не бих могъл да храня никакви добри чувства към някого, който е прихванал тази болест. Който не подозира, че съществуват шедьоври, великолепни хора, красота, радост.“ Той се стреми да не позволява на мита да се превърне в алегория (мъртвият мит е алегория), да не позволява на твореца да се затвори в мъртвороден академизъм и така приживе да се превърне в гипсова отливка. Такъв е писателят още след шумния успех на първите си творби, такъв остава и в последните години, когато кандидатите за интервюта непрекъснато припкат около него. „Искам да бъда поучителен творец — говори той с вълнение пред журналиста Жан-Луи Езин. — Но с истински морал, разбирате ли ме? Аз не съм разрушител. Искам да бъда строител и твърдя, че книгите ми служат на доброто. Естествено, в парижкото общество, където господстват наркотикът, самоубийството, насилието, чрез зловредно разместване на

стойностите мога да бъдат обявени за ужасяващи. Но това ще бъде именно зловредно разместване на пластове. Всъщност имам претенции за праведност.“ Малко са днес творците, които могат да си позволят да говорят по подобен начин. Особено в епохата на постмодернизма.

Но и още по-малко са тези, които могат да се похвалят с романи като *Горски цар* и *Метеорите* — преведени по цял свят, анализирани от какви ли не гледни точки, десетилетия цинично отричани от тоталитарните режими, които се бояха от заложения в тях усет за историчност и справедливост. Амбициозният опит на Турние да осмисли философски антихуманната, чудовищна същност на нацизма в *Горски цар* мога да сравня по сила единствено с *Тенекиеният барабан* на Гюнтер Грас. Несъмнено е случайно, че великият режисьор Фолкер Шльондарф, който навремето по неповторим начин успя да проникне в гротесковия свят на Грас, през 1996 г. развълнува публиката с шедьовъра си по Турние, в който ролята на „човекоядеца“ Абел Тифож се изпълнява гениално от Джон Малкович. Късно успя да се запознае българският читател с този вече класически роман (издателство „Парадокс“, 1994 г., превод Изабела Георгиева), но подобни произведения сякаш са неподвластни на времето. Турние бърка дълбоко в човешката душа, за да открие там не само светлината, но и надживотинската демонска сила, пораждаща жаждата на чудовището. Идеята за хомогенността на доброто и злото в съзнанието на индивида, за властта на афектите и инстинктите над волята, теорията за негениталната сексуалност: това са все открития, тръгващи от вселената на Юнг и Адлер, но достигащи съвсем различни нюанси в градината на Турние.

Писателят признава, че пише като маратонец, необходими са му години, за да „обработи“ територията на дивия остров, която трябва да бъде одухотворена. Между написването на *Горски цар* и *Метеорите* изминават пет години. И отново критиката и читателите са изправени пред бароково построение, в което многобройните приключения на близнаците Жан-Пол и на техния чичо Александър (в когото мнозина виждат второто аз на автора) са подчинени на стройна метафизична система, трагична и нелесна за дешифриране. „Бих искал — споделя творецът — в историите ми да се чувства ароматът на горския огън, на есенните гъби, на мократа животинска козина“, но веднъж озовал се във властта на онтологическите проблеми и на логическите задачи, той

все по-трудно ги съвместява с простата прелест на естественото описание. Имахме редкия късмет българският превод на *Метеорите* да попадне в ръцете на преводачи-поети като Пенка и Венелин Пройкови (изд. „Хемус“, 1997), които пресъздадоха конгениално посланието на знаменития *opus magnum* на Турние, тази велика притча за превратностите на нашия век. Ето един пасаж от края на романа, който ни дава ключа към неговата образност и въобще към творчеството на белетриста: „Разгърнатата душа. Ние разиграхме помежду си това разгръщане през нашето детство. После го разпростряхме така, че да покрива целия свят по време на нашето пътуване, ала неумело, невежествено, насищайки тъканта с екзотични и космополитни мотиви. Нужно е да запазим това световно измерение, но и да възстановим потайната разграфеност на нашите детски игри. Космополитността трябва да премине в космичност.“

Учителите му по художествено майсторство са все поети на конкретната проза — Жюл Ренар, Колет, Жан Жионо, Морис Женевоа, а над духовността му властват Декарт, Спиноза, Лайбниц и това е още една предпоставка за ироничната парадоксалност на писанията му, за драматичния сблъсък между белия и черния хумор, между агресивността и мекотата, между чудовищното и божественото, между космополитното и космичното, които естествено съжителстват в пренатовареното с противоречия (но и с обич) съзнание на човека-градина. Той наистина никога не забравя естествеността на детските игри. Може би затова най-много цени произведенията си за най-малките, за съжаление все още непознати в България (с изключение на варианта за деца на Петкан), сред които с особена слава се ползват *Амандин или двете градини* (1977) и *Пиеро или тайните на нощта* (1979).

Турние рядко говори за своеобразния си, едва ли не телепатичен контакт с Феодор Михайлович Достоевски, но сянката на великия инквизитор и темата за детето-жертва са вечни спътници на въображението му. Странно примесени и вплетени в легендата за тримата влъхви, те присъстват и в романа *Гаспар, Мелхиор и Балтазар* (в български превод — *Тримата влъхви*, издателство „Литера прима“, превод Екатерина Петрова), богата на внушения, дълбоко философска творба за пътищата на съвременната цивилизация, за равенството между расите, за призванието на изкуството и за метаморфозите на

класическото екстатично религиозно чувство. С томасмановска широта Турние се надвесва над кладенеца на времето, за да оживи още веднъж чрез познатите библейски образи (разбира се, видени през парадоксално ироничната му призма), за да огледа от птичи поглед хармонията в своята градина и да се опита да я всели в душите ни.

Своеобразно продължение на това търсене е и *Елеазар или изворът и къпината* (1996) (български превод изд. „ЕА“, Плевен, 1998, превод Георги Ангелов). Както сам признава белетристът, това е не просто философска творба, но и разказ за любовта: Йехова иска да запази Мойсей, защото го обича, той е неговият пророк. Той би желал да се освободи от евреите, които мислят само за водата, за жените и децата си. Мечтата на Всевишния е заедно с Мойсей „да направя велика раса“. Водачът е разкъсван между своя народ и Йехова. Ето я вечната тема за свещеното и профанното. Всичко това е пренесено в 1845 г., когато пасторът Елеазар напуска родната си Ирландия, за да отведе семейството си в Калифорния, новата Благословена земя. Човекът-остров отново застава срещу и същевременно рамо до рамо с човека-градина.

Верен на тезата за припознаването, Мишел Турние обича да повтаря, че „читателят на добрия писател не трябва да открива нови неща при четенето, а само да преоткрива, отново да намира истини, реалности, в които вярва или поне които винаги тайно е подозирал“. Може би по тази причина, след като със *Среднощен пир на любовта* (издателство „Петриков“, 1994, превод Георги Ангелов) се убедихме, че в сферата на разказа живият класик е не по-малко въздействащ и неповторим, идва време благодарение на издателство „Рива“ да преоткрием *Див петел* — една от най-премислените книги на Турние, — единствения му том, който успя през 1982 г. да види бял свят на български. Щастлив съм, че новото поколение ще може да се увери в огромния талант на писателя, още повече, че тук са намерили синтезиран израз идеите и виденията му. Кратките литературни форми са като най-капризните цветя, те искат най-много грижа, любов, съпричастие. През всичките тях преминава темата за човека-градина, разкрита в цялата ѝ полифоничност: градината на посвещението (*Амандин или двете градини*), градината на мъките (*Саваните на Вероник*), градината на познанието (*Девојката и смъртта*), противопоставени на невъзможната в съвременния живот утопия за

човека-остров (*Краят на Робинзон Крузо, Тристан Вокс, Отбивката „Момини сълзи“*). Тук са и „човекоядците“ на Турние, с оцъкдени от ужас очи пред всеядността на света, който ги заобикаля (*Див петел, Бягството на Палечко*).

По-нататък пътуването из владенията на човека-градина читателите трябва да продължат сами. За да изпитат докрай силата на метафизичното чувство, вледеняващия страх на твореца от първородния грях, преобразованията на свръхчувствителното му художествено виждане и обичта му към онзи беден клоун — човека, който, смеейки се и плачейки, може би в един миг ще изтръгне от раздрънканото цирково пиано звуците на величавия и всеопрощаващ хорал на Йохан Себастиан Бах.

1982–2003

КРАЯТ НА РОБИНЗОН КРУЗО

— Там беше! Ей там, нали виждате, край Тринити, на 9° 22' северна ширина. Не може да има никаква грешка!

Пияният удряше с черния си пръст по парцалив къс омазнена географска карта и всяко от страстните му уверения предизвикваше смеха на рибарите и докерите около масата ни.

Познавахме го. Той се ползваше със специален статут. Беше част от местния фолклор. Бяхме го поканили да пийне с нас, за да чуем от продрания му глас някоя от неговите истории. А приключението му, то беше едновременно поучително и тъжно, както често бива в живота.

Преди четирийсет години изчезнал в морето като толкова други. Записали името му в църквата редом с имената на екипажа, към който се числял. Сетне го забравили.

Но не дотам, че да не го познаят, когато се появил отново след двайсет и две години, брадясал и див, заедно с някакъв негър. Историята, която разказвал навсякъде, била смайваща! Единствено той оцелял от екипажа на кораба и щял да бъде съвсем сам на някакъв остров, обитаван от кози и папагали, ако не бил негърът, когото, казал, спасил от орда канибали. Накрая били прибрани от английска гемия и той се завърнал, но не преди да натрупа малко парици от различни контрабанди, които вървели доста лесно по онова време в Карибието.

Всички отпразнували завръщането му. Той се оженил за младо момиче, което можело да му бъде дъщеря, и обикновеният живот сякаш засипал тази непонятна зейнала скоба, изпълнена с пищна растителност и птичи крясъци, отворена в миналото му по каприз на съдбата.

Но само привидно, защото от година на година като че скрит червей разяждал отвътре семейния живот на Робинзон. Петкан, черният слуга, рухнал пръв. След месеци безупречно държане започнал да пие — отначало прикрито, после все по-шумно и по-шумно. Сетне избухнал скандалът с двете момичета-майки, прибрани

в приюта „Сент Еспри“, които родили почти едновременно метисчета с очебийна прилика. Нима двойното престъпление не било подписано!

Но Робинзон защитил Петкан със странно ожесточение. Защо не го изпъдил? Каква тайна — може би непризнаваема — го свързвала с негъра?

Накрая значителни суми били откраднати от съседа и преди да заподозрат когото и да било, Петкан изчезнал.

— Глупак! — казал за случилото се Робинзон. — Ако се е нуждаел от пари, за да замине, просто е трябвало да ми поиска.

И добавил неразумно:

— Впрочем знам закъде е тръгнал!

Потърпевшият се хванал за думата и поискал от Робинзон или да му върне парите, или да му достави крадеца. След кратка съпротива Робинзон платил.

Но от този ден го виждали да се шляе все по-мрачен и по-мрачен по кейовете и пристанищните кръчми, повтаряйки си от време на време:

— Там се е върнал, да, сигурен съм, сега е там, нехранимайкото!

Защото истина беше, че неизразима тайна го свързваше с Петкан, и това беше една малка зелена точка, която веднага след завръщането си накарал пристанищния картограф да прибави към синия океан на Карибието. Та в крайна сметка този остров не беше ли младостта му, красивото му приключение, великолепната му самотна градина? Какво чакаше още под това дъждовно небе, в този лепкав град, между тези търговци и пенсионери? Младата му жена с очите на сърцето първа отгатнала необикновената му смъртна тъга.

— Отегчаваш се, виждам. Хайде, признай си, че съжеляваш за него!

— Аз ли? Ти си луда. Съжелявам за кого, за какво?

— За пустинния си остров, разбира се. И зная какво те задържа да не тръгнеш още утре, зная. Това съм аз!

Той шумно протестираше, но колкото по-гръмогласно отричаше, толкова по-сигурна беше тя, че е права.

Тя го обичаше нежно и никога не бе могла да му откаже нещо. Умря. Той продаде незабавно къщата и нивата и нае платноходка за Карибско море.

Минаха още години. Пак започнаха да го забравят. Но когато се завърна, той изглеждаше по-променен, отколкото след първото си пътуване.

Беше доплавал на борда на стар товарен кораб като помощник-готвач. Остарял, съсипан, наполовина удавен в алкохол.

Това, което каза, възбуди всеобщ смях. Не-от-кри-ваем! Въпреки месеците ожесточени търсения островът му останал неоткриваем. Беше се изразходвал в това напразно дирене с отчаяна ярост, пръскайки докрай силите и парите си, за да открие тази земя на щастието и свободата, сякаш завинаги погълната от вълните.

— И все пак там беше! — повтаряше той тази вечер за стотен път, удряйки с пръст по картата.

Тогава един стар кормчия се отдели от другите, пристъпи и го докосна по рамото.

— Искаш ли да ти кажа, Робинзон? Пустинният ти остров, разбира се, си е на мястото. И дори мога да те уверя, че ти чисто и просто си го намерил!

— Намерил? — Робинзон се задави. — Но като ти казвам...

— Намерил си го! Минал си може би десет пъти покрай него. Но не си го познал.

— Не съм го познал!

— Не, защото и той като теб е остарял, твойт остров! Е да, представи си, цветовете стават плодове, плодовете — дърво, а зеленото дърво се превръща в мъртво дърво. Всичко се развива много бързо в тропиците. А ти? Погледни се в огледалото, глупако! И кажи ми, познал ли те е той, твойт остров, когато си минал край него?

Робинзон не се погледна в огледалото, съветът беше излишен. Той обърна към мъжете толкова тъжно и слисано лице, че вълната от смях, която отново се надигаше, внезапно секна и в кръчмата стана много тихо.

АМАНДИН ИЛИ ДВЕТЕ ГРАДИНИ ПОУЧИТЕЛНА ПРИКАЗКА

НЕДЕЛЯ. Аз съм синеока, с алени устни, пълнички розови бузи и къдрави руси коси. Казвам се Амандин. Като се гледам в огледалото, ми се струва, че приличам на десетгодишно момиченце. Нищо чудно. Аз съм момиченце и съм на десет години.

Имам татко, мама, кукла на име Аманда и един котарак. Мисля, че е котка. Казва се Клод, затова човек не може да е напълно сигурен. Две седмици тя имаше огромен корем и една сутрин намерих с нея в кошницата ѝ четири дребни като мишки котета, които гребяха край себе си с лапички и ѝ смучеха корема.

А самият корем бе станал съвсем плосък, като че ли четирите малки са били затворени там и току-що са излезли! Явно Клод е котка.

Малките се наричат Бернар, Филип, Ернест и Камиша. Така съм сигурна, че трите са момчета. За Камиша, разбира се, има съмнение.

Мама ми каза, че не можем да гледаме пет котки вкъщи. Чудя се защо. Попитах приятелките си в училище дали искат коте.

СРЯДА. Ани, Силви и Лиди дойдоха вкъщи. Мъркащата Клод се отърка в краката им. Те взеха на ръце прогледналите котета, които вече се опитват да ходят, макар че целите треперят. Понеже не искаха женско коте, те оставиха Камиша. Ани взе Бернар, Силви — Филип, а Лиди — Ернест. Опазих само Камиша и естествено го обичам още по-силно, откак другите заминаха.

НЕДЕЛЯ. Камиша е рижо като лисица с бяло петно на лявото око, като че някой го е... какво всъщност? Обратното на ударил. Целунал. Целувка от хлебар. Камиша има на едното си око белявица.

СРЯДА. Много обичам мамината къща и татковата градина. Вкъщи температурата е постоянна лете и зиме. По всяко време моравките в градината са все зелени и добре окосени. Човек би казал,

че мама в къщата си и татко в своята градина се състезават по чистота. Вкъщи трябва да вървиш с терлици, за да не се изцапа паркетът. В градината татко е поставил пепелници за пушачите, които се разхождат. Струва ми се, че двамата имат право. Така си по-спокоен. Но и малко дотяга понякога.

НЕДЕЛЯ. Весело ми е да гледам как моето котенце расте и всичко научава в игрите с майка си.

Тази сутрин отивам да видя кошницата им в овчарника. Празна! Никого няма! Когато Клод ходеше на разходка, оставяше Камиша и братята му самички. Днес го е отвела. Наложило ѝ се е по-скоро да го отнесе, защото съм сигурна, че котето не е могло да я следва. То едва върви. Къде е отишла?

СРЯДА. Изчезналата от неделя Клод внезапно се завърна. Тъкмо ядях ягоди в градината, изведнъж почувствах до краката ми да се допира козина. Нямахше нужда да гледам, знаех, че е Клод. Изтичах в овчарника да видя дали малкото също се е върнало. Кошницата бе все така празна. Клод се приближи. Тя погледна в кошницата и вдигна към мене глава, притваряйки златистите си очи. Попитах я: „Какво направи с Камиша?“ Тя извърна глава, без да отговори.

НЕДЕЛЯ. Клод не живее вече като преди. По-рано тя бе непрекъснато с нас. Сега много често я няма. Къде ходи? Много бих искала да знам. Опитах да я проследя. Невъзможно. Когато я наблюдавам, тя не мърда. Видът ѝ винаги казва: „Защо ме гледаш? Нали виждаш, че си стоя вкъщи.“

Но стига за момент да си отвлека вниманието и фют! Няма вече Клод. Ама мога да търся колкото си ща! Никъде я няма. А на следващия ден я намирам отново край огъня и тя ме гледа невинно, като че съм сънувала.

СРЯДА. Току-що видях нещо странно. Съвсем не бях гладна и докато никой не ме гледаше, пуснах незабелязано парчето си месо на Клод. Като хвърлиш парче месо или захар на кучетата, те го улавят във въздуха и го схрускват доверчиво. С котките не е така. Те са недоверчиви. Оставят го да падне. После го изучават внимателно. Клод

подуши. Но вместо да яде, тя взе парчето месо в уста и го отнесе в градината, с риск да ми се скарат, ако родителите ми я бяха видели.

После се скри в един гъсталак — сигурно за да отклони вниманието от себе си. Но аз я наблюдавах. Изведнъж тя подскочи към зида, затича към него, сякаш той бе полегнал на земята, само че зидът чисто и просто си беше прав и котката се намери горе с три скока, все с моето парче месо в муцуната. Погледна към нас, за да се увери, че никой не я преследва, и изчезна от другата страна. Аз отдавна си имам едно наум. Подозирам, че Клод е понесла много зле това, дете ѝ отнеха три от четирите котета, и е искала да постави Камиша в безопасност. Скрила го е от другата страна на стената и всеки път, когато я няма тук, тя е при него.

НЕДЕЛЯ. Имах право. Току-що видях отново изчезналия от три месеца Камиша. Но колко се е променил! Тази сутрин бях станала порано от обикновено. През прозореца видях Клод, която вървеше бавно по една градинска алея. Носеше в муцуната си умряла полска мишка. Но необичайното бе, че издаваше някакво глухо ръмжене, подобно на надутите квачки, когато се разхождат, заобиколени от пиленцата си. Та пиленцето не закъсня да се покаже, само че това бе голямо пиле на четири крака, покрито с рижа козина. Веднага го познах по бялото петно на окото — окото с белявицата. Колко е заякнал! Започна да подскача край Клод, като се опитваше да удари с лапичка мишката, но Клод вдигаше високо глава, за да не може Камиша да я достигне. Накрая я пусна, обаче Камиша, вместо да схруска мишката веднага, я грабна много бързо и изчезна с нея в храсталаците. Много се страхувам, че това коте е подивяло съвсем. Естествено, то порасна от другата страна на стената, без никога да види когото и да било освен майка си.

СРЯДА. Сега ставам всеки ден преди другите. Не е трудно, толкова е хубаво! Пък и така правя каквото си искам из къщи поне цял час. Понеже мама и татко спят, имам чувството, че съм сама на света.

Малко ми е страшно, но същевременно изпитвам огромна радост. Чудно. Когато доловя, че се размърдат в спалнята, се натъзвавам, празникът свършва. Освен това виждам в градината толкова нови за мене неща. Татковата градина е така грижливо

обработена и подредена, че на пръв поглед едва ли би могло да се случи нещо там.

И все пак такива работи ще видиш, докато татко спи! Точно преди изгрев-слънце настава суматоха в градината. По това време нощните животни си лягат, а дневните стават. Но в един определен момент те всички са там заедно. Сноват, понякога се блъскат, защото едновременно е нощ и ден. Кукумявката бърза да се прибере, преди слънцето да я ослепи с блясъка си, и едва се разминават с коса, който излита от люляците. Таралежът се свива на топка в храсталаците в мига, когато катеричката подава глава от хралупата на стария дъб, за да види какво е времето.

НЕДЕЛЯ. Сега вече няма съмнение: Камиша е съвсем подивял. Като ги видях с Клод тази сутрин на моравата, излязох и се отправих към тях. Клод ме посрещна радостно. Дойде мъркаща да се отърка в краката ми. Но Камиша изчезна с един скок във френското грозде. Странно все пак! Вижда добре, че майка му не се страхува от мене. Тогава защо бяга? Ами майка му защо нищо не прави да го задържи? Би могла да му обясни, че съм им приятелка. Не. Сякаш напълно забрави за Камиша, когато се появих аз. Тя наистина живее два живота, които нямат нищо общо помежду си — един оттатък стената и друг в градината на татко и в мамината къща.

СРЯДА. Поисках да опитомя Камиша. Поставих чиния с мляко в средата на алеята и се прибрах вкъщи да наблюдавам през прозореца какво ще стане.

Клод дойде първа, разбира се. Тя застана пред чинията с чинно прибрани една до друга предни лапи и започна да лочи. След минута видях окото с белявицата на Камиша да надзърта от гъстата трева. Наблюдаваше майка си и като че се питаше какво ли прави. После се приближи, но цял се бе прилепил до земята и припълзя бавно, бавно до Клод. Бързай, Камишка, иначе, докато стигнеш, чинията ще е празна! Най-после е до нея. Ама не, още не! Ето че я обикаля все пълзешком. Колко е див! Истинска дива котка. Протяга шия към чинията — една дълга-дълга шия като на същински жираф — и все за да остане възможно по-далече от нея. Протяга врат, навежда нос и изведнъж кихва. Докоснал е млякото с нос. Не е очаквал толкова нещо.

Защото никога не е ял в чиния този дивчо. Опръсква с мляко навсякъде. Дръпва се и си облизва муцуната с отвращение. Клод също е опръскана, но тя пет пари не дава. Продължава да лочи бързо и равномерно като машина.

Камиша най-последно се изтри. Всъщност няколко капки мляко, които облиза, му напомнят нещо. Споменът е пресен. Снишава се. Започва отново да пълзи. Но този път пълзи към майка си. Промъква главата си под корема ѝ. Бозае.

Ей това е: голямата котка лочи, а котето суче. Изглежда, че същото мляко от чинията, което влиза в устата на котката, излиза през бозката ѝ и се излива в устата на котето. Разликата е, че се е затоплило по пътя. Котето не обича студено мляко. То използва майка си, за да го стопли.

Чинията е празна. Клод така добре я е облизала, че блести на слънцето. Клод извърща глава. Забелязва Камиша, който още суче. „Гледай ти, какво прави пък този?“ Лапата на Клод се стрелна като пружина. О, не злобно! С прибрани нокти. Но ударът отекна по главата на Камиша, който се търколи като топка. Да не забравя, че е голямо коте. Бозае ли се вече на неговата възраст?

НЕДЕЛЯ. Реших да предприема експедиция от другата страна на стената, за да опитам да прилаская Камиша. Пък и просто от любопитство. Струва ми се, че там, отвъд, има нещо друго, друга градина, друга къща може би — градината и домът на Камиша. Мисля, че ако познавах неговия мъничък рай, по-лесно бих съумяла да спечеля приятелството му.

СРЯДА. Този следобед обиколих съседното имение. Не е много голямо. Необходими са само десет минути, за да се върнеш, и то без да бързаш, на мястото, откъдето си тръгнал. Много просто: това е градина, която има точно същите размери като татковата.

Ама необичайното е друго: няма вход, няма желязна врата, нищо! Стена без никакви пролуки. Или пролуките са били зазидани.

Единственият начин да се влезе е да направиш като Камиша, да прескочиш стената. Ама аз не съм котка. Тогава какво да правя?

НЕДЕЛЯ. Отначало мислех да използвам стълбата на татковия градинар, но не знам дали ще имам сили да я занеса до стената. Освен това всички ще я видят. Веднага ще ме открият. Не знам защо, но мисля, че ако татко и мама се сецат за моите намерения, биха направили всичко, за да ми попречат да ги осъществя. Срамувам се, че ще напиша нещо много лошо, но какво да се прави? Струва ми се, че да отидеш в градината на Камиша е необходимо и прекрасно, но не трябва да го казвам никому и особено на родителите ми. Много ми е мъчно. И същевременно съм много щастлива.

СРЯДА. На другия край на градината има стара крива круша и един дебел клон от нея стига до стената. Ако успея да се придвижа до края на този клон, сигурно ще мога да стъпя отгоре ѝ.

НЕДЕЛЯ. Готово! Номерът със старата круша стана, но колко ме беше страх! За миг се намерих разчекната, с единия крак на крушовия клон, с другия — отгоре на стената. Не смеех да пусна клончето от дървото, което държах още в ръката си. Без малко не извиках за помощ. Накрая се хвърлих. Още малко и щях да падна от другата страна на стената, но запазих равновесие и след малко можех да наблюдавам градината на Камиша отвисоко.

Отначало виждах само зелен безпорядък, истинско сечище, плетеница от тръни и полегнали дървета, от къпини и високи папрати, а и сума растения, които не познавам. Точно пълна противоположност на толкова чистата и добре подредена таткова градина. Помислих, че никога не ще посмея да сляза в тая девствена гора, която сигурно гъмжи от жаби и змии.

И тръгнах по стената. Не беше лесно, защото тук-там някое дърво подпираше отгоре ѝ листат клон и аз не знаех къде стъпвам. Освен това имаше откъртени камъни, които се клатеха, а други бяха хлъзгави от мъха по тях. Но след малко открих с голяма изненада някакво много стръмно дървено стълбище с перила, подпряно на стената като че открай време специално за мене, което напомняше огромните стълби за качване в плевниците. Дървото бе зелениясало и проядено от червеи, перилата — лепкави от плужеци. Все пак беше доста удобно за слизане и не знам как бих постъпила без него.

Така. Ето ме в градината на Камиша. Високата трева ми стига до носа. Трябва да вървя по бивша алея през гората, която е почнала да се заличава. Огромни странни цветове гаят лицето ми. Дъхат на подправки и брашно — силен сладникав мирис, който мъничко те замайва. Невъзможно е да определиш дали миризмата е приятна или лоша. Като че и двете наведнъж.

Малко ме е страх, но любопитството ме подтиква. Всичко тук е като че изоставено много, много отдавна. Тъжно и красиво като слънчев залез... Завой, отново коридор от растителност и стигам до нещо като кръгла горска поляна с плоча в средата. А на плочата е седнал, познате кой? Самият Камиша, който гледа спокойно как отивам към него. Странно, изглежда ми по-голям и по-силен, отколкото в татковата градина. Но че е той, не се съмнявам, защото никое друго коте няма белявица на окото. Във всеки случай е поразително спокоен, почти величествен. Не че идва при мене да го погая, не, но не побягва като луд, става и тръгва спокойно с вдигната като свещ опашка към другия край на поляната. Преди да се мушне под дърветата, той спира и се обръща, сякаш да види дали го следвам. Да, Камиша, идвам, идвам! Той с доволство замижава продължително и тръгва отново все така спокоен. Наистина вече не мога да го позная. Какво значи да бъдеш в другата градина! Истински принц в царството си.

Така криволичим по една пътека, която понякога се губи напълно в тревата. После разбирам, че сме пристигнали. Камиша пак спира, обръща глава към мене и бавно затваря златистите си очи.

Намираме се в края на горичката, пред беседка с колони, която се издига в средата на обширна кръгла поляна. Обгражда я алея със счупени и покрити с мъх мраморни пейки. Под свода на беседката има приседнала на постамент статуя. Тя представлява гол юноша с криле на гърба. Той е свел къдрокоса глава с тъжна усмивка, която е издълбала трапчинки на бузите му, и е вдигнал пръст към устните си. Пуснал е малък лък, колчан и стрели, които висят от постамента.

Камиша е седнал под свода. Вдига към мене глава. Притихнал е също като каменното момче. Като него се усмихва загадъчно. Ще речеш, че имат двамата някаква малко тъжна и много приятна обща тайна, която биха искали и аз да науча. Колко странно. Тук всичко е тъжно — срутената беседка, счупените скамейки, тая невероятна

поляна, пълна с диви цветя — и все пак изпитвам голяма радост. Плаче ми се и съм щастлива. Колко съм далече от добре подредената градина на татко и лъснатата мамина къща! Дали някога ще мога да се завърна там?

Рязко обръщам гръб на тайнственото момче, на Камиша, на беседката и хуквам към стената. Тичам като луда, клоните и цветята шибат лицето ми. Стигам до стената, но, разбира се, не там, където е проядената стълба на мелничаря. Ето я най-последно! Бързам, колкото е възможно, отгоре по стената. Старата круша. Скачам. Намирам се в градината на детството ми. Колко е светло и подредено всичко там!

Качвам се в стаичката си. Плача дълго, много силно, за нищо, ей така. После спя малко. Когато се събудя, се оглеждам в огледалото. Дрехите ми не са измърсени. Нищо ми няма. Я, има малко кръв. Струйка кръв на крака ми. Чудно, никъде нямам драскотина. Тогава защо? Карай. Приближавам се до огледалото и гледам лицето си съвсем отблизо.

Аз съм синеока, с алени устни, пълнички розови бузи и вълнисти руси коси.

Но не приличам вече на десетгодишно момиченце. На какво приличам? Вдигам пръст към червените си устни. Свеждам къдрокосата си глава. Усмиввам се загадъчно. Струва ми се, че приличам на каменното момче...

Тогава виждам, че очите ми се наливат със сълзи.

СРЯДА. Камиша се държи съвсем свойски след посещението ми в неговата градина. Прекарва на слънце цели часове, изтегнат на хълбок.

А самият хълбок ми се струва много закръглен. С всеки изминал ден — все по-заоблен.

Трябва да е котка.

Камишана...

БЯГСТВОТО НА ПАЛЕЧКО КОЛЕДНА ПРИКАЗКА

Тази вечер майор Пусе^[1] изглежда бе решил да разпръсне тайнствеността, с която се бе обкръжил от дълго време, и да разкрие намеренията си.

— Ами това е — каза той при десерта след дълбокомислена пауза. — Местим се. Край на Биевр, на барачката, на градинката с десетте салати и трите заека.

И замълча, за да прецени по-добре как забележителното съобщение ще въздейства върху жена му и сина му. После отстрани чиниите и приборите и смете с ръка трохите, пръснати по мушамата.

— Да речем, тука е спалнята. Там — банята, и там — дневната, кухнята и отгоре на това, моля ви се, още две стаи. Шейсет квадратни метра с вградени шкафове, мокет, санитарни възли и неоновото осветление. Невероятна работа. Двайсет и третият етаж на небостъргача Меркюр. Представяте ли си?

Можеха ли да си представят наистина? Госпожа Пусе гледаше изплашено страшния си съпруг, после, както все по-често ѝ се случваше напоследък, се обърна към малкия Пиер, като че се осланяше на него да се противопостави на волята на началника на парижките секачи.

— Двайсет и третият етаж ли! Ха! Да не се случва да си забравиш кибрита! — отбеляза храбро той.

— Глупак! — отвърна Пусе. — Има четири свръхскоростни асансьора. В тези съвременни сгради стълбищата практически са премахнати.

— А като духне вятър, не стой на течение!

— И дума не може да става за течение. Прозорците са завинтени. Не се отварят.

— Ами как ще си изтърсвам постелките? — престаши се госпожа Пусе.

— Постелките, та постелките! Ще трябва да се откажеш от селските си навици, да знаеш! Ще си имаш прахосмукачка. И за прането е същото. Да не искаш пак навън да го простираш да съхне!

— Че то — възрази Пиер, — като са завинтени прозорците, как се диша?

— Няма нужда да се проветрява. Има климатична инсталация. Вентилатор изтласква денонощно спарения въздух и го заменя с друг, който се черпи от покрива и се затопля до желаната температура. Впрочем налага се прозорците да бъдат завинтени, защото небостъргачът е звукоизолиран.

— На тая височина ли? Че защо?

— Как тъй защо, заради самолетите! Не забравяйте, че ще бъдем на един километър от новата писта Тусю-льо-Нобл. На всеки четирийсет и пет секунди по един реактивен самолет — току над покрива. Слава богу, че сме закопчани! Като в подводница... Та така, всичко е готово. Ще можем да се пренесем преди 25-и. Това ще ви е коледният подарък. Късмет, а?

Но докато той си налива още един пръст червено вино, за да си доизяде сиренето, малкият Пиер тъжно размазва в чинията си крем карамела, който изведнъж нещо му се отяде.

— Ей това, деца, е съвременният живот — подчертава Пусе. — Трябва да се приспособиш. Да не би да искате да мухлясаме окончателно в това скапано село! Впрочем самият президент на републиката казва: „Париж трябва да се преустрои за автомобила, дори ако това изисква да се принесе в жертва определен естетизъм.“

— Какво е това определен естетизъм? — пита Пиер.

Пусе прокарва късите си пръсти в черната четина на косите си. Тия хлапетии вечно ще намерят да ти зададат глупав въпрос.

— Естетизъм, естетизъм... тъ... ами, н'У, дърветата! — най-накрая измъдря той с облекчение. — „Да се принесе в жертва“ ще рече, че те трябва да се секат. Разбираш ли, синчето ми, президентът намекуваше по тоя начин за хората ми и за мен. Голяма чест за парижките секачи. И заслужена прослава! Че без нас, така да знаеш — и дума не може да става за широки булеварди и паркинги с всички тия дървета. Щото на Париж уж не му личи, ама е пълен с дървета. Париж направо е гора! Беше де... Защото поне някой си е на поста — ние, секачите. Цветът на секачите при това. Понеже изпипваме работата

като бижутери. Мислиш, че е лесно да отсечеш двайсет и пет метров чинар посред града, без да повредиш нищо наоколо!

Отприщи се. Вече нищо не може да го спре. Госпожа Пусе става да измие съдовете, а Пиер втренчва в баща си празен поглед, който може да мине за израз на разпалено внимание.

— Големите тополи на остров Сен-Луи и на площад Дофин — на колелца като салам трябваше да ги режем и да сваляме чуканите един по един с въжета. И при това не счупихме прозорец, не издънихме кола. Даже спечелихме поздравления от кметството. Съвсем правилно. Защото един ден Париж като стане плетеница от автостради и тобогани, където хиляди коли ще могат да се движат със сто километра в час във всички посоки — е, кому преди всичко ще се дължи това? На секачите, които ще са разчистили терена!

— А моите ботуши?

— Какви ботуши?

— Дето ми ги беше обещал за Коледа.

— Аз, ботуши? Да, разбира се. Ботушите са хубаво нещо за тук, да шляпаш в градината. Но в апартамент не може. Ами съседите отдолу какво ще кажат? Слушай, ще ти направя едно предложение. Вместо ботуши да взема да купя цветен телевизор. Това е друго нещо, нали? Искаш ли, а, дай си ръката!

И той хваща ръката му с добродушната, открита и мъжествена усмивка на майор на парижките секачи.

„Не искам нито найлоново осветление, нито климерична инсталация. Предпочитам дърветата и ботушите. Сбогом завинаги. Ваш единствен син. Пиер“

„Пак ще има да разправят, че почеркът ми е бебешки“ — мисли Пиер с досада, докато препрочита прощалната си записка. Ами правописът? Нищо не е в състояние така да принизи достойнството и на най-прочувственото послание, както някоя голяма и смешна грешка. Ботуши. Наистина ли се пише с двойно „т“? Сигурно, защото ботушите са два.^[2]

Письмцето е прегънато като покривче на видно място върху кухненската маса. Родителите му ще го намерят, като се приберат от тазвечерното гости у приятели. А той ще бъде далече. Самичък ли? Не съвсем. Той прекосява градинката с един кафез под мишница и се

отправя към клетката, където отглежда три заека. И зайците не обичат двайсет и три етажните небостъргачи.

Ето го на магистралата, главен път 306, който води към гората на Рамбуе. Понеже натам се е запътил. Разбира се, няма ясни намерения. През последната ваканция бе видял струпани фургони край блатото на село Вией-Еглиз. Възможно е някои от тях още да са там, може пък да се уреди нещичко за него...

Ранната декемврийска нощ се е спуснала. Той върви от дясната страна на пътя, противно на наставленията, които винаги са му давали, но автостопът си има свои изисквания. За съжаление колите явно много бързат за коледните празници. Те префучават, без дори да сменят дългите светлини. Пиер върви дълго, дълго. Той още не е уморен, но кафезът се прехвърля все по-често от дясната в лявата ръка и обратно. Ето най-послед едно островче от ярка светлина, цветове, шум. Бензиностанция и към нея пълен с разни дреболии магазин. Огромен камион с ремарке е спрял до помпа за гориво. Пиер се приближава до шофьора.

— За Рамбуе съм. Може ли да се кача?

Шофьорът го гледа с недоверие.

— Да не си се чупил случайно?

В този миг на зайците им идва гениална идея. Един след друг си подават главите от кафеза. Ще носиш ли живи зайци в кафез, ако бягаш от къщи? Шофьорът се успокоява.

— Хайде, живо! Ще те взема!

Пиер пътува за пръв път в тежкотоварен камион. Колко високо си кацнал! Като че си яхнал слон! Под фаровете изникват в нощта части от къщи, сенки на дървета, бегли очертания на пешеходци и колоездачи. След Крист-дьо-Сакле пътят се стеснява и почва да криволичи. Наистина си в открито поле. Сен Реми, Шеврьоз, Серне. Ето, влизат в гората.

— След километър слизам — предупреждава Пиер малко наслуки.

Всъщност е поразколебан и му се струва, че напускайки камиона, ще изостави кораба, за да се хвърли в морето. След няколко минути камионът спира до бордюра на пътя.

— Не мога да стоя дълго тук — обяснява шофьорът. — Хайде, хоп! Всички да слизат!

Но той все пак пъхва ръка под седалката си и изважда оттам термос.

— Хайде по глътка топло вино, преди да се разделим. Мойта старица все това ми слага. Пък аз предпочитам бяло домашно винце.

Сиропената течност пари и мирише на канела, но все пак е вино и Пиер е леко замаян, когато камионът потегля с пъхтене, давене и рев. „Да, истински слон — мисли Пиер, докато го гледа как потъва в нощта. — Но тия гроздове разноцветни светлини и стоповете го правят едновременно нещо като слон и коледна елха.“

Елхата завива и изчезва, а тъмнината обгръща отново Пиер. Но нощта не е съвсем непрогледна. Облачното небе разпръсква бледа светлина. Пиер върви. Струва му се, че трябва да завие надясно по някакъв път, за да стигне блатото. Точно така, ето път, но наляво. Е, няма значение. Той в нищо не е сигурен. Наляво да бъде. Навярно е от топлото вино. Не трябваше. Умира за сън. Пък този проклет кафез му насини хълбока. Дали да не си почине за минутка под някое дърво? Например под тази огромна ела, която е застлала наоколо килим от съхнещи иглички? Я чакай, ще извади зайците. Живите зайци са топло нещо. Могат да послужат вместо завивка. Жива завивка. Те искат да се скрият в Пиер, като пъхат муцунки в дрехите му. „Аз съм им леговището — мисли той с усмивка. — Живо леговище.“

Звезди танцуват край него с радостни възгласи и сребрист смях. Звезди ли? Не, фенери. Носят ги джуджета. Джуджета ли? Не, момиченца. Те се скупчват край Пиер.

— Момченце! Загубено! Изоставено! Заспало! Събужда се. Добър ден! Добър вечер! Хи-хи-хи! Как се казваш? Аз съм Надин, а аз Кристин, Карин, Алин, Сабин, Ермелин, Делфин...

Те прихват и се сбутват, а фенерите подскачат все повече и повече. Пиер опипва наоколо. Кафезът си е там, но зайците са изчезнали. Той става. Седемте момиченца го обграждат, повличат го, невъзможно е да им устои.

— Нашата фамилия е Логр. Ние сме сестри.

Нов лудешки смях, който разтърсва седемте фенера.

— Живеем наблизо. Я гледай, виждаш ли онази светлина сред дърветата? А ти? Откъде идваш? Как се казваш?

За втори път го питат за името. Той произнася: „Пиер.“ Те се провикват в един глас: „Той може да говори! Говори! Казва се Пиер!“

Ела, ще те запознаем с Логр^[3].“

Цялата къща е дървена, с изключение на цокъла от дялан камък. Старомодна и безформена сграда, която се е получила навярно от неумелото свързване на доста постройки. Но Пиер вече е отведен в голямото общо помещение. Там отначало вижда само огромна камина, където горят цели дънери. Лявата страна на огнището е закрыта от голямо ракитово кресло, истински трон, само че лек, въздушен, украсен с извивки, шевици, кръстоски, розетки, цветни листчета, през които проблясват пламъците.

— Тук ядем, пеем, танцуваме, разказваме си приказки — обясняват седем гласа в хор. — Там, встрани, е спалнята ни. Това легло е за всички деца. Виж колко е голямо.

Действително Пиер никога не е виждал толкова широко, съвсем квадратно легло, с надута като огромен червен балон пухена постелка. Над леглото бродиран надпис в рамка като че приканва за сън: „Любете се, не воювайте.“ Но седемте дяволчета издърпват Пиер в друга стая — обширна работилница, която мирише на вълна и боя и е запълнена почти изцяло с един тъкачен стан от светло дърво.

— Тук мама тъче. Тя замина да си продава тъканите в провинцията. Ние с татко я чакаме.

„Странно семейство — мисли Пиер. — Майката работи, а пък бащата пази къщата!“

Ето ги всички отново пред огъня в салона. Креслото се размърдва. Значи въздушният трон е зает. Има някой в извитите му като лебедови шии облегалки.

— Татко, това е Пиер.

Логр е прав и гледа Пиер. Колко е висок! Истински горски великан! Но строен, гъвкав великан, у когото всичко е изпълнено с нежност — дългите му руси коси, стегнати с превръзка през челото, златистата му, къдрава, копринена брада, сините му ласкави очи, кожените му дрехи с цвят на мед, по които се редуват гравирани сребърни украшения, верижки, огърлици, три колана, чиито токи са точно една над друга, и особено — ах! — особено ботушите му, високи меки ботуши от естествена еленова кожа, които му стигат до коленете и също са обсипани с верижки, халки, украшения.

Пиер изпада във възторг. Не знае какво да каже, вече не знае какво говори. Казва: „Красив сте като...“ Логр се усмихва. Усмихва се

с всичките си бели зъби, но и с огърлиците, с бродираната си жилетка, с ловджийския си панталон, с копринената си риза и особено — ах! — особено с високите си ботуши.

— Красив като какво? — настоява той.

Обърканият Пиер търси дума: думата, която най-добре ще изрази изненадата, възхищението му.

— Красив сте като жена! — произнася той накрая като въздишка.

Избухва смехът на момиченцата, после смехът на Логр, а най-после и Пиер се засмива, щастлив, че по тоя начин става част от семейството.

— Хайде да ядем — казва Логр.

Каква блъсканица настава край масата, защото всички момиченца искат да седнат до Пиер!

— Днес Сабин и Карин сервират — напомня благо Логр.

Освен настърганите моркови Пиер не разпознава нито едно от ястията, които двете сестри слагат на масата и от които всички почват веднага свободно да си вземат. Изреждат му пюре от чесън, див ориз, черни репички, гроздова захар, планктоново сладко, печена соя, варен алабаш и други чудеса, които поглъща със затворени очи, като ги полива с каймак и кленов сироп. Доверчиво се съгласява, че всичко е прекрасно.

После осемте деца сядат в полукръг около огъня, а Логр откача от свода над камината една китара и изтръгва от нея като начало няколко тъжни, мелодични акорда. Но когато песента се понася, Пиер трепва от изненада и внимателно се вглежда в лицата на седемте сестри. Не, момичетата слушат мълчаливо и старателно. Значи нежният глас, лекото сопрано, което без усилие извисява най-звънки трели, принадлежи на тъмния силует на Логр.

Ще свършат ли някога изненадите? Сигурно няма, защото момичетата раздават цигари и съседката му (Надин ли е или Ермелин?) запалва една и непринудено му я пъхва между устните. Цигари със странно ухание, едновременно сладникаво и малко тръпчиво, чийто дим те прави лек, лек, лек като него самия, който плува на сини талази в тъмното пространство.

Логр подпира китарата на креслото си и мечтателно замълчава. Най-после заговаря с глух гръден глас.

— Слушайте — казва той. — Тази вечер започва най-дългата нощ в годината. И аз ще ви разкажа за най-важното на света. Ще говоря за дърветата.

Той пак замълчава продължително, после подхваща отново:

— Слушайте. Какво е представлявал Раят? Гора. Или по-точно лес. Лес, защото дърветата там се издигали подредени, доста далеч едно от друго, нямало сечища и бодливи храсти. И най-важното — всяко било различно по природа. Не било като сега. Тук например можеш да видиш как цели хектари ели се редуват със стотици брези. За какви видове ставало дума? Забравени, непознати, необикновени, изумителни видове, които вече не се срещат по земята, и ще разберете защо. Всъщност всяко от тези дървета имало свои плодове и всеки вид плод притежавал особено чудодейно свойство. Един давал познание за доброто и злото. Това бил първи номер в Рая. Втори номер дарявал вечен живот. Също не било лошо. Че и всички останали — един носел сила, втори надарявал с творческа мощ, благодарение на другите можело да придобиеш мъдрост, вездесъщност, красота, смелост, любов — всички качества и добродетели, които били привилегия на Йехова. А пък тая привилегия Йехова твърдо възнамерявал да запази единствено за себе си. Затова казал на Адам: „Ако хапнеш от плода на първи номер, ще умреш.“

Истината ли казал Йехова, или излъгал? Змията твърдяла, че лъжел. На Адам не му оставало друго, освен да опита. Щял да види дали ще умре, или, напротив, ще познае доброто и злото. Като самия Йехова. Подтикнат от Ева, Адам се решил. Отхапал от плода. И не умрял. Обратно, очите му се отворили, той познал доброто и злото. Значи Йехова излъгал. Истина е казвала змията.

Йехова изпаднал в ужас. Сега, като не се страхувал вече, човекът щял да вкуси от всички забранени плодове и лека-полека щял да стане втори Йехова. И веднага предотвратил това, като поставил ангел с развъртян огнен меч пред дърво номер две, което дарявало вечен живот. После изгонил Адам и Ева от омагьосания лес и ги заточил в краища без дървета.

Ето какво проклетие тегне над хората: те са произлезли от растителното царство. А са попаднали в животинското. Какво представлява впрочем животинското царство? Лов, насилие, убийство, страх. Обратно, растителното царство е спокоен растеж в единение със

земята и слънцето. Затова с мъдрост може да се сдобие само вегетарианец, и то единствено чрез съзерцание на дървото в някоя гора...

Логр става да хвърли цепеници в огъня. После заема отново мястото си и след дълго мълчание казва:

— Слушайте. Какво представлява дървото? Дървото преди всичко е определено равновесие между клонак в простора и подземно преплитане на корени. Това чисто механично равновесие само по себе си съдържа цяла философска система. Защото е ясно, че короната може да се разпростира, да се разширява, да обема все по и по-просторен къс небе само когато коренищата се спускат по-дълбоко, разклоняват се на все по-многобройни корени и коренчета, за да укрепят по-здраво цялото устройство. Онези, които познават дърветата, знаят, че някои разновидности — по-специално кедрите — развиват дръзко клонака си повече, отколкото могат да крепят корените им. Тогава всичко зависи от мястото, на което се издига дървото. Ако е на открито, ако почвата е подвижна и плитка, достатъчна е една буря, за да рухне гигантът. Така че виждате сами — колкото повече искате да растете, толкова по-здраво трябва да сте стъпили на земята. Всяко дърво може да ви го каже.

Това не е всичко. Дървото е живо същество, но животът му е съвсем различен от животинския. Когато дишаме, мускулите ни издуват нашата гръд, която се пълни с въздух. После издишваме. Решението да вдишваме и да издишваме вземаме самите ние индивидуално, свободно, без да се съобразяваме с времето, духация вятър, слънцето — с нищо. Ние живеем откъснати от останалия свят, като негови врагове. Вижте, че при дървото е обратно. Листата са неговите дробове. Те не сменят въздуха, докато той не пожелае да се премести. Дишането на дървото е вятърът. Силният внезапен вятър е движението на дървото, на листата му, на дръжчиците им, на вейчиците, вейките, клончетата, клоните и най-последно на стъблото. Но има и вдишване, издишване, изпарение. Нужно е и слънце, иначе дървото не може да живее. Дървото е неразделно цяло с вятъра и слънцето. Вятърът и слънцето са двете космични гърди, които непосредствено захранват с живот дървото. То възплъщава едно очакване. Дървото цяло е огромна мрежа от листа, опъната в очакване на вятъра и слънцето. Дървото е клопка за вятър и слънце. Когато се

поклаща с шепот и процежда светли стрели във всички посоки, това е знак, че двете едри риби — вятърът и слънцето — са се хванали пътем в хлорофилната му мрежа...

Всъщност говори ли Логр, или мислите му се предават мълчаливо чрез сините криле на странните цигари, които всички продължават да пушат? Пиер не би могъл да каже. В действителност той плува във въздуха като огромно дърво (да, като кестен, а защо именно кестен — не знае, но с положителност е точно това дърво) и думите на Логр населяват клоните му с лъчист шепот.

Какво става после? Той в просъница вижда отново голямото квадратно легло и много дрехи как летят из стаята (дрехи на момиченца и на едно момченце), и шумна блъсканица, придружена с весели викове. А после топлата нощ под огромната пухена завивка и онова гъмжило от нежни тела край него, онези четиринайсет ръчички, под чиито дяволити милувки си умира от смях...

Мътна светлина се процежда през прозорците. Изведнъж се раздава пронизително пицнене на полицейски свирки. Глухи удари по вратата. Момиченцата се разпръсват като ято врабчета и оставят Пиер сам-самичък в голямото изтърбушено легло. Ударите се умножават, като че чуваш брадва да удря дънера на обречено дърво.

— Полиция! Незабавно отворете!

Пиер става и набързо се облича.

— Добър ден, Пиер.

Той се обръща, защото разпознава нежния напевен глас, който го е люлял цяла нощ. Логр е пред него. Не носи вече нито кожените си дрехи, нито украшенията, нито превръзката край челото си. Бос е и е облечен в дълга туника от домашно платно, а разделените му на път по средата коси падат свободно по раменете.

— Войниците на Йехова идват да ме арестуват — казва той бавно. — Но утре е Коледа. Преди да са разграбили къщата, ела да си избереш нещо, което ще те придружава в пустинята.

Пиер го следва в голямата стая, където зиданата завеса над камината покрива само студена пепел. С неопределен жест Логр му посочва разпилени по масата, върху столовете, закачени на стената, разхвърляни по пода странни и поетични предмети, цяло чисто и диво съкровище. Но Пиер е сляп за гравираната кама, за токите на колана, за

лисичия елек, за диадемите, огърлиците и пръстените. Не, той вижда единствено чифт ботуши, поставени почти под масата, чиито високи кончови са клепнали настрани като слонски уши.

— Прекалено са големи за тебе — му казва Логр, — но нищо. Скрий ги под палтото си. А когато у вас ти стане много скучно, заключи стаята си, обуй ги и се остави да те отнесат в страната на дърветата.

Точно тогава вратата с трясък се отваря и трима души нахълтват вътре. Те носят жандармерийска униформа и Пиер не се учудва, че вижда зад тях да притичва майорът на парижките секачи.

— Е, пренасянето и употребата на опиати не ти ли стигат вече? — изревава един стражар в лицето на Логр. — Държиш да се провиниш на всичко отгоре в покваряване на малолетни, а?

Логр се задоволява да му протегне китките си. Белезниците щракват. Междувременно Пусе съзира сина си.

— А, ето те и тебе! Сигурен бях! Върви ме чакай в колата, живо!

После се впуска в яростен и погнусен оглед на местопроизшествието.

— Дърветата развъждат гъби и пороци. Само Булонския лес да вземем, знаете ли какво представлява? Бардак под открито небе! Я гледайте какво открих!

Жандармерийският капитан се навежда над бродираната рамка: **ЛЮБЕТЕ СЕ, НЕ ВОЮВАЙТЕ!**

Ей това е — отбелязва той — веществено доказателство: подбуждане на малолетни към разврат и опит за деморализиране на армията! Каква мръсотия!

На двайсет и третия етаж на небостъргача Меркюр Пусе и жена му гледат екрана на цветния си телевизионен приемник — мъже и жени с палячовски шапки се замерят с конфети и серпантини. Бъдни вечер е.

Пиер е сам в стаята си. Той превърта ключа в ключалката, после изважда изпод леглото си два големи меки ботуша от златиста кожа. Не е трудно да ги обуе, толкова са грамадни за него! Много би бил затруднен, ако трябваше да върви, но не се налага. Това са ботуши на мечтите.

Той се изляга на леглото си и затваря очи. Ето че поема много далече. Превръща се в огромен кестен с изправени като свещничета кремави цветове. Виси в покоя на синьото небе. Но изведнъж полъхва. Пиер простенва леко. Хилядите му зелени крила пърхат във въздуха. Клоните му се люлеят като благославящи ръце. Слънчево ветрило се разперва и свива в синкавозелената сянка на листовината му. Той е неизказано щастлив. Едно огромно дърво...

[1] Умалително от „палец“ (фр.) — В.пр. ↑

[2] Bottes — (фр.). — Б.пр. ↑

[3] L'ogre (фр.) — човекоядецът от детските приказки. — Б.пр. ↑

ДА ПРЕБЪДЕ РАДОСТТА МИ КОЛЕДНА ПРИКАЗКА

Възможно ли е човек с фамилното име Бидош^[1] да пожъне слава на световноизвестен пианист? Като кръстиха сина си Рафаел и му отредиха по този начин благосклонното покровителство на най-ефирния, най-песенния архангел^[2], съпрузите Бидош може би несъзнателно отправиха първото предизвикателство. Впрочем скоро проявените от детето умствени заложби и чувствителността му събудиха големи надежди. Сложиха го на пианото веднага щом започна да се задържа седнал на стола. Постиженията му бяха забележителни. Рус, синеок, блед, изтънчен — цял Рафаил и никакъв Бидош. На десет години си бе спечелил име на дете-чудо и организаторите на светски вечеринки не можеха да си го поделят. Дамите изпадаха в умиление, когато сведеше над клавишите нежното си, прозрачно лице, и обвит сякаш в синята сянка от крилата на невидимия архангел, извисяваше към небето като тайнствена любовна песен звуците на хорала на Йохан Себастиан Бах „Да пребъде радостта ми“.

Но детето заплащаше скъпо тези възвишени мигове. От година на година растеше броят на часовете за задължителни всекидневни упражнения. На дванайсет години то работеше по шест часа дневно и често завиждаше на момчетата, които не бяха орисани нито с дарба, нито с призвание, нито с предопределение за блестяща кариера. Понякога очите му се наливаха със сълзи, когато при хубаво време бе неумолимо прикован към инструмента си, а отвън долитаха виковете на другарите му, които се забавляваха.

Навърши шестнайсет години. Талантът му разгръщаше несравнимото си богатство. Той бе звездата на Парижката консерватория. За сметка на това последвалото след детството юношество като че нямаше желание да запази и най-незначителен щрих от предишното му ангелско лице. Сякаш злият магьосник

Пубертет, който го бе докоснал с пръчицата си, упорито се стремеше да унищожи предишния романтичен ангел. Но изпитото му, неправилно лице с изпъкнали орбити и издадена напред челюст и дебелите очила, които се налагаше да носи заради прогресиращото късогледство, не биха били нищо, ако го нямаше неизменния израз на постоянно смущение, по-скоро предизвикващ смях, отколкото подклаждащ въображението. Външно поне Бидош сякаш напълно бе възтържествувал над Рафаил.

Дребничката Бенедикта Прийор бе две години по-малка от него и сякаш не забелязваше неблагоприятната му външност. Тя следваше в Консерваторията и явно виждаше в него единствено бъдещия велик виртуоз. Впрочем тя живееше само чрез и за музиката и родителите на двете деца се чудеха дали отношенията им някога ще прехвърлят границата на мечтателната близост, която ги свързваше при свиренето на четири ръце.

Завършил Консерваторията като първенец на рекордно ранна възраст, Рафаел започна да дава по някой и друг урок, за да си осигури скромна издръжка. Бяха сгодени с Бенедикта, но предпочетоха да изчакаят по-подходящо време за сватбата. Защо да бързат?

Изнизаха се години на неземно щастие, които те преживяха единствено в любов и музика. Потопяха ли се в гълбините на концерта, който си посвещаваха един другиму, опияненият от възторг и признателност Рафаел завършваше вечерта, като изсвирваше пак хорала на Йохан Себастиан Бах „Да пребъде радостта ми“. От негова страна това бе не само почит към най-великия композитор на всички времена, а и гореща молба към Бога да съхрани този толкова чист и пламенен съюз. Затова звуците, които излитаха от пианото под пръстите му, бяха пръски небесен смях, божествено веселие, като благословия от твореца към създанието му.

Но съдбата реши да постави на изпитание подобна несравнима хармония. Един приятел на Рафаел, завършил като него Консерваторията, изкарваше прехраната си, като акомпанираше изпълнението на куплетиста в някакво нощно заведение. Понеже беше цигулар, не смяташе, че се zlepоставя кой знае колко, като удряше желаните акорди по едно вехто пиано, за да акцентира глупавите куплети, които изпълнителят редеше на авансцената. Та на този Анри Дюрийо му се налагаше да замине на първо турне в провинцията и той

предложи на Рафаел да го замества един месец, че да не изтърват скъпоценното препитание.

Рафаел се поколеба. За него само да седи два часа в това мрачно и задушно заведение и да слуша да се разправят тъпотии, вече щеше да е мъка. А пък да ходи там всяка вечер и на всичко отгоре да докосва пиано в тази отблъскваща обстановка... Хонорарът, който само за една вечер възлизаше на стойността на повече от десет частни урока, не оправдаваше подобно кощунство.

Тъкмо щеше да откаже, когато за най-голяма негова изненада Бенедикта го помоли да размисли. Бяха стодени доста отдавна. Кариерата на дете-чудо на Рафаел от години бе забравена и никой не знаеше колко време трябваше да чакат да го увенчае славата. А пък тези няколко вечери бяха в състояние да им осигурят паричната подкрепа, без която не можеха да свият гнездо. Та толкова голяма ли щеше да е жертвата? Способен ли бе Рафаел още да отлага сватбата им в името на едно несъмнено достойно за уважение, но доста отвлечено схващане за изкуството? Той прие.

Въпросният куплетист, комуто щеше да акомпанира, се наричаше Бодрюш^[3] и телосложението, с което бе наказан, напълно отговаряше на името му. Той бе огромен, отпуснат и мекушав, сновеше от единия до другия край на сцената и изброяваше с плачлив глас купищата нещастия и несполуки, с които животът непрестанно го отрупвал. Комизмът му почиваше изцяло на следната проста закономерност: ако не ти провърви веднъж, предизвикваш съчувствие, два пъти — будиш съжаление, сто пъти — ставаш за смях. Оттам нататък трябва само да попрекалиш с жалбите и окайването, за да се стовари отгоре ти радостният вой на тълпата.

Още първата вечер Рафаел прецени качеството на този смях. В него цинично се проявяваха садизмът, злобата и пошлостта. Като излагаше на показ своето страдание, Бодрюш атакуваше публиката си в слабините и я принизяваше до най-гнузното равнище. Със своеобразния си комизъм превръщаше тези почтени граждани, които с нищо не бяха по-лоши или по-добри от останалите, в най-гадна измет. Цялото му изпълнение се крепеше на способността на низостта да се предава, на заразата на злото. В пристъпите, от които стените на малката зала се люлееха, Рафаел разпозна смеха на самия Дявол, т.е. победоносния рев, където ликуваха омразата, подлостта и глупостта.

И точно тази недостойна изповед той бе длъжен да съпровожда на пиано и не само да съпровожда, а и да подчертава, да преувеличава, да усилва до краен предел. На пиано, т.е. с помощта на свещения инструмент, на който свиреше хоралите на Йохан Себастиан Бах! През цялото си детство и юношество той бе срещал злото единствено в отрицателните му прояви — например обезсърчаване, мързел, скука, безразличие. За пръв път го срещаше въплътено като качество, да се криви и ръмжи — и то в лицето на този недостоен Бодрюш, чийто деен съучастник бе станал и той.

И каква бе изненадата му една вечер, когато, пристигайки в обичайния ад, видя върху окачения на вратата на кафе-театъра афиш една малка обява след името на Бодрюш да гласи:

НА ПИАНОТО — БИДОШ

Само с един скок той се намери в кабинета на директора. Последният го прие с отворени обятия. Да, сметнал за необходимо да се отбележи името му на афиша. Напълно справедливо било. Неговият „принос“ на пианото не убягвал на нито един зрител и значително обогатявал малко поизтъркания — трябвало да се признае — номер на горкия Бодрюш. Впрочем двете имена чудесно си прилягали: Бидош и Бодрюш. Не можело и да се мечтае за по-звучно, по-характерно и по-забавно с чудатия си хумор съчетание. Разбира се, хонорарът му щял да бъде увеличен. Съществено.

Рафаел бе влязъл в кабинета, за да протестира. Оттам излезе, като благодареше на директора и проклинаше вътрешно своята стеснителност и слабостта си.

Вечерта той описа сцената на Бенедикта. Вместо да сподели възмуцението му, тя го поздрави за успеха и се зарадва на увеличаването на приходите им. В края на краищата, щом цялата работа е една сделка и нищо повече, нямаше ли да е по-добре да извлекат максимална облага? Рафаел имаше чувството, че целият свят се е сговорил против него.

За сметка на това в държането на Бодрюш се забелязваше значително охладняване. До тоя момент той бе демонстрирал покровителствено снизхождение. Рафаел изпълняваше незначителната роля да му акомпанира, която бе полезна, но безславна и не изискваше друго освен себеотрицание и известен усет. Но ето че сега привличаше върху себе си част от вниманието и съответно от аплодисментите на

публиката, и то до такава степен, че директорът не бе могъл да не забележи това.

— По-кратко, приятелче, по-кратко — казваше той на Рафаел, който не можеше нищо да отговори.

Положението сто на сто щеше да се влоши много, ако завръщането на Дюрийо не беше сложило точка на всичко. Успокоеният Рафаел подхвана пак уроците по пиано с чувство на изпълнен дълг и спомен за едно колкото тежко, толкова и поучително изпитание. Не след дълго той се ожени за Бенедикта.

Бракът почти не промени живота на Рафаел, но му даде представа за задълженията, които дотогава можеше и да пренебрегва. Трябваше да споделя грижите на младата си съпруга, която много трудно „свързваше двата края“, още повече, че се налагаше всеки месец да плащат вноските за апартамента, колата, телевизора и пералнята, купени на изплащане. Напоследък вечерите минаваха по-често в подреждане на колони от цифри, отколкото в общуване с чистата красота на някой хорал от Бах.

Веднъж той се прибра вкъщи малко по-късно от обикновено и намери Бенедикта много възбудена от едно току-що завършило посещение. Разбира се, директорът на кафе-театъра бе идвал да се срещне с него, но поради отсъствието му бе изложил на Бенедикта предложението си. Не, вече не ставало въпрос да съпровожда певческите фокуси на жалкия Бодрюш, който впрочем нямало да види подновен договора си за следващата програма. Но дали не би пожелал Рафаел да свири сам на пиано няколко музикални пиеси в паузата между две комедийни изпълнения? Това щяло да внесе сполучлив обрат във вечерта. Публиката само щяла да се почувства добре при отварянето на тези скоби, ограждащи спокойствие и красота в една програма, общо взето, пълна с оживление и весели изблици.

Рафаел веднага отказа. Никога нямаше да слезе отново в оня вонящ вертеп, където бе страдал в продължение на цял месец. Беше изпитал злото именно в своята област — музиката и представлението. Чудесно, но нямаше какво повече да научи.

Бенедикта изчака да отмине бурята. През следващите дни тя внимателно поднови атаката. Това, което му се предлагаше, нямаше нищо общо с акомпанимента на окаяния Бодрюш. Ще свири самичък, и то каквото си иска. В крайна сметка предлагаша му да упражнява

истинската си професия на солист. Началото несъмнено бе скромно, но нали все трябваше да се почне. Имаше ли избор?

Тя се връщаше на това всеки ден търпеливо, неуморно. Същевременно започна постъпки за смяна на квартала. Тя мечтаеше за стар и по-просторен апартамент в богаташки квартал. Но това подобрене в техния бит изискваше жертви.

Той се пожертва и подписа договор за шест месеца, който можеше да бъде анулиран чрез значително обезщетение за сметка на оная от двете страни, която първа реши да го прекрати.

Още първата вечер той разбра в какъв ужасен капан се бе хванал. Публиката още кипеше, силно възбудена от предишното изпълнение — шутовското танго на една великанка с джудже. Появата на сцената на Рафаел в тесен и твърде къс чер костюм, скованият му и уплашен вид, вкамененото му от страх зад дебелите очила лице на семинарист — всичко сякаш бе пресметнато с цел да даде извънредно смешно съчетание. Посрещна го креслив смях. За зла участ табуретката му се оказа много ниска. Завъртя седалката, за да я повдигне, но в смущението си я отвинти напълно и се намери пред разбушуваната публика с две части от табуретка, която приличаше на гъба, чиято шапка сякаш се е отделила от пънчето. В нормална обстановка сигурно щяха да му бъдат достатъчни само няколко секунди, за да постави седалката на мястото ѝ. Но шибан от светкавиците на фотографите, с разстроени от паниката движения, той има допълнителното нещастие да изпусне очилата си, без които нищо не виждаше. Когато предприе издирването им и запълзя на четири крака по пода, веселието на публиката стигна върха си. След това доста минути трябваше да се бори с двете части на табуретката, преди да успее най-после да седне пред пианото си с треперещи ръце и объркани спомени. Какво бе свирил оная вечер? Не би могъл да каже. Всеки път, когато докоснеше инструмента си, бурята от смях, която бе утихнала, избухваше с още по-голяма сила. Когато се върна зад кулисите, бе потънал в пот и обезумял от срам.

Директорът го притисна в обятията си.

— Скъпи Бидош — възкликна той, — бяхте превъзходен, чувате ли, пре-въз-ходен. Вие сте голямото откритие на сезона. Имате несравнима дарба за комична импровизация. А какво присъствие! Достатъчно е да се появите, и хората започват да се смеят. Щом

ударите един акорд на пианото си, подлудяват. Впрочем бях поканил журналисти. Сигурен съм в резултата.

Зад него, скромна и усмихната, Бенедикта бе затрупвана с лавина от комплименти. Рафаел се хвана за образа ѝ като удавник за скала. Гледаше я в лицето с умоляваща настойчивост. А младата Бенедикта Прийор, превърнала се тази вечер в госпожа Бидош, съпруга на известния музикален комик, остана спокойна, сияеща и непоклатима. Вероятно си мислеше и за красивия апартамент в богаташки квартал, който сега бе достъпен за нея.

Пресата действително тържествуваше. Заговори се за нов Бъстър Китън. Превъзнасяха печалната му физиономия на налудничав индивид, поразяващата му несръчност, смешното му свирене на пиано. И навсякъде се появяваше една и съща снимка — на четири крака пълзи към очилата си между двете части на табуретката.

Пренесоха се в ново жилище. После един импресарио пое грижата за интересите на Бидош. Снимаха филм за него. После втори. Третият им даде възможност да се пренесат още веднъж и този път се настаниха в частен дворец на булевард „Мадрид“ в Ньойи.

Един ден имаха посещение. Анри Дюрийо бе дошъл да поднесе поздравленията си за великолепия успех на стария си другар. Той се движеше стеснително сред позлатената ламперия, кристалните полилеи и картините от известни художници. Свиреше втора цигулка в градския оркестър в Алансон и главата му се замайваше от толкова разкош. И все пак не се оплакваше. Във всеки случай вече не можеше да го видиш да чука по пианото в нощни заведения, а това, нали, това бе главното. Не би понесъл повече да безчести така изкуството си, заяви той твърдо.

Те си припомниха заедно годините в Консерваторията, надеждите, разочарованията, търпението, което трябваше да проявят, докато намерят пътя си. Дюрийо не беше си донесъл цигулката. Но Рафаел седна на пианото и свири Моцарт, Бетовен, Шопен.

Каква изпълнителска кариера можеше да направиш! — възкликна Дюрийо. — Вярно, отредено ти бе другаде да жънеш лаври. Всеки трябва да следва призиванието си.

Неведнъж критиците бяха споменавали името на клоуна Грок във връзка с Бидош и бяха заявявали, че в негово лице прословутият швейцарски смешник Огюст като че най-после е намерил заместник.

В навечерието на Коледа Бидош действително дебютира на манежа на цирк „Урбино“. Дълго мислиха кой би могъл под бялата клоунска маска да му подава репликите. След няколко не съвсем убедителни проби Бенедикта изненада всички, като предложи себе си. Защо пък не? Невзрачната Бенедикта Прийор, превърнала се в партньорка и необходим фон, който изтъкваше стойността на известния музикален клоун Бидош, облечена в прилепнал бродиран елек и панталони до коленете, с бял като гипс грим на лицето, с черни, нарисувани на челото вежди, описали високи, въпросителни и подигравателни дъги, с ясна и повелителна реч, със сребърни пантофки на краката — беше за чудо и приказ.

Нахлупил теме от розов картон, накичен с изкуствен нос като червен картоф, облечен в прекалено широк фрак с увиснал на врата му целулоиден нагръдник и свлечени панталони над огромни калеври, Бидош изпълняваше роля на некадърен и простодушно претенциозен неудачник в музиката, дошъл да даде концерт за пиано. Но най-големите главоболия му създаваха собствените му дрехи, въртящото се столче и най-вече самото пиано. Всеки докоснат клавиш внезапно отваряше капан или предизвикваше злополука — бликваше водна струя, изригваше пушек, изскачаше среден пръст, чуваше се смешен шум, пръдня, оригване. И смехът на публиката гърмеше като водопад, срутваше се от пейките, за да го затисне под собствената му палячовщина.

Оглушен от тези весели възгласи, понякога Бидош си спомняше за горкия Бодрюш, който несъмнено никога не бе падал толкова ниско. Едно нещо все пак го предпазваше — късогледството му, тъй като гримът пречеше да си слага очилата и по този начин той почти нищо не виждаше освен големи разноцветни светли петна. Нищо, че хиляди палачи го подлудяваха с животинския си смях, той поне имаше предимството, че не ги вижда.

Дали номерът с дяволското пиано не беше добре подготвен? Дали оная вечер не се случи някакво чудо под купола на Урбино? На финала се предвиждаше, след като е изкарал криво-ляво някакъв музикален откъс, нещастният Бидош да стане свидетел на експлозията на пианото си, което да изригне на манежа огромни количества шунка, торти, кренвирши, наденици, салами, кървавици. Но се случи съвсем друго нещо.

Дивият смях бе притихнал пред внезапната неподвижност на клоуна. След като се възцари най-дълбока тишина, той засвири. С вгълбена, мечтателна, пламенна нежност свиреше той „Да пребъде радостта ми“, хорала на Йохан Себастиан Бах, който бе съпътствал младежките му години. А бедното старо цирково пиано, предварително разнебитено за фокусите, а после пооправено, се подчиняваше великолепно на ръцете му и възнасяше божествената мелодия чак до мрачните висини на купола, където едва се забелязваха няколко трапеца и възжени стълби. След преизподнята на хиленето бе последвало нежно и възвишено небесно веселие, което витаеше над причестената тълпа.

Последният тон отзвучаваше дълго в настаналата тишина, като че хоралът продължаваше в отвъдното. Тогава, в преливащите се цветни мъглявини на късогледството си, клоунът-музикант видя как капакът на пианото се повдигна. То не се пръсна. Не изплю бълвоч от колбаси. Разцъфна бавно като голямо тъмно цвете и от него излетя красив архангел с лъчисти крила — архангелът Рафаил: същият, който винаги бе бдял над него и го бе пазил да не се превърне напълно в Бидош.

[1] Месо, мръвка (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Архангел Рафаил. — Б.пр. ↑

[3] Черво за колбаси, мехур (фр.). — Б.пр. ↑

ТРИСТАН ВОКС

Това се случи не толкова отдавна, по време, което обаче на днешните младежи ще се стори праисторическо. Наистина тогава още нямаше телевизия. Затова пък радиото владееше духовете и подклаждаше въображенията. Ала не би трябвало да мислите, че неговата власт беше по-малка, отколкото на нашата телевизия, напротив. Точно защото бяха лишени от образ и поглед, гласовете звучаха още по-загадъчно и тяхната магия упражняваше понякога опасно въздействие върху мъжете и жените, които ги слушаха. Забележете, че в много религии Божиите повели се изразяват от глас, който идва от висините на едно пусто небе. Затова „спикерите“ — така ги наричаха — бяха за широката публика безтелесни вездесъщи създания, едновременно всемогъщи и недостижими. Някои, които говореха всеки ден в един и същи час с почти астрономическа точност, се радваха на изключителна популярност и приковаваха трескавото внимание на огромни тълпи. Те измерваха популярността си по баснословния брой писма, които получаваха, писма, където имаше всичко, абсолютно всичко — викове, жалби, заплахи, признания, обещания, предложения, молби. И най-ограничените, и най-упоритите материалисти не можеха да скрият от себе си какво представляват те за авторите на тези писма и гледайки се понякога в огледало, изричаха, тръпнейки, страшното трибуквено име, което ги заставяха насила да въплъщават.

Несъмнено най-прочутият от всички беше патетичният Тристан Вокс, който от едно малко студио, забутано в огромна модерна сграда на Шанз Елизе, унасяше и екзалтираше с гласа си милиони самотни души всяка вечер от двацет и два часа до полунощ. Как да обясним магията на този глас? Да, в него имаше някаква ласкава кадифеномека сериозност, която навяваше за нещо прекършено, за разрив или рана, и също нараняваше с неумолима нежност онези — и най-вече жените, — които го слушаха. Дрезгавостта в гласа на Тристан беше нещо съвсем различно от дрезгавостта на Азнавур, която дойде по-късно като

приглушено ехо, ала все пак успя да направи от дребния арменски певец, от този хилав и свит фавън идол на мюзикхола.

Само естествените качества на гласа на Тристан Вокс обаче не биха могли да обяснят необикновеното му въздействие. Радиото имаше пред телевизията огромното предимство, че се обръщаше към очите на душата, а не към очите на тялото. Човекът от телевизията има само едно лице — своето собствено. Човекът от радиото имаше образа, който неговите слушатели и слушателки му приписваха само по интонациите на гласа.

Но странно, съществуваше нещо много общо в многобройните писма и дори рисунки, които получаваше Тристан Вокс. Съдейки по гласа му, обикновено си го представяха като мъж във втора младост, висок, строен, елегантен, с непокорна буйна кестенява коса, която романтично омекотяваше прекалено мрачния израз — въпреки благите големи меланхолични очи — на благородното измъчено лице с поизпъкнали скули.

В действителност Тристан Вокс се наричаше Феликс Робине. Наближаваше шейсетте. Беше нисък, плешив и с коремче. Вълнуващият му глас се дължеше на хроничен ларингит и на странната треперлива двойна брадичка, която красеше долната част на лицето му. В края на една посредствена кариера като театрален актьор — той донякъде напомняше Алерм, — която го бе заставила да обикаля с различни театрални трупи из всички области на Франция, за него бе облекчение да си намери сигурна и заседнала работа като „спикер“ в радиото.

Най-напред му дадоха да чете метеорологичния бюлетин, резюмето на новините, програмите за следващия ден. Започна да става известен от деня, когато зае гласа си на Говорещия часовник, който всеки можеше да чуе, като набере телефонния номер Обсерватоар 84–00. Тогава се заинтересуваха от него и един голям ежедневник подхвърли като криминална загадка въпроса: кой се крие зад Говорещия часовник? Ала Робине, който беше избрал тази работа, за да има спокойни старини, се обгради с тайнственост. И с това изостри до крайност любопитството.

Един ден директорът на радиостанцията го извика на разговор и ето какво му каза в общи линии:

— Откровено ще ви призная, вие струвате злато. Публиката, която ни печелите с вашето програмно време, е огромна. Можете да ми поискате всякакво възнаграждение.

Робине потисна една гримаса пред това програмно време — един от изкуствените термини на занаята, които ненавиждаше, — той толкова малко вярваше на късмета си, че не можа да се зарадва безрезервно на това встъпление. Смяташе, че за него всяка сполука крие някаква клопка. Благодарил все пак на своя директор и го уверил, че ще си помисли. А истината е, че нуждите му бяха скромни и предложението на директора донякъде го притеснило. Късно идваше за него успехът. С актьорството беше свършено. Може би, ако беше преди двайсет, трийсет години? Но и това не беше сигурно. Право казано, той си беше гледал работата спокойно, както би вършил всяка друга, защото не познаваше демона на амбицията.

— Само че — продължил директорът — искам от вас две неща. Не сме тук, за да си правим комплименти, нали, и няма да го усуквам. Хората, които ви слушат, не си представят, че сте такъв. Те съдят за вас по гласа ви, идеализират ви, измислят си цял театър. Не е в ничий интерес да ги разочароваме. И така, трябва: първо, да си изберете псевдоним; второ, да останете напълно невидим. Никакви публични прояви, галавечери, коктейли и прочие. Съгласен ли сте?

Тези изисквания бяха напълно приемливи за Робине. Нищо не противоречеше повече на вкусовете му от една съмнителна известност, която би смутила спокойния му живот. Неговият глас, който цели четирийсет години в театъра не бе развълнувал никого, наелектризираще тълпите, щом минеше през микрофона. Това беше една от онези шегички на съдбата, от които бе разумно човек да се предпазва. Нека този златен глас гради всички възможни и въображаеми митове. Той, Феликс Робине, ще си стои настрана от тези глупости.

Така се роди Тристан Вокс, великолепна смесица от средновековния любовен роман и вулгарния модернизъм. Решено бе да се прекъснат всички мостове между Вокс и Робине. Никое външно лице нямаше да бъде допускано в студиото, когато Робине е там. Никаква негова снимка нямаше да се появява. Връзките му с външния свят — писма, телефонни разговори, срещи — щяха да минават през сито. Робине си въобразяваше, че като пререже по този начин всички

нишки, които го свързват с Вокс, ще отрече реалността му и ще го направи безобиден. А всъщност му оставяше опасна свобода, например тази — веднъж настанен в живота на милиони хора, да нахълта и да опустоши живота на собствения си автор.

Защото преобразяването на Феликс Робине в Тристан Вокс, което се извършваше всяка вечер само с помощта на един микрофон, беше не по-малко тайнствено от превръщането с магическа пръчка на тиква в каляска. Робине не правеше никакво драматично усилие, за да заприлича на мрачния герой, когото неговите слушатели си представяха. Просто характерът му беше такъв — да избягва всеки порязък ефект и обрат, всяка разпаленост, та затова се обръщаше към своята аудитория между две плочи, чието начало и край обявяваше, с интимен, нежен, леко тъжен, но успокоителен тон, в който се долавяше иронична и трезва снизходителност, подхранвана от огромен опит. За какво говореше той? За всичко и за нищо. За времето, за градината си, за къщата си — нищо, че обитаваше апартамент на улица Линкълн, — за животните, за всички животни без разлика и без умора, той, който никога не бе притежавал дори червена рибка. Затова пък избягваше всякакъв намек за децата, защото инстинктивно знаеше, че публиката му е съставена в по-голямата си част от самотници — стари ергени и бездетни моми — и че детският образ щеше да охлади хилядите лични контакти, които поддържаше едновременно с всеки един от тях.

Някой би могъл да каже, че той лъже, че мами своите слушатели, че вечер след вечер злоупотребява с доверието им. Но той би възразил съвсем чистосърдечно, че пред микрофона продължава актьорския си занаят, който е упражнявал през целия си живот на сцената и който се свежда до това да играеш пред очите на публиката персонаж, който всъщност не си. Ако му отговореха, че не е едно и също, несъмнено би се съгласил, но без да може да уточни в какво точно се състои разликата. Защото пресъздаваше образа на Тристан Вокс не така, както един актьор пресъздава Родриго или Хамлет. Той въплъщаваше Вокс, като недвусмислено заявяваше, че действително е този персонаж, и същевременно го създаваше миг след миг, вместо да го взема наготово от някой репертоар. Дали си даваше сметка за опасността, на която се излага? Защото една толкова живо подхранвана илюзия накрая не може да не прелее от въображаемото в реалното и с това да не предизвика непредвидими сътресения.

Две жени се възправяха като укрепления срещу нахълтването на опустошителния Тристан Вокс в мирния живот на Феликс Робине. На предната линия беше неговата секретарка, мършавата и кобилеста госпожица Флави. О нея се разбиваше вълната на сутрешната поща, тежката артилерия на подаръците и пакетите и неуместният щурм на посетителите и посетителките. Тя отговаряше на писмата, като показваше на Робине онези, които според нея представляват интерес, отправяше подаръците към един старчески приют и обезсърчаваше с непреклонна любезност обсаждащите. И понеже тя безстрашно пресрещаше жадната идолопоклонна тълпа, която акламираше и зовеше Тристан Вокс, Феликс Робине я виждаше, така да се каже, само в гръб и слабо я познаваше. А и тя, непрекъснато погълната от славния Тристан, едва забелязваше сивия кротък Феликс, който в нейните очи беше само сянка и сякаш дубльор на другия.

Когато малко след полунощ напускаше студиото, Робине имаше само една мисъл: да се добере по-бързо до семейното огнище, където го чакаше съпругата му, нежната и пищна Амели — родена Ламиш, — с едно малко среднощно угощение в неин стил, сиреч по овернски. Защото Амели беше виртуоз в готвенето, а двамата бяха родом от Бийом — градче в департамента Пюи-дьо-Дом, — където възнамеряваха да се оттеглят след няколко години. Жалко, че никой не можеше да присъства на това всекидневно пиршество, когато двамата Робине се сливаха в гастрономическото блаженство, защото техните лакоми разнежени лица, щом дълго майсторената гозба заизпускаше упоителни ухания под носа им, представяха истински образ на семейно щастие и вярност. Но, от друга страна, трудно би се намерила гледка, която така да не подхожда на меланхоличния и безплътен персонаж на Тристан Вокс.

Ала точно по тази най-дълбоко лична страна в живота им — бийомския им произход — Вокс щеше да нанесе първия си удар срещу Робине.

Всичко започна с поредица пламенни писма, които някоя си Изолда — очевидно ставаше въпрос за присвоено име, за да подхожда на Тристан — изпращаше на равни промеждутъци от време и които съдържаха доста смущаващи подробности от живота на Робине. Естествено, госпожица Флави първа се разтревожи.

— Чудно нещо — рече тя един ден на Робине, докато му поднасяше за подпис отговорите, които беше приготвила. — Какво ли ще е това: Големият и Малкият Тюрлюрон? Не съм чувала да произнасят тези имена пред микрофона.

А пък нищо не беше по-познато за жителите на Бийом от тези два големи хълма, разположени на запад от града, където хората се разхождат в неделя. Тъй обясни Робине на своята секретарка.

— И все пак — заинати се тя — не си спомням да сте намеквали за Бийом.

Тя имаше слонска памет и Робине можеше да й вярва. Той прочете писмото. В доста волния брътвеж Малкият и Големият Тюрлюрон се открояваха с неприкрито мръснишка многозначителност. Отдолу имаше подпис: Изолда.

— Все пак може и да съм споменал за Бийом, където съм роден, и за двата Тюрлюрон, които всички в областта познават — добави той, без сам истински да си вярва, защото госпожица Флави енергично тръскаше глава.

— Нямаше как да не забележа — отсече тя. — Във всеки случай пак не можем да отговорим на тази Изолда, и този път не е дала адреса си.

След кратко затишие Изолда отново се обади със залп от послания, които вече надхвърляха всякаква граница на благоприличието. Робине четеше и препрочиташе със смайване следното изречение: Ах, скъпи мой! Ако можеше да ме видиш как те слушам, нямаше да ти е зле!

— Какво според вас иска да каже?

Госпожица Флави прие обиден вид:

— Аз откъде да знам.

— Написано е от жена, а и вие сте жена — поясни Робине.

— Би трябвало да ви е известно, че има различни видове жени! — възмути се старата мома.

Робине сви рамена и след като позвъни на жена си по телефона, отиде в студиото. Захлопна след себе си тежката врата, която запираха с дълъг лост, и седна пред микрофона. В началото микрофоните приличаха на големи правоъгълни кутии, целите на дупчици. Имаше нещо домашно и добродушно в онези големи клетки за мухи. А новите микрофони бяха като змийска глава, насочена към лицето и устните на

говорещия. Робине си помисли, че тази враждебна и зла електрическа змия извършва неговото преобразяване в Тристан Вокс. Този път особено остро почувства странната самота, която изпитваше всеки ден в един и същи час. Малкото свръхзатоплено и звукоизолирано помещение, затворено като сейф, имаше един четвъртит отвор с двойни стъкла към външния свят, през който се мержелееше ленивият силует на звукооператора, наведен над своята апаратура. Двата работеха толкова отдавна заедно, че вече изобщо не използваха вътрешния телефон, по който можеха да разменят някоя и друга дума. Операторът се задоволяваше да предупреди със зелена светлина Робине, че ще го включи в ефира. После се запалваше червеният сигнал и самотата на Робине, непроницаема за колеги и лични познанства, зейваше към огромната, мълчалива тълпа на неговите слушатели. От този миг Феликс Робине сякаш беше заровен в гроб. Гласът на Тристан Вокс кълтеше в ушите на всички като глас на вездесъщ бог. А той се вмъкваше в душите, разрастваше се като сияен феникс във въображенията.

Тази вечер, макар и леко тъжен и разтревожен, Феликс Робине беше вдъхновен както обикновено от преливаща нежност към гастрономическите сладости. Беше се обадил по телефона на жена си преди началото на предаването само за да се осведоми за специалитета на Шод-Ег, наречен „трипу“, който вече трябваше да е на огъня и щеше да представлява основното блюдо на тяхната вечеря. Разбира се, пред микрофона беше изключено Тристан Вокс да си позволи и най-малкия намек за една от най-грубите манджи от цялата овернска кухня, която и без това не минава за лека и изискана. Но не може да се каже, че през цялото време на предаването съзнанието на Робине не беше заето с въпросното „трипу“.

Един ден по-късно госпожица Флави му донесе ново писмо от Изолда и привлече вниманието му върху едно изречение, напълно неразбираемо за нея: *Вчера пред микрофона моят Тристан едва сдържаше лигите си и чакаше с трескаво нетърпение мига, когато ще сложи нозе в стомаха!*

Бедната госпожица Флави! Как можеше да подозира, че нейният шеф ще яде същата вечер „трипу“, което не е нищо друго освен пълнени овнешки крачка, увити в було? Намекът биеше в очи или поне в очите на Робине. А дали пък той не си въобразяваше под влияние на

спомена за прекрасното недавшно угощение? Ако обаче това беше намек, как да си обясни, че Изолда е била в течение на овернската гозба, която очакваше Робине след полунощ? Имаше само едно възможно обяснение: да е изпуснал неволно нещо пред микрофона. Но не си спомняше да е направил такъв голям гаф и ако вече беше стигнал дотам, че да изрича пред микрофона неща, които би трябвало да премълчи, и на всичкото отгоре изобщо да не си спомня после, налагаше се да се замисли сериозно.

Дълбоко смутен, честният Робине се питаше дали още е способен да върши една работа, която наистина беше осеяна с рискове и свързана с тежки отговорности. Изолда мирува десет дни. Изглежда само за да приготви едно писъмце, където лукавството и загадъчността образуваха избухлива смес. Впрочем не беше точно писмо, а голяма цветна рисунка, която представяше огромна торта, набучена със свещи. Разноцветни букви се виеха в гирлянда около тортата. Въртейки листа, човек можеше да прочете:

„Happy birthday for the big Tristan!^[1]

И голям пикусел с шейсет свещи...“

— Какво е това пикусел? — запита госпожица Флави сурово и мрачно като съдник.

— Не знаете ли какво е пикусел? — учуди се Робине. — Вярно, ядат го само в Оверн, и по-точно в Мюр, Мюр-дьо-Барез, едно село в Кантал. — И лицето му разцъфна от задоволство. — Това е нещо като пай, пай от елда със сливи и с много подправки. Най му подхождат вината „Шантюж“ и „Шатоге“.

Идиличното описание не разведри госпожица Флави, която продължаваше да се измъчва от тройна загадка: как въпросната Изолда знае рождената дата на Робине, възрастта му, овернския му произход? Тя го попита без заобикалки.

— Това е някой, който ви познава, господин Робине. Значи някаква жена, която и вие познавате.

И след това обвинение, пълно с недомлъвки, тя му обърна гръб и излезе от стаята. Нямаше съмнение: за вярната секретарка Робине имаше любовница и си позволяваше да споделя с нея в леглото.

Грубо изтръгнат от мечтите си по пикусела, Робине остана стъписан пред несправедливостта и ехидността на съдбата. Зае се без

апетит с печеното по орийякски, което Амели му беше приготвила тази вечер.

— В събота е рожденият ти ден — каза тя между две хапки. — Ще ти направя един...

— Нищо не искам! — спря я Робине. — Нито цветя, нито венци за моята шейсетгодишнина, разбра ли! Стига толкова!

И отиде да си легне, оставяйки едва наченатото печено и изумената Амели.

В събота един голям пакет във формата на кутия за шапки чакаше Тристан в студиото. Хартията, нашарена с рисунки и букви, напомняше за последното послание на Изолда. Очевидно той съдържаше прословутия празничен пикусел.

Робине го изпрати в приюта, без да го отвори.

Несъмнено това кроше в стомаха бе възбудило Изолда. Още от следващия ден тя се развихри, но този път прицелвайки се недвусмислено под пояса. Сякаш някаква похотлива лудост я бе обзела. Да бяха само обещанията, ласките, милувките, изразени с отворителна точност! Рисунките, цветните рисунки, които придружаваха текста, можеха да накарат да се изчерви дори един бретонски изповедник.

Робине се докосваше до тази съвсем особена кореспонденция с твърде явна погнуса.

— Но, госпожице Флави — не се стърпя един ден той, — вие не ми носите всички писма, които идват на името на Тристан Вокс. Защо тогава избирате тези мръсотии?

Госпожица Флави беше дълбоко смутена.

— Ами, господин Робине, защото... как да ви кажа... стори ми се, че тази кореспонденция може да представлява някакъв интерес за вас — смънка тя.

— Бога ми, възможно е — съгласи се Робине. — Наистина не знаеш какво може да й щукне на тази луда. За предпочитане е да я държим под око.

Двойният живот на Робине-Вокс продължи как да е своя ход под градушка от писма, в които се редуваха гастрономически намеци и еротични изстъпления. Чудно нещо, двете теми не се смесваха и дори оформяха нещо като два различни епистоларни потока. Може би нещата щяха да си продължат така, ако ново събитие не дойде да ги

обърка, един толкова силен и толкова коварен удар на съдбата, че човек трудно би могъл да си го представи.

Всяка сряда излизаше един много популярен радиоседмичник „Радио-ебдо“, който освен програмите за следващата седмица публикуваше цяла притурка със снимки на звезди на микрофона. Въпросната седмица главният редактор се почуди защо обикновеното издание на седмичника му се е изчерпало само за няколко часа. Той извади нов тираж и направи малко проучване.

Ключът на загадката се намираще в края на една от илюстрираните страници. В полето до програмите бяха поместени малка снимка на един все още млад мъж с високи скули, големи кадифени, меланхолични очи и буйна, непокорна кестенява коса. По някаква необяснима грешка под тази снимка бяха отпечатали името Тристан Вокс, когато всъщност тя беше на някой си Фредерик Дюрато, финалист за купата „Боротра“ на тенис клуба в Нантер.

Робине никога не отваряше вестник, затова беше осведомен за станалото от директора на радиостанцията. И без това разстроен от всекидневните нападения на тайнствената Изолда, той беше сразен от това ново бедствие. Ала директорът се помъчи да го успокои. Публикуването на една снимка, която по нищо не приличала на Робине, само щяла да заблуди окончателно публиката и да укрепи неговата нелегалност. Без да прави усилие, той вече имал да предложи лице на своите почитатели и това лице щяло да бъде само маска, зад която той си оставал съвършено невидим.

Аргументите бяха разумни и убедителни. Робине ги изслуша най-добросъвестно. Но дълбоко в себе си беше убеден, че хоризонтът е притъмнял от заплахи. Нещо повече, дълбоко в себе си имаше усещането, че целият му живот рухва като пясъчен замък. И се притаи в очакване на нова катастрофа.

Тя се стовари следващия понеделник. Големите издания бяха имали време в събота и неделя да поемат щафетата от „Радио-ебдо“ и да препечатат силно увеличение на мнимата снимка на Тристан Вокс. И така, този понеделник, когато Робине се появи в студиото няколко минути преди началото на своето предаване, госпожица Флави го посрещна в състояние на такава възбуда, на каквата той изобщо не я смяташе способна.

— Господин Робине, господин Робине — извика тя, — той е тук.

— Кой? — попита Робине.

Задал бе въпроса просто така, защото се налагаше, ала, уви, отлично знаеше за кого става дума!

— Тристан Вокс, кой друг! — възкликна госпожица Флави.

Робине се стовари на един стол с подкосени от вълнение крака. Ето, беше настъпил чаканият с ужас от месеци миг. Мигът на сблъскването му с един въображаем персонаж, извлечен от самия него — по-точно от неговия глас, — предаван всеки ден в продължение на три часа пред една огромна тълпа, роден и облечен в реалност от мечтите на тази тълпа и следователно обречен да придобие плът някой ден.

Той стоя няколко минути пред въпросителния трескав поглед на госпожица Флави.

— Къде е? — успя да пророни накрая.

— Чака... в кабинета.

Робине отбеляза мислено, че тя беше казала „кабинета“, а не „вашия кабинет“. Навярно скоро щеше да каже „неговия кабинет“...

— Е, добре — решително рече той. — Ще отида да видя.

Наистина той избягна да уточни „ще отида да го видя“, защото желанието му бе само да надникне през откритата врата, а не да захване разговор, който би надхвърлил минутите до началото на предаването, а може би и собствените му сили.

Отдалечи се на пръсти и се върна по същия начин след две минути.

— Наистина е той. Човекът от снимката.

— Това е Тристан Вокс! — уточни, без да го щади, госпожица Флави.

— Човекът от снимката — упорстваше Феликс Робине.

Той не беше прав дори и наполовина и това му беше ясно. Защото онзи, когото беше видял да седи търпеливо в собствената му стая, имаше всички физически — а вероятно и морални — черти, които огромното количество писма на слушатели приписваха на Тристан Вокс, така че ако бяха поръчали на някой художник да направи по тези писма портрет на прочутия спикер, той би нарисувал точно образа на нежелания посетител.

— Какво да правим? — попита госпожица Флави.

— Моето предаване започва след две минути и ще свърши след два часа — отвърна Робине. — Кажете му... В края на краищата все ми е едно! Правете каквото щете — извика той, преди да се затвори в студиото.

Дали тази вечер слушателите на предаването усетиха извънредните обстоятелства? Може би, защото вълнението, което задушаваше Робине, придаде на гласа му още по-завладяваща, понежна и нараняваща дрезгавост. Той говореше и душата му размахваше криле и летеше към хиляди други души. Но за пръв път душата му имаше тяло. И то не бе тромавото и смешно тяло на Феликс Робине. Тялото ѝ седеше в съседната стая и благодарение на вътрешната уредба не изпускаше нищо от излъчваните от студиото думи на Робине. Той знаеше това и беше дълбоко смутен. За първи път имаше ужасното усещане, че е самозванец, сякаш играе Шекспировия Цезар и знае, че истинският исторически Цезар го наблюдава и слуша от кулисите.

В нула часа и две минути той излезе от студиото почти напълно изчерпан. Отправи се към стаята си, като умоляваше небето натрапникът да си е отишъл. Там беше. Робине не можеше да избегне разговора, който „другият“ очевидно чакаше. Той помоли госпожица Флави да предупреди жена му, че ще закъснее, та незабавно да извади обвитите в резени сланина пъдпъдъци, които в този момент трябваше да се намират във фурната, за да бъдат готови за поднасяне на масата след трийсет и петте минути, които обикновено му бяха необходими, за да се прибере вкъщи. После влезе в стаята си, както човек се хвърля във водата, стисна ръката на посетителя — крепка, хладна и мускулиста, отбеляза вътрешно той и седна срещу него.

— Е, и какво? — само успя да каже като въведение.

— Е, и какво? — повтори леко изненадан Дюрато. — А, да... Браво! Браво, Тристан Вокс. Слушам ви от два часа. Никога не сте били толкова убедителен и сърдечен, топъл без демагогия, непосредствен без недискретност, човечен без екхибиционизъм. Да ви призная ли? Да, наистина, докато ви слушах, бях горд!

— Горд? — изненада се Робине. — От какво?

— Как от какво? Ами просто горд, че съм Тристан Вокс!

— Мислите, че сте Тристан Вокс?

— Ех, скъпи господине, повярвайте ми, не съм имал намерение. Не! Аз от никого нищо не съм искал. Само преди седмица не знаех дори за съществуването на този господин Тристан Вокс. После изведнъж снимката ми се появи във всички вестници и оттогава не мога да си подам носа навън, без да започнат да ме сочат с пръст, без да ми искат автографи, пари, съвети, любов, какво ли не! Мислите ли, че това е живот? Защото, може и да се учудите, но аз, господине, си имам жена, деца, роднини, приятели, обществено положение. И какво остана от всичко това, питам ви, откак съм Тристан Вокс?

— Е, вече нищо не разбирам — призна Робине. — Дошли сте, за да ме поздравите или за да се оплаквате?

— Дойдох, признавам, да ви искам сметка. Да ви кажа, че нямате право да обърквате по този начин живота на човек, който не ви е направил нищо. Да, дойдох да поискам от вас някакво уреждане, знам ли, компенсация, обезщетение. А от два часа седя затворен тук и ви слушам. Така де, слушам Тристан Вокс, сиреч слушам себе си, доколкото, както всички ме уверяват, аз съм Тристан Вокс. И се чувствам дяволски добре! Защото, виждате ли, всичко, което казахте тази вечер, сякаш от моята уста излизаше. Странно усещане, повярвайте ми!

— Не само за вас! — вметна иронично Робине.

Последва мълчание. Отдалеч се дочу приближаващият се плачевен вой на линейка.

— Прелита ангел^[2] — отбеляза все така саркастично Робине.

— Ангел ли? — поде Дюрато. — Та той не прелита между нас. Един ангел се възправя сияен, неподкупен, гениален, великодушен, страшен в своята чистота и мощ. Ангелът Тристан Вокс!

— О, не! Стига! До гуша ми дойде! — кресна Робине. — Вие сте съвсем луд и както подозирам, заразно луд. Искате всички ни да побъркате.

В този миг вратата се отвори рязко. Подаде се брадясалото лице на един техник.

— Слушайте, Робине — каза той с пресипнал глас, — станала е злополука с вашата секретарка. Сега я товарят в една линейка.

— Госпожица Флави? Каква злополука? Какво се е случило с госпожица Флави.

— Паднала.

— Паднала ли? В стаята си? По стълбите?

— Не, от прозореца. От третия етаж. На улицата.

— Как така! Как е паднала от прозореца?

— Виж, това вече не знам. Може и сама да си е помогнала?

— Господи! Моля ви се, обадете се на жена ми. Отивам да видя!

Робине се втурна навън, слезе на един дъх от третия етаж, ала когато изскочи на тротоара, видя само как линейката с въртящата се светлина на покрива се отдалечава, повтаряйки своя плачевен призив. Осведоми се накъде е тръгнала, намери такси и полетя към клиниката в Ньойи.

Робине откри госпожица Флави на едно походно легло. С обвита в огромен тюрбан от бинтове глава тя чакаше за рентгенова снимка.

Сестрата стори място на Робине пред настоящите жестове на болната, с които тя го викаше да се приближи. Поръча му да бъде съвсем кратък и се отдалечи.

Робине едва разпозна секретарката си в този паша с подпухнало лице.

— Приближете се, Феликс — прошушна тя.

Подчини се, дълбоко развълнуван, защото за първи път го назоваваше по име.

— Не знам какво ще стане с мен, а ви дължа едно обяснение. И едно признание като начало. Да, Изолда бях аз.

Замълча, сякаш за да му остави време да осъзнае и смели това фантастично разкритие.

— Не можех повече, разбирате ли? Този живот, тази работа, тази кореспонденция, изцяло посветени на едно несъществуващо лице. Просто вече не издържах. Усещах, че полудявам. Трябваше непременно да намеря начин да го накарам да съществува, да го принудя да съществува. Тогава се появи Изолда. Още при първите ѝ писма ми се прииска да заема мястото ѝ. Преправих почерка си и ви бомбардирах с яростни, неприлични писма, които изтръгнаха от мен сълзи на срам и гняв, докато ги пишех. И всичко това, за да накарам Тристан Вокс да се появи, да излезе от дупката си, разбирате ли?

Замълча за миг, сякаш за да остави да отминне споменът за епистоларните си творби. Робине, който никога не би могъл да свърже тези кресливи мръсни писма със секретарката си, изпълнителната и добродетелна госпожица Флави, сега не изпитваше никаква трудност

да открие техния автор в този нов персонаж, обвит с тюрбан от бял тензук и покрит с тъмни синини.

— Сигурна бях, че накрая ще се появи — продължи тя, — и същевременно чувствах приближаващата се катастрофа. Защото, нали разбирате, не можех да се изправа пред него.

Тя за втори път го питаше дали разбира. Не, не разбираше. А и отдавна вече беше престанал да разбира. Откак снимката на Тристан се беше появила в „Радио-ебдо“ и дори по-рано, още от първото писмо с подписа на Изолда. Коя Изолда? Не госпожица Флави, която според признанията ѝ само впоследствие започнала да вмъква своите писма между писмата на другата, първата Изолда...

Ранената направи отчаяно усилие да се оправдае.

— Страшно се изплаших, когато той се появи в студиото. Тутакси го познах и бях убедена, че аз съм го извикала. Не мога да се освободя от тази мисъл, макар отлично да знам, че е нелепа. После вие ми казахте да се оправя с него, че не искате да го видите. С други думи, намеквахте, че аз съм отговорна за присъствието му в кабинета. И за да ме довършите, накарахте ме да се обадя по телефона на жена ви. Когато ѝ разказах всичко...

И таз добра! Ето че сега замесвах и жена му в цялата история. Сякаш и без това положението не беше достатъчно объркано!

— Е, и какво? Какво казахте на жена ми? Какво ви отговори тя?

Но госпожица Флави се беше отпуснала със затворени очи на възглавницата. Робине се вторачи за миг в бледото нашарено клоунско лице, чиято печал и гротескна грозота хармонираха с участта му. Нищо повече не можеше да научи тук. А и сестрата му правеше знаци през полуотворената врата.

Той се изправи и си тръгна, ала се наложи да походи доста, докато намери такси. Вече приближаваше два часа след полунощ, когато се опита да си влезе вкъщи. Но секретът беше спуснат и той не успя да си отключи. Позвъни.

— Хей, Амели, отвори! Аз съм, Феликс!

Меки стъпки се плъзнаха зад вратата.

— Ти ли си, Феликс?

— Да, отвори.

Ключалката изщрака, вратата се отвори и Феликс се олюля под устрема на Амели, която се хвърли в обятията му.

— Феликс, Феликс — изплака тя. — Прости ми. За всичко съм виновна аз.

— Какво да ти простя? Каква вина?

— Каж ми първо, че ми прощаваш!

— Прощавам ти.

— Изолда бях аз!

И риданията избухнаха отново. Тогава Робине разбра, че целият свят се е опълчил срещу него.

— Защо да не си легнем? Ще поговорим за всичко това утре — предложи той.

Амели зяпна.

— И ще можеш да заспиш? Дори не си ял!

Да яде? Защо пък не? Той беше забравил пълпърците със сланина. Освободи се от прегръдките на Амели и се отправи към кухнята. Миризмата на изгоряло месо още се носеше във въздуха. На печката в ламаринената тава се разкриваше катастрофална гледка: четири черни напукани пакетчета.

— Казах на Флави да ти се обади по телефона да ги извадиш от фурната.

— На твоята секретарка ли? Е да, тя ми се обади! Ала съвсем не за да ми говори за пълпърците. Но, Феликс, за какво мислиш?

— За какво мисля ли? За какво мога да мисля в два часа през нощта с празен стомах?

— Госпожица Флави ми каза, че сте се затворили в стаята двамата с Тристан Вокс. Изглеждаше не на себе си от уплаха. Каза още: „Непременно ще стане нещо страшно с тези писма на Изолда.“ А Изолда бях аз! — повтори Амели в нов пристъп на сълзи.

Накрая двамата съпрузи хапнаха в кухнята омлет със сирене, който Амели приготви между две хлипания, като описваше своята голгота.

— Всеки божи ден слушах като хилядите други хора гласа на Тристан от десет часа до полунощ. Ала не точно като тях. Защото аз бях жената на Феликс Робине. А поначало Тристан и Феликс бяха един и същи човек. Поначало да, но можех ли да бъда сигурна! Защото никога не познах гласа ти по радиото, чуваш ли, никога! И естествено какви ли не ми минаваха през ума. Какъв беше този Тристан Вокс, който беше хем моят мъж от всекидневния ни живот, хем

въображаемият възлюбен на тълпа непознати жени. Реших да разбера. Да бъда любимата на Тристан. Започнах да пиша писма под името Изолда. За да видя какво ще се случи. Също и за да се опитам да те намеря, да си те възвърна, когато ставаше Тристан Вокс.

С вторачен право пред себе си поглед Феликс Робине разсъждаваше, дъвчейки. Всъщност се беше показал непрозорлив. В продължение на години беше работил всяка вечер над създаването на един идеален персонаж, надарен с цялата привлекателност, с всички добродетели на света, един наистина въображаем, ала не — както си беше мислил — несъществуващ персонаж, щом стотици хиляди слушатели и слушателки вярваха в неговата реалност. В тази огромна вяра се беше натрупала някаква потенциална енергия, някаква колосална мъглявина, чието излъчване неминуемо трябваше да поразии онези, които се излагаха пряко на влиянието ѝ. В цялата тази работа Робине беше играл ролята на чирака-магьосник, който предизвиква нещастията на близките си и своята гибел, защото съвсем лекомислено е раздвижвал непонятни сили, които го превъзхождат.

Какво да прави сега? Да прекрати захранването. Всъщност Вокс съществуваше само благодарение на всекидневните дози псевдоживот, инжектирани от двучасовите му радиопредавания.

— Трябва да се затвори кранът — рече си Робине^[3], без дори да съзира игрословицата със собственото си име, с която му бяха продънвали ушите през всички училищни и войнишки години.

Да прекрати едностранно договора си с радиостанцията? И дума не можеше да става. Бяха предвидили това и дирекцията си беше запазила правото да може всеки миг да го освободи без предупреждение и обезщетение, а ако самият той поиска свободата си, трябваше да плати значителна неустойка, за да я откупи. Все пак самоубийството на Флави беше достатъчно оправдание за една нервна депресия и за една триседмична почивка.

Още в събота двамата Робине взеха влака за Бийом. Настаниха се в къщата на родителите на Амели, която бяха напуснали преди четири месеца, в края на лятната ваканция. За тях беше необикновено преживяване да открият на прага на зимата тези стени, тези стаи и навън тези улици, тези площади, които обикновено виждаха само лете, едно малко тъжно, ала успокояващо преживяване, което им вдъхна усещането, че изведнъж много са остарели. Дали в резултат на това

остаряване Амели изгуби всякакъв кулинарен плам и никакво внушение от страна на съпруга ѝ не беше в състояние да я върне към тенджерите?

Робине се научи да ходи всяка вечер в голямото кафене на улица „Полковник Миош“ за партия бiliarд. Амели оставаше вкъщи и често прекарваше вечерта с някоя приятелка. Свикнал да си ляга късно, той често се застояваше до затварянето на кафенето. Ала един ден, защото беше болен от грип, се върна по-рано в семейната обител. Двете жени, надвесени над радиоприемника, не чува вратата да се отваря и затваря. Робине нададе ухо. Той долови само едно име, името на мъжа, чийто топъл, младежки, симпатичен глас щеше да прозвучи отново: Тристан Вокс!

Тази вечер Феликс Робине бе осенен от предчувствието, че вече никога няма да говори пред микрофон. Това предчувствие се превърна в убеждение, когато след един ден видя изложен на вестникарската будка последния брой на „Радио-ебдо“. На корицата се разстиляше снимката на Фредерик Дюрато, а в рамка с големи букви беше отпечатано едно име: Тристан Вокс.

Няколко дни по-късно той изпита усещането за шеметна самота, когато случайно видя същото име на писмото, което Амели се канеше тайно да изпрати по пощата.

[1] Честит рожден ден на великия Тристан (англ.). — Б.пр. ↑

[2] Израз, който се употребява при настъпило неловко мълчание в разговор. — Б.пр. ↑

[3] Кран (фр.). — Б.пр. ↑

САВАНИТЕ НА ВЕРОНИК

Ежегодният юлски Международен преглед на фотографията събира в Арл неизброимо множество любители и професионалисти. Няколко дни подред на всеки уличен ъгъл пъстрейат изложби, безкрайни дискусии се провеждат на терасите на кафенетата, вечер видните гости прожектират произведенията си върху опънатия широк бял екран в двора на Архиепископството и жънат овации или освиркване от страна на една млада, разпалена и много взискателна публика. Поклонниците в тази Мека на фотографията имат удоволствието да разпознаят по уличките и площадчетата на града Ансел Адамс и Ернст Хаас, Жан Лартиг и Фулвио Ройтер, Робер Доано и Артър Трес, Ева Рубинщайн и Гизела Фройнд. Сочат си един другиму прокрадващия се край стените Картие-Бресон, който смята, че ако го забележат, той нищо няма да види, Жан-Лу Сиеф, който е толкова красив, че ти се иска да прави само автопортрети, загадъчния мрачен Брасай, който даже на силното провансалско слънце не се разделя със стария си черен чадър.

— Брасай, какъв е този чадър?

— Мания. Прихвана ме в деня, когато отказах цигарите.

Вероятно по това време съм видял за пръв път заедно Ектор и Вероник, но си имам извинение, че най-напред забелязах само него. Това стана на една от онези тънки ивици суша, които ограждат Камарг и разделят морето от крайните солени блата, където ятата фламинго се спускат като огромна розова мрежа. Група фотографи начело с един от организаторите на прегледа се бе събрала по тези наводнени места за снимки на голо тяло. Моделът разкриваше прекрасната си благородна природа ту тичайки в пяната на вълните, ту проснат по корем върху пясъка или пък свит на кълбо като зародиш, или вървеше в мъртвите води на блатото, отблъсквайки със силните си бедра солените водорасли и разноцветни отражения.

Ектор бе среден на ръст набит южняк с кръгло детинско лице под изпъкналото чело на млад бик, украсено с венец от черна къдрава коса.

Той се бе отдал изцяло на природата си, която беше в съзвучие с простите и първични неща в тези места — чисти или застояли води, кафеникави треви, сиво-синкави пясъци, побелели от времето коренища. Гол бе наистина, но не напълно, защото носеше нещо като гердан — голям зъб, нанизан на кожена връвчица. Това примитивно украшение впрочем подчертаваше голотата му и той посрещаше непрекъснатия обстрел на фотографите с простодушно доволство, като почит, която с пълно право се полагаше на великолепната му плът.

На връщане към Арл се натоварихме в шест коли. Случаят ми отреди място до една дребна, слабичка и подвижна жена, чиято интелигентност и някак особено трескаво излъчване заместваха напълно красотата, и тя ми натрапи тежестта на неудобния за носене и заемащ много място снимачен инвентар, който влачеше със себе си. При това, изглежда, бе в доста лошо настроение, мърмореше непрекъснато и строго критикуваше тазсутрешния работен сеанс, но аз не бях напълно сигурен, че думите ѝ са отправени към мене.

— От днешните снимки... нито една не струва. Тоя плаж! И тоя Ектор! Изтъркано, та чак да ти се дореве! Пощенски картички и от сорта! Добре поне, че си носех 40-милиметров „дистагон“. С широкоъгълния стават интересни изкривявания на перспективата. Стига Ектор леко да протегне ръка към обектива и тя ще излезе огромна, а зад нея мъничко тяло и врабча глава. Забавно. Впрочем евтина оригиналност. Както и да е. Да оставим морето, пясъка и проядените пънове в бутафорния магазин, но от този Ектор може да направим нещо. Само че това ще изисква работа. Работа и жертви...

Тъй като същия ден привечер бях излязъл да се поразходя из нощния Арл, зърнах ги двамата — Ектор и Вероник — на терасата на „Вокс-хол“. Тя говореше. Той я слушаше с учудено изражение на лицето. Дали му говореше за работа и жертви? Вървах толкова бавно, че го чух да отговаря все пак на някакъв въпрос на Вероник. Бе извадил от яката на ризата си гердана, който забелязах тая сутрин.

— Да, това е зъб — обясняваше той. — Тигров. Донесоха ми го от Бенгалия. Туземците вярват, че докато носят тоя талисман, няма опасност да ги разкъса тигър.

Докато той говореше, Вероник го наблюдаваше мрачно и настойчиво. Прегледът в Арл завърши. Изгубих от погледа си Ектор и Вероник и даже ги позабравих през зимата.

На следната година отново станах арлезианец. Те също. Вероник ми се стори непроменена. Но пък Ектор бе неузнаваем. Нищо не бе останало от детинската му непохватност, от самочувствието му на красиво животно, от оптимистичния му слънчев блясък. Вследствие на загадъчна промяна в живота му той бе отслабнал почти обезпокояващо. Вероник като че ли му беше предала своя трескав ритъм и сега не изпускаше от очи собствената си жертва. Впрочем тя не се въздържаше — точно обратното — да коментира промяната му.

— Миналата година Ектор бе хубав, но не и фотогеничен в истинския смисъл на думата — каза ми тя. — Красив бе и фотографите можеха, щом пожелаят, да възпроизведат на хартия доста точни и също толкова красиви снимки на тялото и лицето му. Но както всички копия, така и тези си оставаха явно по-несъвършени от първообраза.

Сега той стана **ФОТОГЕНИЧЕН**. А какво е фотогеничност? Способност да създаваш снимки, които проникват ОТВЪД реалния обект. Грубо казано, фотогеничният човек изненадва онези, които го познават, но за пръв път виждат фотографиите. Те са по-красиви от него, сякаш разбулват една хубост, останала дотогава скрита. А всъщност снимките не разбулват тази красота, те я създават.

След това научих, че живеели заедно в скромна селска къща, която Вероник наела в Камарг, недалеч от Межан. Тя ме покани там.

Беше една от ония колиби, които са толкова ниски, че заради тръстикования им покрив е невъзможно да ги разпознаеш в камаргския пейзаж, преди да се спънеш в оградата. Трудно ми бе да си представя съвместния им живот в тези няколко бедно обзаведени стаи. Единствено фотографията там се чувстваше напълно у дома си. Пълно бе с електрически прожектори, електронни светкавици, рефлектори, снимачни апарати, сетне — лаборатория за проявяване и промиване с голямо изобилие от химикали в бутилки, бидони, запечатани кутии, пластмасови дозатори. Една от стаите сякаш все пак бе предназначена за Ектор. Но там пък, в съседство с някаква монашеска маса и оградено с гумено перде ведро с душ, бе разположен целият възможен арсенал за усилено развиване на мускулатурата, който говореше единствено за напрежение, труд и неуморно повторение на едно и също, до болка усложнено от чугуна или стоманата движение. Вдясно се издигаше шведската стена. Насреща стативи крепяха пълна поредица от тежести и гири и цял комплект гимнастически бухалки.

Останалата част от стаята бе затрупана с експандери^[1], гладиатор^[2], дъска за коремна преса, уред за гребане и щанги. Всичко това понаприличваше едновременно на операционна зала и на стая за мъчения.

— Миналата година, ако си спомняте — обясни Вероник, — Ектор външно още приличаше на млад, твърд и зрял красив плод. Бе много привлекателен, но фотографията нищо не печелеше от това. Светлината се плъзгаше безпрепятствено, без игра на светлосенки, по тези заоблени и гладки повърхности. Три часа ежедневни усиленни упражнения промениха положението. Трябва да ви кажа, че откак се заех с него, целият този физкултурен инвентар ни придружава при всички пътувания. Той е обичайното допълнение към снимачния материал, който нося навсякъде. Когато пътуваме, комбито е пълно до пръсване.

Отидохме в друга стая. Дъска, подпряна на две дървени магарета, образуваше маса, където струпаните увеличени снимки възпроизвеждаха поредица от вариации на една и съща тема.

— Ето — каза ми Вероник с ликуваща нотка в гласа — истинския, единствения Ектор! Гледайте!

Наистина ли бе Ектор тая изпита маска, цялата само скули, брадичка, очни кухини, захлупена с послушните къдрици на косата, които сякаш бяха лакирани?

— Един от най-важните закони на фотографския акт — поде отново Вероник — е първостепенното значение на лицето. Колко снимки си очаквал да бъдат чудесни — и са могли, трябвало е да бъдат, — а те са се проваляли от някое лошо или просто неподходящо за тялото лице! Люсиен Клерг, чиито гости в Арл така или иначе сме всички, е решил проблема, като отрязва главата в снимките на голо тяло. Отстраняването на главата очевидно е крайно средство! Логически погледнато, то би трябвало да провали снимката. Напротив, вдъхва ѝ по-напрегнат, вътрешен живот. Ще речеш, че цялата съсредоточена в главата душа се е преляла от нея след отрязването ѝ в показаното тяло и се проявява там в изпъкването и оживяването на куп малки подробности, които липсват в обикновените актове — пори, косъмчета, разноцветни лунички, настръхване на кожата, а и онова нежно набъбване на меките части, галени и извайвани от водата и слънцето.

Голямо изкуство. Но ми се струва, че е предназначено за женското тяло. Мъжкият акт не би се поддал на тая шега с главата, погълната, тъй да се каже, от тялото. Гледайте това изображение. Лицето е шифърът на тялото. Искам да кажа, че е самото тяло, преведено в друга система от знаци. И същевременно е ключът за тялото. Вземете някои обезобразени статуи в музейните хранилища. Обезглавеният мъж става неразгадаем. Той нищо не вижда, защото вече няма очи. А пък създава у посетителя мъчителното чувство, че именно той, посетителят, е ослепял. Докато женската статуя, загубила главата си, разкрива по-пълно телесната си завършеност.

— Обаче — обърнах й внимание аз — човек не би казал, че лицето, което приписвате на Ектор, излъчва интелигентност и интерес към външния свят.

— Не, разбира се! Едно будно, любознателно, прекалено зряло лице би било голямо нещастие за голото тяло. Би го лишило от същината му. Тялото би станало нищо и никаква подпора на тази насочена върху нещата светлина, като кулата на фар, която, потопена в нощта, съществува единствено за да размахва в небето въртящия се фенер. Подходящото за акт лице е затворено, съсредоточено, вгълбено в себе си. Погледнете „Мислителят“ на Роден. Животно, което с лице в юмруците прави неимоверно усилие да изтръгне смътен проблясък от жалкия си мозък. Това усилие кръстосва цялото му могъщо тяло и сякаш го преобразява от самите извити навътре стъпала на краката до бичия му тил, като се изкачва по хамалския му гръбнак.

— Мисля наистина за очите на статуите, за странния им поглед, който сякаш винаги минава през нас, без да ни види, като че ли, щом са от камък, могат да възприемат само камъка.

— Очите на статуите са зазидани извори — потвърди Вероник.

Пауза, през която изучаваме три копия на контрастна хартия. Тялото на Ектор върху равномерен чер фон (виждал съм тези широки рула разноцветна хартия, с която фотографите си служат да оградят модела си като насекомо, забодено в кутията на някой естественик), насечено от сенките и осветените повърхнини под действието на един-единствен силен светлинен източник, сякаш е окаменяло, издялано до костите, разрязано като при мнима аутопсия или анатомична демонстрация.

— Май не може да се каже, че е „уловен на живо“ — пошегувах се аз, опитвайки се да разпръсна доста злокобната магия на тези изображения.

— Живото не ми е стихията — призна Вероник. — А и спомнете си Пол Валери: „Истината е гола, но под голотата се крие голо месо.“ Впрочем съществуват две фотографски направления. Тези, които преследват изненадващия, вълнуващ, страшен образ. Те кръстосват градовете и селата, стачките и бойните полета, за да уловят в движение неусетно стапящи се картини, бегли движения, ярки мигове, всеки от които разкрива покъртителното нищожество на човешкото съществуване, произлязло от небитието и осъдено да завърши там. Днес те се наричат Брасай, Картие-Бресон, Доано, Уилям Клайн. Съществува и друго направление, което пък изцяло води началото си от Едуард Уестън. Това е школата на дълго обмисляното, пресметнато, неподвижно изображение, което не преследва мига, а се стреми към вечността. Между тях е Дьони Бриа с брадата и очилата а ла Хемингуей, когото видяхте тук. Той се е оттеглил в Люброн и от двайсет години снима само растения. И знаете ли кой е най-злият му враг?

— Кажете.

— Вятърът! Вятърът, който разклаща цветята.

— А пък е дошъл да живее в родината на мистрала!

— Тази школа на неподвижното има четири запазени периметъра: портрет, акт, натюрморт и пейзаж.

— Значи, от една страна, снимане на живо, а от друга — мъртвата природа. Почти ми се ще да си поиграя със смисъла на думите и да кажа: от една страна — живата природа, от друга — снимане на мъртво.

— Няма да ме смутите — каза отстъпчиво Вероник. — Смъртта ме интересува и даже нещо повече. Някой ден неизбежно ще отида да снимам в моргата. В трупа има — в истинския, разбира се, неподправения, не оня, който са нагласили на одъра със скръстени ръце, готов невъзмутимо да приеме поръсването със светена вода — да, в трупа има една... как да се изразя... мраморна истина. Забелязвали ли сте, че малкото дете, което не иска да го отнесат, е способно да натежи, да придобие някакво необичайно МЪРТВО

ТЕГЛО? Никога не съм носила мъртвец. Сигурна съм, че ако опитам, ще ме смаже.

— Вие ме плашите!

— Не се превземайте! Смятам, че няма нищо по-смешно от тази разновидност на лицемерното целомъдрие — да се ужасяваш от смъртта и умрелите. Мъртви има навсякъде, като се започне от изкуството. Я чакайте! Знаете ли какво точно представлява ренесансовото изкуство? Могат да му се дадат много определения. Според мен ето най-подходящото: това е откритието на трупа. Нито в античността, нито през средновековието са разрязвали труповете. Съвършено безукорното от анатомична гледна точка гръцко ваятелство изцяло се основава на наблюдението на живото тяло.

— Именно „на живо“.

— Точно така. Праксител наблюдава атлети в движение. По религиозни, нравствени или каквито и да е други съображения никога не е отварял труп. Трябва да дойде XVI век и по-точно фламандецът Андреас Везалий, за да се роди действително анатомията. Пръв той се осмелява да направи дисекция. Оттам нататък художниците ще се втурнат към гробищата. И почти всички актове от онова време почват да понамирисват на труп. Не само ръкописите на Леонардо да Винчи и Бенвенуто Челини са преизпълнени с анатомични рисунки, но и в редица изображения на съвсем живи голи тела се прокрадва натрапчивата представа за оголено месо. Свети Себастиан на Беноцо Гоцоло, стенописите на Лука Синьорели в катедралата на Орвието сякаш са избягали от мъртвешки хоровод.

— Разбира се, такъв възглед за Възраждането е малко изненадващ.

— В сравнение с доброто здраве на средновековието Възраждането се явява като епоха на болезненост и душевни терзания. Това е златният век на Инквизицията с нейните гонения на магьосници, със стаите за мъчения и кладите.

Оставих снимките с голото тяло на Ектор, които изведнъж заприличаха почти на веществени доказателства в процес срещу магьосници.

— Драга Вероник, ако можехме да се пренесем в онези отминали времена, не смятате ли, че щеше да има голяма опасност да свършите на кладата?

— Едва ли — отвърна тя с такава готовност, сякаш вече си бе задавала въпроса. — Съществувало е много просто средство да си погълнат изцяло от магьосничество, без да те заплашва никаква опасност.

— Какво е било това средство?

— Да участваш в съда на Светата инквизиция! Относно кладата считам, по най-различни съображения, че най-удобното място не е ВЪРХУ, а отстрани, в предните ложи.

— За да гледаш и да фотографираш.

Готвех се да тръгвам, но един последен въпрос ми пареше на езика.

— Като стана дума за гледане, не бих искал да се сбогувам, без да съм казал добър ден на Ектор.

Стори ми се, че забелязах как просветленото ѝ за миг от шегата ми лице се затвори, като че бях проявил нетактичност.

— Ектор ли?

Тя погледна часовника си.

— По това време обикновено спи. За разлика от безпорядъка на предишния му живот, аз го карам да яде малко и да спи много.

Тя все пак се усмихна, като прибави:

— Златното правило на здравето е: вечеряй насън.

Бях се запътил към вратата, когато тя сякаш промени намерението си.

— Но все пак можете да го видите. Познавам го. От толкова малко няма да се събуди...

Последвах я до някаква стаичка съвсем в дъното на един коридор. Отначало ми се стори, че това подобие на клетка няма прозорец, но забелязах спуснати пердета, които се сливаха с бледия цвят на стените и тавана. Всичко бе толкова бяло и голо, сякаш се намирахме в черупката на яйце. Ектор спеше проснат по корем на ниска и широка постеля в положение, което ми заприлича на една от заеманите от него пози преди година в Камарг. Топлината позволяваше да няма нито одеяло, нито чаршаф. В равномерния млечнобял полумрак тази махагонова плът, застинала в асиметрично положение — единият крак свит в коляното, а срещуположната ръка отметната извън леглото, — което изразяваше едновременно пълно отдаване и

страстно желание за сън, за забрава, за отхвърляне на неща и хора от външния свят, представляваше все пак красива гледка.

Вероник спря на него собственически поглед, после ме погледна с победоносен вид. Това бе нейно творение: безспорно чудесно постижение бе изваяната златиста материя, захвърлена в дъното на яйцевидната клетка.

Три дни след това я открих в задното помещение на едно барче на площад „Форум“, което посещаваха само цигани и обитатели на „Ла Рокет“, долнопробния квартал на града. Някак си трудно го възприех, но бе факт: Вероник бе пийнала. Освен това като че пиянството ѝ не бе от веселите. Разменихме няколко думи, които не можеха да заблудят никого от нас, за вчерашната корида, за едно представление на „Елизабета Английска“ от Росини, което трябваше да се състои на следващия ден в Античния театър, за откритата следобед изложба „Бил Бранд“. Тя отговаряше кратко, насила и умът ѝ явно бе другаде. Настана неловко мълчание. Изведнъж се реши.

— Ектор си отиде — каза тя.

— Отиде ли си? Къде?

— Да знаех само!

— Нищо ли не ви каза?

— Не, впрочем оставил е писмо. Ето!

И хвърли на масата разпечатан плик. След това се навъси, сякаш за да ми предостави достатъчно време за четене. Почеркът беше грижлив, спретнатичък, малко ученически. Поразен бях от мекия нежен тон, изтънчен и одухотворен сякаш от обръщението „Ви“.

Скъпа Вероник,

Знаете ли колко снимки извлякохте от тялото ми през тези тринайсет месеца и единайсет дни, които прекарахме заедно? Разбира се, не сте броили. Снимахте ме, без да броите. А пък аз се оставих да ме снимате, но броих. Не е ли в реда на нещата? Изтръгнахте образа ми двайсет и две хиляди двеста трийсет и девет пъти. Очевидно имах достатъчно време за размисъл и разбрах много неща. Бях доста лековерен миналото лято, като служих за модел на

всички в Камарг. Беше несериозно. С Вас, Вероник, стана сериозно. Несериозната фотография не засяга модела. Плъзга се по него, без да го докосне. Сериозната фотография установява непрестанен обмен между модела и фотографа. Образува се система от скачени съдове. Дължа Ви много, скъпа Вероник. Направихте от мен друг човек. Но ми и отнехте много. Двайсет и две хиляди двеста трийсет и девет пъти нещо от мене бе изтръгвано, за да попадне в капана за образи, Вашето „малко нощно заведение“ (тъмната стаичка), както се изразявате. Смъкнахте ми перушината като на кокошка, оскубахте ми козината като на ангорски заек. Отслабнах, заякнах, изсъхнах не под въздействието на някакъв си хранителен или гимнастически режим, а от тези снимки, от този ежедневен данък върху същината ми. Нужно ли е да споменавам, че всичко това нямаше да се случи, ако бях запазил зъба си? Но да не сте луда, бяхте ме накарали да махна моя вълшебен зъб... Сега съм опразнен, изтощен, опустошен. Оставям Ви ги тези двайсет и две хиляди двеста трийсет и девет смъкнати мои собствени обвивки, които подредихте, надписахте, датирахте с ревностно старание. Остават ми само кожата и костите и искам да ги запазя. Няма да Ви дам да ми одерете кожата, скъпа Вероник! Намерете сега някой друг, мъж или жена, непокътнат, девствен, с неначенат капитал-образ. Аз пък ще опитам да си почина, искам да кажа, да си създам отново лице и тяло след ужасния грабеж, на който ме подложихте. Не смятайте, че Ви се сърдя, напротив, обичам Ви много в замяна на Вашата своеобразна, хищна любов, която изцяло ми отдадохте. Но е излишно да ме търсите. Няма да ме намерите никъде. Даже да бъда под носа Ви, ако случайно се кръстосат пътищата ни, пак няма — какъвто съм станал тънък, полупрозрачен, прозрачен, невидим.

Целувам Ви
Ектор

П.П. Взех си зъба.

— Зъба ли? Какво представлява тоя зъб?

— Моля ви се, знаете много добре — изгуби търпение Вероник, — оня талисман, който носеше навървен на шията си. Какви мъки бяха, докато го накарам да го махне, за да го снимам.

— А, оня фетиш ли, за който бенгалците вярват, че ги предпазва от апетита на тигриците?

— Тигриците ли? Защо казвате тигрици, а не тигри? — попита тя с раздражение.

Не бих могъл, естествено, да оправдая употребата на женския род. Последва натегнато от враждебност мълчание. Но като бях застанал веднъж в неприятното положение между нея и Ектор, реших да облекча поне сърцето си.

— Последния път като се видяхме — подхванах аз, — надълго ми говорихте за анатомите на Възраждането и по-специално за фламандеца Андреас Везалий. Подтикнат от думите ви, полюбопитствах и отидох в градската библиотека, за да науча повече за тази личност, която станала истинският създател на анатомията. Открих един загадъчен, интересен, опасен, изпълнен с изпитания и превратности живот, отдаден от край до край на едничката страст към научното откритие.

Роден в Брюксел, Везалий скоро станал редовен посетител на гробища, бесилки, болници, места за изтезания, с една дума — навсякъде, където умирали хора. Прекарал част от живота си в затвора „Монфокон“. Мислели го за роден любител на смъртта, за вампир, за лешояд. Действително щяло да е ужасно, ако светликът на мъдростта не пречиствал всичко това. Карл V, и той фламандец, направил от него свой личен лекар и го отвел в Мадрид. Там избухнал скандалът. Разчуло се, че Везалий не се задоволявал да разрязва трупове. Вярно, че лишено от живот тяло разкривало устройството си. Но по обясними причини премълчавало как действа. Живото тяло трябвало да разкаже за това. Неустрашимият търсач Везалий заповядал да му доставят затворници. Зашеметявали ги с опиати. После той ги разрязвал. С една дума, след като открил анатомията, създал и вивисекцията. Малко било грубичко, даже за една епоха, която не била толкова изнежена. Везалий бил изправен пред съда. Осъдили го на смърт. В последния момент Филип II му спасил живота. Смекчили присъдата му и го задължили да отиде на поклонение в Светите земи.

Но сякаш съдбата била решително против него. На връщане от Йерусалим той претърпял корабкрушение и бил захвърлен на безлюдния още остров Закинтос. Там умрял от глад и изтощение.

Освободена от мрачните си размисли, Вероник бе слушала с растящ интерес.

— Какъв хубав живот и как добре завършва! — каза тя.

— Да, но нали виждате, че за Везалий трупове са били само крайно средство. Предпочитал е все пак живите хора.

— Несъмнено — призна тя — при условие, че е можел да ги реже.

Рядко ми се отдава случай да срещна приятелите си фотографии през зимния сезон в Париж. И все пак с Вероник просто се разминахме на една изложба, открита във Фотогалерията на улица „Кристин“.

— Няма и пет минути, откак си тръгна — каза ми Шерио, който я познаваше. — Много съжеляваше, че не те е видяла, но не можеше да чака повече. Между другото, разказа ми интересни неща, наистина, страшно интересни!

Аз нямаше за какво да съжелявам. Шерио бе подвижният бюлетин за клюките във фотографията и само трябваше да наостря добре уши, за да науча какво му е поверила Вероник и даже много повече от това.

— Първо — започна той, — открила и си възвърнала модела-мъченик, нали го знаеш, оня невзрачен Ектор, дето го измъкна от Арл? Знаех.

— След това благодарение на него се впуснала в поредица опити за „директни снимки“. Така нарича осъществените без апарат, лента и увеличител снимки. В крайна сметка — мечтата на повечето големи фотографи, които възприемат като позорен порок зависимостта на занаята си от техниката. Тази директна фотография, колкото е лесна за обясняване в общи линии, толкова е деликатна за осъществяване. Вероник използвала големи листи фотохартия, които в началото излагала в пълен покой на дневната светлина. Светлочувствителната повърхност, попаднала под въздействието ѝ, реагирала, без да минава през проявител, само с едва забележимо пожълтяване. После тя потапяла нещастния Ектор в проявяваща течност (метол, содов сулфит, хидрохинон и боракс). След това го карала да легне, както е съвсем

мокър още, върху фотохартията в една или друга поза. Накрая оставало само да се потопи хартията в разтвор от кисел фиксаж... и да се изпрати моделът в банята. Вследствие се появявали странни сплескани силуети като плоска проекция на Екторовото тяло, които много приличали, дословно цитирам Вероник, на остатъците от поразени и унищожени от атомната бомба японци върху стените в Хиросима.

— А Ектор? Какво казва за това? — попитах аз, спомняйки си за прощалното писмо, което в паметта ми изведнъж заприлича на трагичен и безпомощен вик.

— Ами там е тя! Когато ми описваше чудесата на „директната фотография“, милата Вероник не подозираше, че познавах и обратната страна на работата. Защото научих от друго място (нали знаеш, имам си информатори), че се наложило Ектор да бъде взет в болница с някаква обща дерматоза. Точно това особено озадачило лекарите. Очевидно било, че раните му са предизвикани от химикали и приличали на професионалните кожни заболявания, които се наблюдават при кожари, билкари или гравьори. Но докато при занаятчиите те се локализираха върху китките и ръцете до лактите, то Ектор имал големи токсични възпаления върху части от тялото като гърба например, които рядко биват открити и затова са много по-уязвими. Според мен — каза в заключение Шерио — добре ще направи, ако се отскубне от ноктите на тая вещица, иначе тя накрая ще му одере кожата. „Да му одере кожата...“ Същият израз, който бе употребил в писмото си! Аз обаче още съвсем не подозирах какво картинно обяснение щеше да получи той след няколко месеца.

След няколко месеца действително Международният преглед ме отведе както винаги в Арл. Малко позакъснях за началото и от вестниците научих за откриването на една изложба в малката църква „Малтийските рицари“ в музея „Реатю“, озаглавена „Саваните на Вероник“. Заедно със съобщението бе публикуван разговор с авторката. Вероник обясняваше, че след поредица опити за „директно снимане“ върху хартия преминала на по-гъвкава и благодарна основа — ленено платно. След като се направела светлочувствителна чрез напояване със сребърен бромид, тъканта се излагала на светлината. После още съвсем мокрият от проявителя модел бил увиван от глава

до пети, „като труп в саван“, уточняваше Вероник. Накрая тя обработвала платното с фиксаж и го измивала. Можело да се постигнат любопитни прояви на разяждане при условие, че моделът се боядиса с титанов биоксид или ураниев нитрат. Отпечатъкът тогава получавал синкави или златисти преливания. Накратко, заключаваше Вероник, оказвало се, че традиционната фотография изоставала от тези нови търсения. ДЕРМОГРАФИЯ щяло да бъде по-подходяща дума.

Не е трудно да се предположи, че най-напред посетих църквичката на Рицарите. Поради височината на тавана корабът изглеждаше тесен и сякаш вкопан в яма. Това веднага оказваше потискащо въздействие върху посетителя, което се усилваше от „саваните“, покрили изцяло стените и пода. Навсякъде — горе, долу, вдясно, вляво — погледът се сблъскваше с черно-златистия призрак на едно тяло, сплескано, разпростряно, свито, разперено, отпечатано във всички пози и превърнато в траурна натрапчива украса. Човек имаше чувството, че гледа колекция от одрани и сетне разстлани човешки кожи, същински дивашки трофеи.

Бях сам в църквичката, която ми заприлича на морга, и страхът ми растеше всеки път, когато откриех някоя подробност, напомняща лицето или тялото на Ектор. Спомних си с отвращение онези кървави и правилни отпечатъци, които правехме в училище, като смазвахме с юмрук хваната между два листа муха.

Готвех се да изляза, когато внезапно се намерих лице в лице с Вероник. Исках да ѝ задам само един въпрос и не можах нито секунда повече да се сдържа.

— Вероник, къде е Ектор? Какво направихте с Ектор?

Тя се усмихна загадъчно и с неопределено движение посочи саваните, които ни ограждаха от всички страни.

— Ектор ли? Ами той е... тук. Направих с него... това. Какво повече искате?

Щях да настоявам, но видях нещо, което окончателно ме застави да млъкна. Тя носеше на шията си кожена връвчица, на която висеше пробитият зъб на бенгалски тигър.

[1] Стоманени пружини за силова подготовка. — Б.пр. ↑

[2] Универсален уред за растягане и съкращаване на мускулите. — Б.пр. ↑

ДЕВОЙКАТА И СМЪРТТА

Учителката внезапно млъкна, защото чу приглушен смях в дъното на класната стая.

— Какво има пак?

Едно момиченце вдигна зачервено от смях лице.

— Вижте Мелани, госпожице. Сега пък яде лимони.

Целият клас прихна. Учителката отиде до последната редица. Мелани невинно бе извърнала към нея лице, което изглеждаше още по-слабо и бледо на фона на гъстите ѝ черни коси. Държеше в ръката си старателно обелен лимон, чиято кора се бе навила като златна змия върху чина. Учителката се спря объркана.

Тази Мелани Бланшар от самото начало на учебната година непрестанно я озадачаваше. Схватлива, умна, работлива — невъзможно бе да не я оцениш и да не се отнасяш с нея като с един от най-добрите ученици в класа. И все пак привличаше вниманието — не умишлено, разбира се, и с подкупваща непосредственост — с разни глупави измислици и необясними постъпки. Така например по история проявяваше страстен, почти нездрав интерес към всички известни личности, осъдени на смърт и екзекутирани. Погледът ѝ някак обезпокояващо гореше, когато разказваше с най-големи подробности за предсмъртните мигове на Жана д'Арк, Жил дьо Ре, Мария Стюарт, Равайяк, Чарлс I, Дамиан, без да пропусне и най-ужасните данни за мъченията им.

Дали това бе просто обичайното детско преклонение пред лицето на страха, подсилено от известен садизъм? Други постъпки говореха, че при Мелани ставаше въпрос за нещо по-сложно, по-дълбоко. Още в началото на учебните занятия се бе отличила с необикновеното съчинение, което бе връчила на учителката. По традиция последната бе поръчала на децата да опишат един ден от отминалата ваканция. И ако разказът на Мелани започваше доста обикновено с приготовленията за някакъв обяд сред природата, то той внезапно се преобръщаше от ненадейната смърт на бабата, която принуждаваше

цялото семейство да се откаже от излета. После продължаваше, но в отрицателна форма и условно наклонение и Мелани описваше невъзмутимо, унесена сякаш в своите видения, местата на ненаправената разходка, песента на нечутите от никого птици, подреждането под едно дърво на несъстоялия се обяд, смешните прекеждия на едно завръщане през буря, което бе напълно безсмислено, защото никой не бе тръгвал. И завършваше така:

Тъй като семейството скръбно обграждаше леглото, където бе проснато неподвижно тялото на бабата, никой не изтича със смях да се подслони в плевнята, никой не се втурна да оправи косите си в сред блъсканицата пред единственото огледалце в общата стая, не запалиха голям огън, за да изсушат мокрите дрехи, които така и не запушиха пред камината като косъма на запотен кон. Бабата бе тръгнала съвсем сама, оставяйки всички вкъщи.

А сега тези лимони! Дали имаше някаква връзка между всички глупави измислици на момиченцето? Каква беше тя? Учителката се питаше, подозираше, че съществува някакъв отговор — защото безспорно всички тези измислици имаха известни „родови черти“, носеха подписа на една и съща личност, — но нищо не можеше да открие.

— Обичаш ли лимони?

Мелани завъртя отрицателно глава.

— Тогава защо ги ядеш? Да не би да се страхуваш от скорбут?

На тези два въпроса Мелани не можеше да отговори. Учителката вдигна рамене и се върна на по-познати неща.

— Във всеки случай не е разрешено да се яде по време на урока. Ще ми препишеш петдесет пъти „Аз ям лимони в час“.

Мелани покорно се съгласи, успокоена, че няма да дава повече обяснения. Пък и как ли би успяла да разясни на другите — щом тя самата толкова малко неща разбираше, — че се страхува и предпазва с лимони не от скорбут, а от някаква по-голяма, едновременно физическа и душевна беда — онова море от вялост и сивота, което внезапно се плисваше върху света и заплашваше да го погълне? Мелани се

отегчаваше. Скуката пораждаше някакъв необясним смут в съзнанието ѝ.

А дали всъщност скучаеше именно тя? Или по-скоро заобикалящите я предмети, гледката? Ненадейно някаква мъртвешки бледа светлина се изливаше от небето. Стаята, класът, улицата сякаш биваха омесени в белезникава кал и формите неусетно се стапяха. Останала жива само тя сред тази отвратителна пустош, Мелани се бореше ожесточено да не затъне на свой ред в тинята.

Тя бе открила още в най-ранното си детство, че витото стълбище, което водеше към таванските стаи в бащината ѝ къща, предлага безобидна, обаче дълбоко вълнуваща равнозначност на тази внезапна промяна в осветлението, преобразяваща същността на нещата. Прозорецът, който осветяваше въпросното стълбище, представляваше само тесен процеп, украсен с малки разноцветни стъклени квадратчета. Често пъти, приседнала на стъпалата, Мелани се бе забавлявала да гледа градината през това или онова стъкълце с различен цвят. И всеки път изпитваше все същото удивление от познатото малко чудо. Ето как тая градина, която ѝ бе толкова близка, че никога нямаше да я обърка с друга, гледана през червеното стъкло, се окъпваше в пожарен блясък. Това не бе вече мястото на игрите и мечтите ѝ. Едновременно позната и неузнаваема, сега тя представляваше близано от жестоки пламъци дяволско свърталище. Сетне се преместваше на зеленото стъкло и тогава градината се превръщаше в глъбина на бездънна морска пропаст. Водни чудовища навярно се спотайваха в тези синкавозелени дълбочини. Обратно, жълтото стъкло щедро пръскаше горещи слънчеви отблясъци, живителен златен прах. Синьото заливаше дърветата и поляните с романтична лунна светлина. Моравото придаваше и на най-незначителните предмети тържествена и величествена осанка. А пък през цялото време това бе все същата градина, но всеки път с удивително обновено лице и Мелани се опияняваше от чудотворната власт, която притежаваше, по своя воля да я потапя в трагичен ад, звучна радост или великолепно тържество.

Защото не съществуваше сиво стъкло на стълбищното прозорче, а пепелявият дъжд на скуката имаше друг, не толкова невинен, по-реален произход.

Доста отрано тя бе установила коя от храните благоприятства пристъпа на отегчението или, обратно, може да го предотврати. Детските храни, като сметана, масло и конфитюр, с които настояваха да се тъпче, предизвестяваха и призоваваха, като същинско предизвикателство, плисването на сивотата, овалването на живота в гъста, лепкава тиня. И, обратно, черният пипер, оцетът и ябълките, но само зелените — всичко кисело, с остър, лют вкус, изпращаше живителен и укрепващ кислороден полъх в една застояла атмосфера. Лимоната и млякото. Тези две напитки олицетворяваха за Мелани доброто и злото. Въпреки родителските протести бе възприела навика сутрин да пие чай с минерална вода и резенче лимон за аромат. С него изяждаше твърд сухар или добре препечена филийка. За сметка на това трябваше да се откаже от любимата филия с горчица на закуската в четири часа, защото тя бе предизвикала буря от смях и викове в училищния двор през междучасието. Разбрала бе, че с горчичената си филия престапва границите на допустимото за едно провинциално общинско училище.

Що се отнасяше до климата и годишните времена, за нея нямаше нищо по-омразно от хубавия летен следобед с присъщата му леност, с неговата отпуснатост и доволното и неприлично тържество на растителността, които сякаш заразяват животни и хора. Тези потни и сладострастни часове предразполагаха към ужасно поведение, което се заключаваше в това, да се отпуснеш в шезлонга с разтворени крака, с вдигнати ръце и шумни прозевки, като че трябва да откриеш за някакво неизвестно насилие утробата, подмишниците, устата си. Мелани се противопоставяше на тая тройна прозявка, като се бе посветила на смеха и риданието — две действия, които издаваха бунта, отдалечаването, затварянето на едно същество в себе си. Времето, което най-добре подходеше на това непокорно държане, бе сухият и сияен студ, внушаващ мисълта за оголена, замръзнала, втвърдена и блестяща природа. Тогава Мелани предприемаше стремителни и въодушевени походи в полето, очите ѝ сълзяха от ледения въздух, но от гърлото ѝ извираше подигравателен смях.

Като всички деца и тя се бе сблъсквала с тайнството на смъртта. Но то веднага бе приело в нейните очи два съвсем противоположни облика. Видените от нея трупове на животни обикновено биваха подпухнали, разложени и отделяха гной. Съществува, достигнало

последните предели на живота си, потвърждаваше грубо дълбоко гнилата си природа. Обратно, мъртвите насекоми олекваха, одухотворяваха се, получаваха естествен достъп до свободната и чиста вечност на мумиите. И не само насекомите, понеже, като тършуваше на тавана, Мелани бе открила мишка и птиченце, които също така бяха изсъхнали, пречистени, сведени до собствената им същност: добрата смърт.

Мелани бе единствената дъщеря на един нотариус от Мамер. Бе доста отчуждена от баща си, който твърде късно се бе сдобил с дете и тя сякаш го притесняваше. Майка ѝ имаше крехко здраве и си отиде преждевременно, като я остави дванайсетгодишна сама с нотариуса. Този траур я нарани жестоко. Първо почувства болка в гърдите, остър бодеж, сякаш бе получила язва или някакво възпаление. Помисли, че е тежко болна. После разбра, че нищо ѝ няма: беше от мъката.

Същевременно тя изпитваше сегиз-тогиз доста приятни изблици на нежност. Стигаше да се замисли усилено за майка си, за смъртта ѝ, за слабия и вдървен труп, положен в сандъка на дъното на ледена дупка... Очите ѝ плуваха в сълзи и тя не можеше да сдържи едно хълцащо ридание, което приличаше на кратък горчив смях. Тогава чувстваше как се издига, отскубва се от обкръжението на предметите, освобождава се от товара на съществуването. За кратък миг ежедневната действителност биваше осмяна, оголена от надутата важност, с която се перчеше, олекнала от натрапчивото бреме, потискащо момиченцето. Нищо нямаше никакво значение, щом милата ѝ майчица бе мъртва. Очевидността на неопровержимото заключение блестеше като духовно слънце. Мелани се носеше, подета от мрачно опиянение, в огласения от веселие въздух.

После тъгата ѝ се разпръсна. Остана ѝ само белег, който понаболяваше, когато някой заговаряше за покойната или когато понякога нощем сънят не идваше и тя се взираше в тъмнината.

След това дните се заредиха съвсем еднакви между една все по-оглушаваща стара прислужница и бащата, който си подаваше носа от папките колкото да напомня за миналото. Мелани растеше привидно, без да се сблъсква със затруднения. Пред близките си не беше нито опърничава, нито потайна, нито меланхолична и всички биха се изненадали, ако някой им разкриеше, че тя гребе с отчаяно упорство в унила и сива пустота срещу течението на блудкавия страх, който ѝ

внушава тази охолна, пълна със спомени къща, тая улица, където никога нищо ново не става, тия заспали съседи. Страстно очакваше нещо да се случи, да се появи някой и бе ужасно, че нищо не се случваше и никой не се появяваше.

Когато надвисна опасността от ядрена война между Съединените щати и СССР заради Куба, Мелани бе достатъчно голяма да чете вестници и да следи новините по радиото и телевизията. Стори ѝ се, че струя свеж въздух е на път да помете света, и надежда изпълни гърдите ѝ. Само огромните разрушения и ужасяващата сеч на един съвременен конфликт биха били в състояние да я извадят от дълбокото ѝ униние. После заплахата се разпръсна, за миг откряхнатият похлупак на битието падна отново отгоре ѝ и тя разбра, че не може да очаква нищо от историята.

Пролетно време нотариусът имаше обичай да спира парното отопление и да пали голям огън в камината си през вечерите, когато наистина ставаше възхладно. Ето защо една хубава априлска утрин пристигна Етиен Жонше да достави камион дърва. Той работеше в близката дъскорезница на гората в Екув (петата му служба за по-малко от година) и бе от ония славни, отворени и жизнерадостни момци, които чувстваха задължението да се работи като несправедливо и отвратително бреме. Той ухаеше на смола и танин и запретнатите ръкави на ризата му откриваха мускулести загорели ръце, нашарени с просташки татуировки. Понеже Мелани бе слязла в избата да му плати, той я гътна върху една купчина антрацит и облада девственото ѝ, нежно и бяло тяло в тая постеля от чернилка.

Когато по-късно на стълбището срещна баща си, цяла оплескана с въглища, за негова най-голяма изненада тя се хвърли на шията му със смях. Бе обезчестена и изцапана, но щастлива.

Продължиха да се срещат. След месец, под предлог, че ще прекара ваканцията при някаква приятелка, тя офейка при красивия си дървар, без да отнесе нищо освен ризата на гърба си.

Етиен не беше тънък психолог, но необичайното поведение на новата му приятелка не можеше все пак да не го изненада. Тя се появяваше в дъскорезницата по-често, отколкото би трябвало. Сутрин, вместо да сложи нещо за хапване на обяд в торбата му, тя предпочиташе сама да го донесе и да се нахранят двамата заедно с останалите другари. Той, естествено, доста се надуваше с младостта,

красотата и особено с явния буржоазен произход на девойката. Но тя трябваше да изчезне веднага след като подхващаха работата. Вместо това тя зяпаше край машините, опитваше с пръст зъбците на трионите, жилото им, остротата им, широчината на прореза, еластичността на стоманените ленти, техните безкрайно изгладени странични повърхнини, блестящи от ужасното триене, на което бяха подложени. После вземаше в ръка шепа стърготини, опитваше мъхестата им мека свежест, приближаваше ги до носа си, за да вдъхне горския им аромат, и ги разпиляваше между пръстите си. Очароваше я чудото, че от твърдите дървени стъбла може да се направи такъв кадифеномек сняг!

Но нищо не я омайваше така, както краткият вой на кръглите триони, когато се забиваха в сърцето на някой пън, и главозамайващото пъхтене на голямото шаси, разиграло дванайсетте си успоредни остриета в дървесината на подадения от валяка труп.

Чичо Суро поддържаше инвентара. Като бивш дърводелец той бе преживял и по-добри дни, но след смъртта на жена си го бе ударил на пиене и преживяваше от точене на триони в дъскорезницата. Мелани се зае да го покори. Ходеше в съборетината му, правеше му дребни услуги, ловко спечели благоволенията му. Тя знаеше много добре какво иска, но никой не би разбрал величествения проект, за който се готвеше да го използва. Накрая постигна това, че той взе отново своите „свирки“ — както наричаше инструментите си, — наточи ги и се зае за работа. Но явно щяха да му трябват може би години, за да завърши благополучно онова, което непременно щеше да бъде шедевърът на живота му.

Лятото се изниза в сияние на слънце и любов, свързани с нишката на загадъчния проект Суро. Ласките на Мелани и Етиен сякаш щяха да траят вечно. Те продължиха през есенните мъгли, под нощното шумолене на дъжда върху дъсчения покрив на колибата им, под бялото покривало на снега, който през оная зима бе обилен.

В началото на март Етиен бе уволнен след едно спречкване с началника му. Замина да търси работа. Бе чул да се говори, че наемали работници в Ара дю Пен. Обеща, че ще се върне да вземе Мелани веднага след като се установи. Тя нямаше да чуе повече нищо за него. И понеже злото никога не идва само, чичо Суро постъпи в болница с начален плеврит. Общеизвестно е, че пролетта често пъти е фатална за старците.

На Мелани обаче и през ум не ѝ мина да се завърне при баща си, с когото поддържаше крайно пестелива кореспонденция. Чудесната изненада, поднесена от любовните мигове, великолепно безумие на дъскорезницата, проектът Сюри, който безспорно се дължеше и на едното, и на другото, засега издигаха стена между настоящия ѝ живот и спомена за сивите води, където бащината къща сякаш бе заседнала като прояден от червеи Ноев ковчег.

Пустотата обаче неумолимо взе да я обгражда отново сред пронизващото и влажно дихание на една пролет, която все не се наканваше да се пукне. Опустошението на гората, която се появи черна и настръхнала след топенето на снеговете, се разпростря до колибата. Един ден Мелани се улови сама да прави онова съдбовно движение: прозина се и разпозна с ужас приветствения знак, който същевременно призоваваше неудържимия прилив на отегчението. Времето на дребните детски хитрини — лимони, горчица — безвъзвратно бе отминало. Щом като вече е свободна, трябваше да бяга. Но къде щеше да отиде? Гибелната мощ на скуката бе такава, че тя сякаш заразяваше всичко наоколо и плисваше зловредните си вълни върху целия свят, върху цялата вселена. Ни място, ни предмет, нищо, изглежда, не ѝ се изплъзваше.

Като тършуваше в склада за сечива, където брадви, топори, клинове и триони очакваха малко вероятното завръщане на Етиен, Мелани откри изхода. Беше едно въже — красиво, ново, съвсем лъскаво още от въжарската работилница, — което сякаш нарочно завършваше с халка. Ако прокараше края му в тази халка, се получаваше доста подходяща за бесене примка.

Тръпнеща от възбуда, тя закачи въжето в центъра на гредоредата. Примката се полюшваше на два метра и половина от пода — идеална височина, тъй като бе достатъчно да се качи на стол, за да може да си пъхне в нея главата. Мелани действително постави най-хубавия стол, който притежаваше, точно под примката. После седна на другия, счупения домашен стол и се залюбува на творението си.

Не че тия два предмета — въжето и столът — сами по себе си бяха толкова прекрасни. Ставаше въпрос по-скоро за съвършенството на съвкупността от стола и подобие на конопен отвес и за съдбовния смисъл, който внушаваха. Тя потъна в дълбините на блажено отвлечено съзерцание. Подготвяйки собствената си смърт, тя налагаше видима и

осезаема преграда пред пустинното си житейско бъдеще, спираше с бент застоялите води на времето и с един удар слагаше край на скуката. Неизбежността на смъртта ѝ, изкристализирала във въжетото и стола, даряваше сегашния ѝ живот с несравнима плътност и жар.

Тя преживя седмици наред в щастие при мисълта за бесилката. Магията обаче бе почнала да се разпръсва, когато се появи раздавачът, който рядко минаваше. Носеше писмо от най-добрата ѝ приятелка. Назначена за учителка през третия срок в едно съседно село, Жаклин Отрен щяла да живее сама на първия етаж в училището. Тя щяла да се радва, ако Мелани се съгласи да прекара няколко дни при нея, за да ѝ помогне при настаняването.

Мелани си стегна вързопа, скри ключа на колибата в една известна на Етиен дупка и замина при приятелката си.

Приемът от страна на Жаклин и пролетният блясък на селото я накараха да забрави натрапчивите си мисли и злокобния им цяр. Затова пък бе оставила красивото си въже, провесено точно над стола, в мрака на заключената колиба да я чака, като залог за неминуемо завръщане. Докато приятелката ѝ преподаваше, Мелани се грижеше за домакинството. По-късно децата събудиха у нея интерес. Тя се зае да дава частни уроци на изоставащите. И тъй, след любовта от лятото и зимата, заедно с обновлението на природата тя откриваше приятелството. Между тези два празника в живота ѝ се простираше населена с огромни и противни сенки мрачна пустиня, която само едно въже с монокъла на примката в края си правеше обитаема.

Жаклин бе сгодена за един младеж, който в момента служеше в Републиканските сили за сигурност. На два пъти през пролетта тя бе ползвала отпуска и бе ходила да го посети в казармата в Аржантан. Един ден той се изгърси с каската си, с полицейското си кепе, с палката и огромния кобур, който бе страшно издут. Всички тия принадлежности развеселиха двете млади жени.

Отпуската му трая три дни. Първият мина само в безконечни смехове и ласки между годениците. Мелани гледаше да изчезне, когато картината станеше прекалено нежна. През втория ден младият мъж настоя да направят излет с двете жени, въпреки че Жаклин явно предпочиташе да останат въщи, за да оползотвори по-пълно тези толкова редки часове. На третия ден тя вдигна бурен скандал на Мелани, като я обвини, че се стараела да привлече към себе си

вниманието на прекалено лековерния полицай. Появилият се ненавреме млад мъж се намеси в кавгата и като пое глупаво защитата на Мелани, окончателно отчая годеницата си. Когато пое обратно към Аржантан, зад гърба си бе оставил цяла грамада разбити чувства.

Мелани не можеше вече и да помисли да живее с Жаклин. Тя се настани в Алансон и през двата последни срока на учебната година преподаваше на частни ученици.

После ваканцията опразни училищата, улиците, целия град и Мелани се намери сама под едно бяло, безжалостно, прежурящо слънце. Всред прашните клони на чинарите, между неравните павета на площадите, върху изтезаните от светлината олющени стени изплуваше бледото и подпухнало лице на скуката.

Чувствайки, че се дави, Мелани се вкопчваше в най-пресните си спомени. Когато си припомняше образа на годеника на Жаклин, с необяснимо постоянство най-напред в съзнанието ѝ се появяваше издутият кобур на пистолета му. Писа му в казармата в Аржантан с молба да се срещнат. Той ѝ отговори, посочвайки ден, час и кафене.

Ако отначало се бе надявал на приключенийце, то остана разочарован. Мелани му обясни, че, обратно, иска да заличи всякакво недоразумение и да опита да възстанови между тях с Жаклин добрите отношения, за чието влошаване неволно бе допринесла. Умоляваше го да се свърже отново с годеницата си в най-скоро време, а нея да уведомява как върви сдобряването. Щяло да бъде огромно облекчение за нея.

После я осени вдъхновение. Защо ли той да не телефонира на Жаклин веднага, от кафенето? Така щеше да е сигурна, че всички средства са били изпробвани.

Той леко се бе възпротивил, но после сви рамене, стана и се отправи към телефонната кабина. Кепето, каската, палката и надутия кобур на пистолета остави на масата.

Мелани изчака малко. Сигурно не беше лесно да се свърже, защото младият мъж се забави. Всъщност тя не можеше да откъсне очи от пълния кобур на пистолета, който се издуваше невинно на масата. Внезапно се поддаде на изкушението. Пусна незабелязано предмета в чантата си и бързо се запъти към изхода.

Като се върна в стаичката си в Алансон, удовлетворението от изпълнения дълг ѝ дари няколко спокойни дни. Но не можеше да

забрави, че като сдобри годениците, тя окончателно се бе лишила от тяхното приятелство. За сметка на това пистолетът за нея стана извор на голяма утеха. Ежедневно в определен час, който очакваше тръпнеща от нетърпение и предвкусвана радост, тя изваждаше великолепия опасен предмет. Нямаше никаква представа по какъв начин да си служи с него, но не ѝ липсваха нито време, нито търпение. Поставеният на масата открит пистолет сякаш излъчваше някаква мощ, която обгръщаше Мелани със сладострастна топлина. Плътната и строга отчетливост на очертанията му, матовата му и сякаш свещеническа чернота, удобството, с което ръката приемаше формата му и го овладяваше, всичко в това оръжие му придаваше непреодолима СИЛА НА УБЕЖДЕНИЕТО. Колко красиво би било да умреш от този пистолет! Освен това той принадлежеше на годеника на Жаклин и самоубийството на Мелани щеше да събере приятелите ѝ точно както животът ѝ без малко не ги раздели.

Пистолетът не беше зареден, но кобурът съдържаше пълнител с шест патрона и Мелани бързо откри отвора, където трябваше да го пъкне. Едно щракване ѝ даде да разбере, че пълнителят е на място. После настъпи денят, когато тя усети, че не може повече да отлага изпробването.

Отиде рано в гората. Стигнала до края на една поляна, далеч от всякакъв път, тя извади пистолета от чантата си и като го държеше с две ръце възможно по-далеч от себе си, затвори очи и натисна спусъка с всички сили. Нищо не се получи. Навярно имаше предпазител. Тя опипа за миг дръжката, дулото, спусъка. Най-послед един издатък се плъзна към дулото, откривайки червена ивица. Сигурно това беше. Тя опита пак. Спусъкът отстъпи под пръстите ѝ и оръжието като обезумяло за миг подскочи в ръцете ѝ.

Гърмежът се бе сторил страхотен на Мелани, но куршумът не бе оставил никаква следа по дърветата и гъсталаците, където навярно бе изчезнал.

Цялата разтреперана, Мелани постави обратно пистолета в чантата си и тръгна отново. Краката ѝ бяха омекнали, но не знаеше дали бе от страх или от удоволствие. Разполагаше с ново средство за освобождение, и то колко по-съвременно и практично от въжето и стола! Никога не се бе чувствала така свободна. Ключът на клетката ѝ

бе там, в нейната чанта, наред с козметичните принадлежности, портмонето и черните очила.

Бе изминала стотина метра, когато видя, че насреща ѝ идва с бързи крачки възрастен човек, облечен едновременно като рибар и планинар, метнал през рамо цилиндрична ботаническа кутия. Той веднага се приближи до нея.

— Какво става? Не чухте ли гърмеж?

— Не — излъга Мелани. — Нищо не съм чула.

— Интересно, интересно. При това сякаш дойде от вашата страна. А пък аз се боях да не оглушея! Е, както и да е. Да приемем, че така ми се е сторило, да, как да кажа — слухова халюцинация.

Той бе произнесъл последните две думи с особена иронична приповдигнатост и завърши изречението си с кратък скърцащ смях. После забеляза чантата на Мелани.

— И вие ли за гъби?

— Да, точно така, за гъби — излъга пак Мелани с готовност.

Сетне, подтикната от внезапно вдъхновение, уточни:

— Бих искала най-вече да се науча да разпознавам отровните.

— Ха, отровни! За един истински миколог те са такава рядкост, почти не съществуват! Знаете ли, че ние с моите приятели от Научното дружество си уреждаме вечери, отрупани с ястия изцяло от така наречените смъртоносни гъби? Само трябва да умееш да ги приготвиш, а също така може би да ги ядеш без боязън. Страхът прави организма по-уязвим, това е общоизвестно. Накратко, развлечение за специалисти.

— Толкова ли са безопасни отровните гъби? — попита Мелани с нотка на разочарование в гласа.

— За нас, за нас, миколозите! Но за невежите — долу ръцете! Малко приличат на дивите зверове в някоя менажерия, нали разбирате! Укротителят може да влезе в клетката и да им дръпне мустаците. Но тежко и горко на зрителя, който би си позволил такова нещо!

— Какви увлекателни неща разказвате!

Аристид Кокбен притежаваше антикварно магазинче на улица „Фий дьо Нотр Дам“, недалеч от родната къща на света Тереза, и спадаше към рода учени и любознателни за всичко умове, които цъфтят скромно в сянката на малките провинциални градчета. Най-доброто от себе си той отдаваше на Научното дружество, което

гощаваше с всякакви съобщения, като се почнеше от чудесата на ботаниката, та до неясните знаци на мистични загадки.

Той бе прекалено щастлив, че е попаднал на непокварен слушател, за да изтърве Мелани толкова скоро, и те дълго вървяха един до друг и беседваха. Когато тя се прибра в скромното си жилище, пистолетът в чантата ѝ се бе скрил под уханни припаси от червенушки, козячи, печурки, които бяха набрали заедно. Но тя бе настояла да отнесе също — отделени, естествено, в найлоново пликче — три бели и две зелени мухоморки, най-опасните убийци в подножието на дърветата.

Вечерта Мелани разположи на масата измъкнатия от кобура пистолет и чиния с петте отровни гъби. Тих здрач обгръщаше самотата ѝ, но тези смъртоносни предмети излъчваха сияние с добре позната крепка топлина. Тя скоро бе завладяна от страстната тръпка на отминалите часове в колибата при въжето и стола. Но сега бе отишла много по-далеч в близостта си със смъртта.

Отначало я смути едно загадъчно сходство, което сякаш сближаваше двата вида предмети. Те притежаваха еднаква тайна мощ, една скрита, дремеща сила, спотаена сякаш в едва удържащите я форми, очертани от самата нея. Тежката ъгловатост на това юмручно оръжие — пистолета, и месестите овали на гъбите пробудиха спомена за един трети предмет, дълго време потайван в гънките на паметта ѝ, който тя накрая изтика оттам, макар че се изчерви от свян: силния орган на Етиен Жонше, извора на толкова щастие за нея месеци наред. По тоя начин тя откри дълбоката връзка на любовта със смъртта и разбра, че заплашителните и просташки знаци, татуирани върху красивите ръце на Етиен, бяха осмисляли истински прегръдките им. Така Етиен се вмести точно в горския пейзаж, чийто център си оставаха въжето и столът.

Гъбите, пистолетът, въжето — всеки един от тия ключове отваряше врата към отвъдното, три величествени двери със съвършено различни облици и стилове.

Гъбите представляваха меките и неправилни ключове на една врата, която напомняше нежността и закръглеността на огромен корем. Тя приличаше на просторен анатомичен олтар, издигнат в прослава на храносмилането, отделянето и пола. Тази врата би се откряла само бавно, лениво. Поглъщайки и храносмилайки гъбите, Мелани би

трябвало да се провери в тесен процеп с твърдоглавата ловкост на дете, което упорства да се роди наопаки.

Втората врата бе излята от бронз. Тя се издигаше черна и правоъгълна, непоклатима пред една пламтяща тайна, която промъкваше тревожни проблясъци през ключалката. Само страхотното избухване, плющиящият гърмеж точно до ухото на Мелани щеше да я отвори с един удар и да разкрие огнена гледка — пламтящ отвор на някаква пещ, облаци сярва и барут.

Третият ключ — оня на въжетото и стола — криеше под селското си простодушие пребогатия дар пряко да се родее с природата. Промушвайки глава в конопения гердан, Мелани щеше да открие тайната глъбина на горската почва, оплождана от бурни дъждове и втвърдявана от коледни мразове. Това отвъдно царство ухаеше на смола и огън от дърва, ехтеше от бученето на музикалния орган на вятъра, когато разбъркваше високите върхари. Превръщайки се в товар от плът и кости, който щеше да обтегне окаченото на главната греда на дърварската колиба въже, Мелани щеше да стане частица от тази просторна постройка от устойчиви върхове и полюшващи се клони, прави стъбла и преплетени вейки, която се наричаше гора.

Кокбен бе поканил Мелани да му отиде на гости. Една вечер тя пробуди сребристия звън на грозд тръбички, които вратата буташе при отваряне. Истински рай от оцветени гипсови светци я посрещна с разтворени обятия или с благославяща десница.

Сестра Тереза, умножена в сто екземпляра с различни размери, притискаше разпятие върху кармелитската си дреха, отправила поглед към корнизите на тавана.

— Така е, защото е родена на две крачки оттук — поясни разпалено Кокбен. — На улица „Сен Блез“, номер 42. Ако имате желание, ще отидем заедно да посетим родната ѝ къща.

Мелани му благодари, но в изражението ѝ се четеше неприятна изненада и това не можеше да му убегне. Разбра, че не беше на прав път, и благочестивият вехтошар трябваше да отстъпи място на философа. Налагаше се да си отваря очите и да проявява смирение, ако държеше да опознае личността на тази странна девойка, която скиташе самотна из горите, стреляше с пистолет и предпочиташе да събира отровни гъби. Положително не бе обикновена личност. За съжаление

разговорът не вървеше, защото тя се стараяше повече да научи от него прости и точни неща, отколкото да говори за себе си.

Разделиха се след четвърт час, но тя дойде отново два дни по-късно и лека-полека близостта им растеше. С нарастващо учудване Кокбен съшиваше в едно откъслеците от краткия ѝ живот, които Мелани му доверяваше. Защото разликата във възрастта и богатата атмосфера в магазина успокояваха Мелани и я насърчаваха да се разкрие. Той не успя да се овладее и трепна, когато тя му каза, че преподава на деца. Работата бе там, че в основни линии бе разбрал от нея за приключението ѝ с татуирания красавец и за влечението ѝ към въжето и примката. „Горките деца! — помисли той. — Но в крайна сметка напълно нормалните хора са рядкост в образованието и дали пък не е естествено и за предпочитане децата — тези безумци, които търпим сред нас — да бъдат възпитавани от особняци?“

По-късно тя му описа витото стълбище, тясното прозорче, разноцветните стъкла, които ѝ позволяваха да види своята градина в коренно различни аспекти. „Кант! — помисли той. — Априорните форми на чувствителността! Тя ги е открила на десетгодишна възраст, без да иска и без да знае същността на трансценденталната философия!“ Но когато се опита да я въведе в Кантовата теория, той ясно почувства, че тя не следи мисълта му, дори не го слуша.

Връщайки се още назад в спомените си, тя намекна за момичешките си предпочитания и омрази, например за влеченията към лимоните, за гаденето от сладкишите, за скуката, която я заливаше като мазен и сив прилив, за живителната и крепка утеха, която намираще, отначало на дребно, в дразнещите храни и напитки, а после въплътена по величествен начин в смъртта на майка ѝ.

Тогава у него не остана повече съмнение във вроденото ѝ метафизично призвание, съпроводено от стихийно отричане на всякаква онтология. Той се опита да ѝ обясни, че в нея е въплътен в суров вид хилядолетният антагонизъм между две основни форми на мисълта. Още в най-ранните зори на западната цивилизация две течения се сблъскали и противопоставили — едното, повлияно от Парменид Елейски, а другото — от Хераклит Ефески. За Парменид действителността и истината се сливали в неподвижното, плътно и тъждествено битие. Този закостенял възглед ужасявал другия мислител, Хераклит, който виждал в трептящия и бучащ огън образец

за всички неща, а в бистрото течение на пеещата вода — символ на вечно съзидателния живот. Онтологията и метафизиката — покоят, олицетворен в битието, и надхвърлянето на битието — противопоставяли открай време две познания и два възгледа...

Докато той говореше така, завладян от възвишената си тема, Мелани бе втренчила в него големи тъмни и пламтящи очи. Би могло да му се стори, че го слушаше, покорена от нейния собствен главозамайващ портрет, който ѝ рисуваше. Но той бе умен и прозорлив човек, знаеше, че има дълъг риж косъм, който се виеше на лицето му от върха на една брадавица, и само като погледнеше Мелани, си даваше сметка, че очите ѝ са все в тоя дребен недостатък и дума от речта му не достигаше до съзнанието на девойката.

Не, явно трябваше да се примири с фактите — Мелани не притежаваше философска настройка въпреки изключителната си дарба сама съвсем несъзнателно да налучква в зародиша им основните проблеми на чистата теория. Философските дадености, които я обладаваха и направляваха пълновластно съдбата ѝ, не можеха да ѝ се предадат с понятия и думи. Метафизичка с изключителна дарба, тя си оставаше примитивна и никога нямаше да се извиси до словото.

Посещенията ѝ престанаха. Кокбен не се изненада твърде. И тъй като речите му не бяха успели да покорят съзнанието на девойката, той знаеше, че техните отношения зависят от произвола на случайни, неясни и непредвидими влияния. При все това накрая той отиде да потропа на вратата на нейната стаичка. Някакъв съсед го осведоми, че се е преместила.

Какъв ли неосъзнат подтик бе станал причина да се завърне в колибата в гората Екув? Явно някаква мисъл я бе завладяла и бе изиграла важна роля за това решение.

Приближаването на смъртта — на някаква смърт, уточнена допълнително от някакво средство — единствено бе в състояние да я изтръгне от зъбите на отвращението към живота. Но такава свобода бе само временна и лека-полека губеше стойност, подобно на лекарство, което изветрява, докато някакъв друг „ключ“ не ѝ се представеше с обещанието за нова смърт, едно по-жизнено, по-свежо, по-убедително обещание, притежаващо ненакърнени запаси достоверност. Ясно бе, че тая игра не може да продължава още дълго време. Налагаше се просто след всички тия неудържани обещания и пропуснати срещи да

последва някой ден неминуема разплата. И наново заплашена от корабокрушение в тресавището на битието, Мелани бе определила за неделя, 1 октомври^[1] по обед, датата и часа на самоубийството си.

Мисълта за такова обвързване отначало я изплаши. Но колкото по-сериозно го обмисляше, колкото повече решението узряваше в съзнанието ѝ, толкова по-силно тя усещаше как една след друга приливни вълни на мощ и радост я изпълваха и сгриваха. Точно това най-вече определи поведението ѝ. Смъртта, макар и още далечна, с едната си достоверност, с точната дата на пристигането си вече започваше своето преобразяващо дело. А веднъж уточнена датата, всекидневно, всекичасно се разгаряше благотворното сияние, както когато човек се приближава крачка по крачка към голям радостен огън, той все повече го огрява и стопля.

Така тя се върна в гората Екув, където бе преживяла в татуираните прегръдки на Етиен, а после в съзерцанието на възето и стола онези щастливи мигове, които предвещаваха великия последен екстаз.

На 29 септември божествена изненада трябваше окончателно да я изпълни с удовлетворение. Една камионетка спря пред колибата. Старецът, който седеше до шофьора, слезе от нея и почука на вратата. Това бе чичо Суро, чиято болест се оказа само сурово предупреждение. Двата мъже извадиха от колата и пренесоха в общото помещение един висок, крехък и тежък предмет, целия загърнат с черно покривало, като вдървена и тържествена вдовица в дълбок траур.

— Боя се, че мнението ми ще ви се стори парадоксално — рече младият лекар, като остави слушалката си, — но бих казал, че е починала от смях.

И обясни, че смехът в началната си степен се характеризирал с внезапно разтягане на устния пръстеновиден мускул и съкращаване на ризориуса — мускула на смеха, на депресора и мускула на бузите и едновременно с това с неравномерно издишване, но в следващата степен мускулното свиване можело да се разпространи и обхване всички подразделения на лицевия нерв и да обхване дори мускулите на шията, по-специално кожния мускул. И още, на един трети етап той разтърсвал целия организъм, като предизвиквал протичане на сълзи,

изпускане на урина и съкращаване на диафрагмата чрез болезнени спазми за сметка на чревната маса и сърцето.

За свидетелите, заобиколили тялото на Мелани Бланшар, тази лекция по смехова физиология имаше съвсем различен смисъл. Като познаваха Мелани, те знаеха по-добре от самия лекар, че тази привидно безумна теория за смърт от смях се съчетаваше доста сполучливо с ексцентричния характер на покойницата. Баща ѝ, старият, стеснителен и разсеян нотариус, я виждаше отново как през оня пролетен ден, с разпасани дрехи, с очернени от въглищата лице и ръце, се хвърля на шията му и се смее като луда. Етиен Жонше си спомняше за появата на странна, многозначителна усмивка, когато галеше с ръка най-опасните триони в дъскорезницата. Учителката разказваше как момиченцето не успяваше да потисне изражението на наслада, когато лакомо захапваше лимона. През това време Аристид Кокбен се стремеше да отнесе към този специален случай теорията на Анри Бергсон, изложена в „Смехът“, според която смешното е „нещо механично, наложено върху нещо живо“. Единствено Жаклин Отрен нищо не разбираше. Хлипайки на рамото на годеника си, тя бе убедена, че чезнещата от любов по младия мъж Мелани се бе пожертвала в името на щастието им. Що се отнася до чичо Суро, той мислеше само за шедьовъра на занаятчийската си кариера и наглеждаше изпод козирката на каскета си траурните му очертания, които запълваха дъното на стаята.

Преди да умре, Мелани им беше изпратила нещо като предсмъртни известия, за да ги уведоми за деня и часа на самоубийството си, като пусна пликите в последния момент, тъй че никой да не може да се намеси. По този начин те се бяха озовали един след друг в горската къщичка, след като Етиен Жонше — единственият, който не бе получил известие, — пристигайки да си вземе инструментите, бе открил трупа.

От тавана все още висеше въжето — онова красиво, ново, натъркано с восък въже, с безукорна примка на края. На нощното шкафче бяха сложени пистолет — в чийто пълнител липсваше само един патрон — и чинийка с пет гъби, които бяха почнали да изсъхват. Мелани почиваше като заспала на широкото си легло, покосена от мигновена сърдечна криза, която не бе помрачила ведрото, дори весело изражение на лицето ѝ. В действителност тази мъртва, която не бе

изпитала нужда от никакво насилствено средство, за да прескочи прага, сякаш витаеше в радостта от това, че не живее.

— Какво е това? — попита накрая лекарят, посочвайки „вдовицата“.

Чичо Суро наруши спокойствието си и с грижливи, нежни движения, като младоженец, който съблича със собствените си ръце булката, се зае да смъкне черните сатенени покривала, загърнали предмета. С изумление всички тогава разпознаха в него гилотината. Но не каква да е, а салонна гилотина, изработена с любовна грижа от плодно дърво, изящно сглобена посредством закривени като скоби клинове, намазана с восък, изгладена, патинирана, истински шедьовър на резбарството, към който блестящият суров профил на ножа привнасяше жестока, смразяваща нотка.

Като опитен антиквар Кокбен забеляза, че двете отвесни греди, по чиито жлебове се плъзгаше ножът, бяха украсени по античен образец, с венци от клонки и цветчета, и че горната част, която ги увенчаваше, имитираше очертание на елинистичен архитрав.

— И отгоре на всичко — прошепна той, изпълнен с възхищение — в стил Луи XVI!

[1] Този ден е празникът на света Тереза. С това несъмнено Мелани съзнателно е проявила трогателно внимание към стария си приятел Кокбен. Но човек с право може да се запита дали той е схванал истинската му стойност. — Б.а. ↑

ДИВ ПЕТЕЛ

Тази сутрин в края на март суграшицата яростно трополеше по стъклата на залата за фехтовка в Алансон, където най-добрите рапири на Първи стрелкови полк мереха сили в кавалерски, но буйни схватки. Еднаквите, пристегнати под коляното панталони, дебело подплатените нагръдници и най-вече мрежестите маски заличаваха титлите, чиновете и дори възрастта, та двамата фехтовчици, които с майсторството си привличаха вниманието на останалите, можеха да минат за близнаци. Но от по-близо единият изглеждаше по-сух, по-жилест, по-пъргав и впрочем притискаше противника си, който отстъпваше, отговаряше с безрезултатни удари, пак отстъпваше, додето накрая отпусна ръце, засегнат при една бърза атака на нападателя.

Избухнаха аплодисменти, фехтовчиците смъкнаха маските си. Победеният беше румен младеж с къдрава коса. Той свали ръкавиците си и сам заръкопляска на своя победител, сивокос сух мъж, красив и младеец за своите шейсетина години. Наобиколиха го. Във възклицанията и поздравленията, отправяни към него, имаше симпатия, весело възхищение и почитателна фамилиарност. Той сияеше, скромен и щастлив, сред другарите си, всеки от които би могъл да му бъде син.

Ала той не винаги приемаше безропотно тази роля на старец-чудо, към която го тласкаха младежите. Всъщност целият този шум около една добре изпълнена фехтовална фигура би трябвало да го раздражни. Беше приковал младия Дьо Шанбрьо. Е, и какво? Защо му напомняха така настойчиво някакви си четирийсет години разлика! Колко е трудно да старееш! Другите си дадоха сметка за това, когато той си тръгна един час по-късно. През отворената врата се видя сивата подвижна стена на пороен и вероятно продължителен дъжд. Той се канеше да пристъпи незащитен под този потоп, когато Дьо Шанбрьо се спусна с чадър в ръка.

— Господин полковник, вземете. Ще изпратя утре някой да го прибере.

Полковникът се поколеба. Но не за дълго.

— Чадър ли? Никога! — възкликна той. — Чадърът подхожда на вашата възраст, млади момко. А аз! На какво ще приличам под него?

И героично, без дори да сведе глава, закрачи под пороя.

Полковник барон Гийом Жофроа Етиен Ерве дьо Сен Фюрси беше роден в нашия век в семейния замък край нормандското село, дало името и на замъка. Още през 1914 година той беше изстрадал като двойна обида това, че е прекалено млад за армията и че се нарича като пруския кайзер^[1]. Кое то не му попречи да влезе в „Сен Сир“, следвайки традицията, установена от баща му и дядо му. Завърши военната академия като лейтенант от кавалерията въпреки слабия си успех по математика, който никакви частни уроци не успяха да поправят. Затова пък блестеше в салоните, в залите за фехтовка и на конните състезания. Дължеше главните си ездачески трофеи на една кобила, която бе имала мигове на слава. Дълго време Фльорет печелеше сребърна купа във всички състезания, в които я пускаше полковникът. „Обичам я повече от жена“ — казваше понякога той. Ала това беше шега, защото обичаше жените повече от всичко. Да язди Фльорет, да се бие с рапира, да ухажва жените, това беше целият му живот. Трябва обаче да прибавим и лова, защото баронът беше един от най-изкусните стрелци на кантона. А и самият смесваше всичко това в безапелационните си изказвания, когато например обясняваше, че жената се печели по същия начин, както се обяздва кон — започва се от устата, после задницата сама се предава — или пък както се бият диви петли (Първия ден ги вдигам, втория ден ги изтощавам, третия ги застрелвам). Заради тези думи го наричаха със симпатия Дивия петел, а също и заради стегнатите му прасци и вечно изпъчени гърди.

Той се беше оженил млад, много млад, прекалено млад, както смятаха някои от приятелите му, защото още на два̀сет и две години се бе венчал с госпожица Огюстин дьо Фонтан, доста по-възрастна от него, ала богата, поне в перспектива, наследница. За тяхна голяма мъка нямаха деца. Като действащ офицер през 1939 година той се прояви отлично, ала разгромът през 1940 го нарани дълбоко, телесно и душевно. Тогава видя един-единствен приемлив изход: маршал Петен. Затова се уволни преждевременно веднага след края на войната.

Посвети се на имението, което жена му беше получила в наследство. Залъгваше провинциалната скука със своите коне, рапири и приключения, които, да си признаем, ставаха все по-трудни и по-трудни с напредването на годините. Защото за този човек, живял винаги на показ, оттеглянето можеше да означава само поражение, а старостта — крушение.

Това е историята за последната пролет на барон Гийом.

Пред прозореца, който гледаше към градината, гърбовете на баронеса Дьо Сен Фюрси и на абат Дусе хвърляха две неравни сенки — едната квадратна, другата заоблена, — които изненадващо красноречиво изразяваха съответните им характери.

— В края на зимата беше необикновено влажно — каза абатът. — Истинска благодат за пасбищата. В моето село казват: февруарският дъжд заменя едно торене. Ала все още всичко е съвсем черно, съвсем зимно!

Баронесата сякаш черпеше ободряваща радост от противоречието, пък и колко приятно беше да се противоречи на абат Дусе.

— Да, пролетта закъснява тази година — съгласи се тя. — И по-добре! Вижте само колко целомъдрена изглежда градината, колко чиста. Всичко още почива, както сме го оставили през есента. Да, отче, почистването на градината в навечерието на зимата прилича донякъде на подреждането на мъртвец преди полагането в ковчега.

— Не ви разбирам — възнегодува абатът, който се опасяваше от някои отплесвания на въображението у баронесата.

— След седмица-две — продължи тя невъзмутимо — бурените ще избуят, моравата ще прелее из алеите, къртиците ще разровят всичко и ще трябва да пъдим лястовиците, които всяка година налитат да правят гнездата си в ъглите на прозорците и в конюшната.

— Да, така е, ала колко е красиво буйното разпукване на живота! Вижте тези първи минзухари, които жълтеят под сливата. Градината около свещеническия дом е цялата в бели цветя. Най-напред цъфват нарцисите, после люлякът, после естествено розата, *rosa mystica*, и накрая кремовеите, ах, кремовеите на свети Йосиф, непорочния съпруг на Дева Мария, цветето на чистотата, на невинността, на девствеността...

Сякаш тези думи обезсърчиха баронесата, която се отдръпна от прозореца, като остави абата да съзерцава градината, и седна на канапетото.

— Чистота, невинност, девственост! — въздъхна тя. — Само един свят човек като вас може да види всичко това в пролетта. Селестин! Селестин! Хайде, къде е чайт? Бедната Селестин, толкова бавна е станала. И глуха, разбира се. Трябва да се скъсаш да викаш, та най-последно да те обслужи. Понякога се питам дали не бъркате святост с наивност и дали всъщност малките негодници, на които преподавате вероучение, не са по-наясно по някои неща от вас! Вярно, днешната младеж е... Дори момичетата от вашето дружество „Децата на Богородица“. Има една... Как се казваше? Жюлиен... Адриен... Донатиен...

— Люсиен — прошепна едва-едва абатът, без да се обърне.

— Ах, да, Люсиен. Сещате се какво искам да кажа. Изглежда, вие сте единственият, който не забелязва, че коремът ѝ не се побира дори в роклите на майка ѝ и че само след няколко седмици вашето „дете на Богородица“...

Абатът рязко се дръпна от прозореца и пристъпи към нея.

— Моля ви! Вие говорите за скандал. А скандалът често е в погледа, лишен от любов, с който обгръщаме ближния си. Да, малката Люсиен ще стане майка през лятото и ми е известно кой мъж е отговорен за това. Ала реших да се правя, че не забелязвам. Защото в противен случай би трябвало да я изгоня и дори да съобщя в жандармерията, а това би имало катастрофални последици за мнозина, като се започне от самата нея.

— Простете ми — отстъпи баронесата, без да се предава. — Страхувам се, че никога няма да съумея да вложа достатъчно любов в погледа си.

— Тогава си затваряйте очите! — отсече абатът изненадващо властно.

Появата на Селестин с подноса за чай прекъсна разговора. Тя подреди несръчно чайника, чашите, захарницата, млякото и съда с гореща вода, чувствайки ясно раздражението, което нейната непохватност предизвика у баронесата.

— Бедната Селестин! — рече тя, свивайки рамене. — Трийсет години всеотдайно и честно служене на едно семейство. Ала вече ѝ е

време да престане да работи.

— Какво ще стане с нея? — попита абатът. — Искате ли да я препоръчам на игуменката на манастирския приют „Света Екатерина“?

— Може би по-късно. Сега тя ще се прибере при дъщеря си. Ние ще продължим да ѝ изпращаме заплатата. Ще видим дали ще може да остане там. Това е най-доброто разрешение. Ако не се разбира с децата си, тогава ще се обърна към вас. Тревожи ме повече онази, която ще дойде на нейно място.

— Имате ли някоя предвид?

— Съвсем не. Като начало опитах в епархийското бюро за настаняване на работа. Всички тези момичета, които не умеят да правят нищо, имат налудничави искания. На-луд-ни-ча-ви. А освен това — добави тя по-тихо — трябва да мисля и за моя съпруг.

Изненадан и разтревожен, абатът се наведе към нея.

— Баронът? — попита той шепнешком.

— Уви, да. Трябва да се съобразявам с неговите склонности.

Абатът ококори очи.

— За да изберете прислужница, вие сте принудена да се съобразявате със склонностите на барона? Но... какви склонности?

Наведена към него, баронесата уточни шепнешком:

— Склонността му към слугинчетата...

Дори повече стъписан, отколкото шокиран, абатът се изправи в целия си малък ръст.

— Надявам се, че не разбирам! — възкликна той високо.

— Но за да възпра тези склонности! — протръби възмутено баронесата. — Изключено е да пусна тук някое младо красиво девойче. Това ми се случи веднъж, преди... да, преди четиринайсет години. Беше ад! Къщата се превърна във вертеп.

— Гледай ти! — възкликна облекчено абатът.

— Дадох обявление в „Ревей дьо л’Орм“. Сигурно кандидатките ще започнат да идват следващата седмица. А, ето го и съпруга ми.

И наистина баронът бързо влизаше в салона. Облечен беше с панталон за езда и въртеше камшика си.

— Добър ден, отче, добър ден, скъпа! — подхвърли весело той. — Ще ви съобщя две големи новини. Първо, моята кобилка преодоля, без да трепне, препятствието. Дяволицата! Вече осем дни как ми отказва. Утре ще я изпробвам на по-сложното.

— Накрая ще си счупите врата — предрече баронесата. — И каква ще ви е ползата, когато ще трябва да ви развеждам в количка?

— А каква е другата голяма новина? — интересува се любопитният и учтив абат.

Баронът вече я беше забравил.

— Другата голяма новина ли? Ах, да! Това, че пролетта е на прага ни. Във въздуха има нещо особено... Не го ли чувствате?

— Нещо опияняващо, да — допълни абатът. — Точно преди малко казах, че първите минзухари са обсипали моравата.

Баронът се беше отпуснал в едно кресло с чаша чай в ръка. Изтананика:

*Ако всички цветчета имаха звънчета,
щеше да е такава врявааа,
че думичка да не оставааа.*

После вдигна лукав поглед към жена си.

— Като влизах, чух, че казахте: кандидатка. Ще бъде ли нахално, ако ви попитам за каква кандидатка става дума?

Баронесата безуспешно се опита да отрече.

— Аз да съм говорила за кандидатка?

— Точно така, да не би случайно да е станало дума за заместничката на Селестин?

— Ах, да — призна баронесата, — обяснявах колко ми е трудно да намеря момиче с всички необходими качества, което... което...

— Е, добре — отсече баронът, — аз пък ще ви кажа кои две качества трябва да притежава най-напред. Да бъде млада и красива!

За някои малки поправки във връзка с благородните му занимания баронът си беше уредил една пристройка, прилепена до кабинета му, работилница с тезгях, инструменти и техническа библиотека. Там поддържаше ловните си пушки, хладното си оръжие, кожените си седла и конски амуниции. Тази сутрин той пълнеше патрони, когато чу, че жена му влиза в кабинета и се настанява на масата му.

Облякъл униформата си „нула номер“, както сам я наричаше — военно кепе, старо брезентово яке и панталони от рипсено кадифе, — той се смяташе извън семейния и домашния живот и затова усети болезнено това нахълтване на баронесата сред занимания, почти толкова недостъпни за жените, колкото офицерският клуб. Все пак положи усилие да запази доброто си настроение, когато гласът ѝ долетя до него през отворената врата.

— Гийом, правя списъка на гостите за вечерята през април. Искате ли да ми помогнете?

— Скъпа, пълня патрони. Но нищо, кажете.

Гласът на баронесата започна да изброява:

— Дешан, Конон д'Аркур, Дорбек, Ермлен, Сен Савен, Дьо Казер дю Флокс, Ньовил... Тези, разбира се, ще ги поканим както винаги.

— Да, естествено. Само че няма да ми стигнат сачмите. По дяволите, какъв идиот съм, че не взех вчера от Ернест!

Гласът на баронесата прозвуча раздражено:

— Гийом, без ругатни! И мислете за вечерята ни.

— Не, скъпа, да, скъпа!

— Бретоние отпадат. Повече не можем да ги приемаме.

— Че защо?

— Но, Гийом, къде ви е умът? Нали знаете, че се говори за фалит на тяхното строително предприятие.

— Е, да, и какво от това?

— Не желая съмнителни хора в дома си.

— Във всеки случай жена му не е виновна... и е прелестна.

— Да беше харчила по-малко за тоалети, банкрутът на мъжа ѝ може би щеше да бъде по-малък!

— Мъничко по-малък може би. Но според мен шести номер вече не вървят за бекасите. Шести номер са забранени за бекасите! Не че не са ефикасни, о, не, напротив! Но каква касапница! Последния път един беше станал на парцал, дрипа, дантела. Я какво красиво сравнение, птица като дантела...

— Значи задраскваме Бретоние — продължи неумолимо баронесата. — По-деликатно е положението със Серне дю Лок. Трябва ли да ги каним, или не трябва?

— И таз добра! Какво им се е случило пък на Серне дю Лок?

— Приятелю, понякога се питам на коя планета живеете. Да не знаете, че както по всичко изглежда, това семейство е възприело доста особени нрави!

— Виж ти, виж ти, виж ти — изтананика баронът, докато бързо въртеше ръчката на уреда за затваряне на патрони. — А мога ли да знам в какво се състои особеността на нравите им?

— Навярно сте срещали този Флорну или Флурноа, който не се отдели от тях цяла зима.

— Не съм. И какво лошо има в това?

— Лошото е там, че този господин, който изглежда много близък с Ан дю Лок, доста бил помогнал на Серне дю Лок да получи някои поръчки за своето архитектурно бюро.

— Хайде де! И заради тази услуга съпругът си е затварял очите. Така ли?

— Поне хората така разправят.

Баронът внезапно прекъсна работата си, сякаш поразен от някакво разкритие.

— Ан дю Лок... Да има любовник. По дяволите! Това е невероятно! Но, скъпа, поглеждали ли сте я изобщо? Знаете ли на колко е години?

Чу се шум от отместването на стол в кабинета и внезапно силуетът на баронесата застана в рамката на вратата, внушителен, трагичен.

— Ан дю Лок? Та тя е десет години по-млада от мен! Бихте могли да мерите думите си!

Като видя жена си пред себе си, баронът заряза работата и понечи да се изправи, ала не стана.

— Е, хайде, Огюстин, това няма нищо общо с нас. Да не би да се сравнявате с тази... с тази...

— С тази жена? А защо не? Да не съм от друг пол!

— В известен смисъл — изрече баронът, сякаш внезапно заинтригуван от проблема за пола на своята съпруга, — ами да! Вие не сте просто жена, вие сте моята жена.

— Не ми харесват особено подобни нюанси.

— Как така, че това е важен нюанс, дори съществен. В него се съдържа цялото ми уважение към вас, към баронеса Огюстин дьо Сен Фюрси, родена Дьо Фонтан.

— Уважение, уважение... Понякога си мисля, че прекалявате в известен смисъл с това уважение към мен.

— Вижте, скъпа, нека да няма недоразумения между нас. Много вода изтече, откак ми дадохте да разбера, че някои страни от брачния живот ви тежат и че бихте желали... моите нощни посещения да се разреждат.

— Винаги съм смятала, че всичко си е с годините и че с напредването на възрастта има неща, на които вече им минава времето. И съвсем не съм подозирала, че като ви помоля, както казвате, да разределите нощните си посещения, вие ще ми се подчините толкова послушно и ще тръгнете да правите на други нощните си посещения.

Притеснен, че продължава да седи пред високия силует на жена си, баронът се изправи на крака, без да предвиди, че така още повече ще задълбочи сериозността на разговора.

— Огюстин, хайде да се помъчим да бъдем откровени.

— Кажете направо, че не говоря чистосърдечно.

— Казвам само това: съгласете се, че нещата, за които говорите, никога не са били за вас навременни. Що се отнася до мен, те никога не са преставали да бъдат навременни.

— Вие сте женкар, Гийом, ето какво трябва да признаем!

— Най-смирено признавам, че главното ми качество не е въздържанието.

— Само че вече не сте млад!

— Тук, скъпа, решава съдбата. Докато стъпвам здраво, докато виждам добре, докато имам апетит и мога да го задоволявам...

Той изрече това с някакво наивно самохвалство, като пъчеше дребното си тяло, гладейки с пръст мустаците си и търсейки с очи отсъстващо огледало.

— А аз? — възнегодува баронесата. — Нима, като ме правите за посмешище пред целия град с вашите... нощни посещения, вие ме уважавате, както твърдите?

— Поне да знаехте какво уважение искате! А и сега да не раздухваме отново този безсмислен спор.

Сякаш бе оборен от внезапна умора, погледът му блуждаеше.

— Бих искал да ви повторя, Огюстин, че... Ох, колко е трудно! Изведнъж сякаш съм на двацет години и ми липсват думи, и заеквам като при първото любовно обяснение. Та, каквото и да се случи,

каквото и да върша, вие си оставате нещо много важно за мен, Огюстин. Когато говоря за уважение, това всъщност не е най-подходящата дума. Но не съм забравил словата на майка си, когато заедно отидохме при нея да одобри намерението ни да се оженим. Ние се държахме за ръка и бяхме толкова млади, толкова доверчиви пред тази стара, сърдечна и прозорлива жена. Чувствахме, че тя ще освети нашия съюз в много по-голяма степен, отколкото кюрето и кмета. Тя каза: „Малка Огюстин, щастлива съм, че желаете да вземете нашия Гийом. Защото вие сте хиляди пъти по-умна и по-мъдра от него. Поверявам ви го, Огюстин. Бдете над него и бъдете много търпелива, много великодушна...“

— „... бъдете за нашия малък див петел — продължи баронесата — спокойствието, силата, светлината, от които той се нуждае, за да живее, за да живее добре.“

— Да, наистина тя наблегна на думата добре — спомни си баронът.

Замълчаха, като се гледаха развълнувано и замечтано. После баронът седна рязко зад тезгяха и се зае трескаво с патроните си.

— Всъщност — попита баронесата — какъв е този лов, за който се готвите? Зимата свършва, сезонът е приключил, струва ми се?

— Сега пък, Огюстин, аз ще ви попитам на коя планета живеете. Е добре, трябва да знаете, че винаги е така, всяка година. В края на зимата ние поливаме новата година и изстрелваме по някой и друг патрон, за да не изгубим точния си мерник. Разбира се, не прострелваме нищо. Правим го повече заради шума. Това е традиция.

— С една дума — заключи баронесата, — вие празнувате закриването на лова.

— Точно така, закриването на лова.

— Добре, така да бъде.

Баронесата се оттегли в кабинета, като остави съпруга си да се занимава с патроните. Ала не след дълго той повдигна глава с объркано изражение и потърка брадичката си.

— Какво ли искаше да каже със закриването на лова? — прошепна той.

Излязлото в „Ревей дьо л’Орм“ обявление, че заможни пенсионери търсят прислужница за обща работа, даде резултат още на

следния ден.

Баронесата седеше неотлъчно в салона зад една маса, на която се трупаха фишове. „Приличате на гледачка на карти“ — отбеляза кисело баронът, който беше в лошо настроение. Позвънеше ли се — настойчиво или плахо, това беше вече едно първо указание, — тя слагаше очилата си за далечно гледане, докато клетата Селестин отиваше да отвори. След няколко минути психологическо изчакване въвеждаха кандидатката. Първият изпит — оглеждането — беше мълчалив и се отнасяше до държането и външността.

Баронесата беше разкъсвана между противоречиви изисквания. Не беше чак толкова ненормална, та да търси самата грозота. И тя, както всеки друг, би предпочела да бъде обслужвана от приветливо и не съвсем неприятно за гледане момиче. Ала категоричната и първа повеля беше да се предпази баронът от изкушения. Затова тя мечтаеше за някакво не чак грозно, а безлично, безцветно, безвкусно, безплътно създание. Или пък за някаква двулика жена, красива и грациозна в очите на господарката си, ала предлагаща на погледа на барона един определено отблъскващ образ. Неосъществима мечта, както показваше парадът на кандидатките, ту оглупели и сковани от стеснение, ту нахални и пълни с претенции.

Баронът се беше измъкнал накрая, за да не присъства на тази операция, която чувстваше, че е насочена срещу него. Ех, де да му бяха дали той да избира „новата“! Нямахше да протака много-много в тази красива нормандска пролет. И докато крачеше по улица „Пон-Ньоф“ към „Шан дю Роа“, той виждаше на екрана на своето въображение да се разгръща пикантната и прекрасна сцена на огледа: „Хайде, хайде, приближете се без страх, дете мое! Да, това малко чело, това малко носле, тази малка брадичка не са лоши. Е, гърдите, Бога ми, биха могли да бъдат по-изпъкнали и по-примамливи. А талията, талията, бих могъл да я обгърна с двете си длани, но какви ги приказвам, да, наистина я обгръщам. А сега, пиленце, отстъпете, още, още, покажете ми краката си, по-високо, хайде де, когато едно момиче има такива красиви крака, няма защо да се страхува да ги покаже, дявол го взел!“ Внезапно върнат на земята, той се улавяше, че завижда на онези, които са живели по времето на търговията с роби.

И тъй като стана дума за екран, гигантски афиши оповестяваха филма, който прожектираха тази седмица в „Рекс“. „Синята брада“ с

Пиер Брасьор и Сесил Обри.

— Пиер Брасьор? Пфу! — рече си той. — Безхарактерен мъж, само се прави на циник с тази своя мутра, ала зад нея — нищо. За доказателство — вижте брадичката му. Мекушава, вероломна, тя му отреждаше все роли на отблъскващи типове. Докато не го осени гениалната идея да си пусне брада. Винаги е така: украсата прикрива недостатъците. Също както при конете: лебедовата шия, която така високо се цени от художниците, всъщност показва, че животното бързо се запъхтява.

Но Сесил Обри... Хе, хе! Наистина е малко дребна, главата ѝ е малко едра, а лицето ѝ нацупено като муцунка на пекинез. Ала все пак, все пак, какво красиво девойче в тази луда пролет! Нея би искал да завари у дома си, наета като момиче за всичко. Наистина ли за всичко? Сесил Обри, прекрасно, възхитително момиче за всичко! И баронът си представяше Сесил — ами да, към слугините винаги се обръщат на малко име — как пърха в кабинета му с метличката от пера, предизвикателна и в същото време изплъзваща се с гърлен смях от преследващите я ласки!

Когато след два часа се прибра, всичко беше свършено. Разбра това, когато едва не се блъсна в големия куфар от раката, оставен сред вестибюла. Новата идваше от Пре-ан-Пай, селище на двайсет и четири километра по пътя за Майен. Беше на петдесет години, имаше мустаци, снага на хамалин и се наричаше Йожени.

Първите прояви на Йожени изпълниха баронесата със задоволство. Масивна като гардероб, тя сама местеше мебелите. Впрочем баронесата се възползва от нейното идване, за да предприеме едно от онези големи пролетни чистения, които потапяха къщата в пълен хаос, а барона — в крайно раздразнение. В такива моменти прислужничките завладяваха буквално цялото пространство и не му оставяха друг изход освен бягството. А Йожени се оказа много опасна от Селестин. Баронът изпита това на гърба си, когато един ден тя го събори, без да иска, докато се придвижваше заднишком, опряла цял скрин о корема си.

В очите на баронесата Йожени имаше и друго качество. Лаконична, както подхожда на людете от нейното положение, тя умееше да слуша, като изразяваше вниманието и одобрението си с точно необходимия брой думи. Разговорите им се градяха върху

женското съучастничество пред мъжете, ала тя успяваше да поддържа разстоянието между себе си и господарката си, като винаги се представяше за по-неопитна в тази деликатна област.

Тази сутрин тя се бе натъкмила като истински домашен войник — на главата с тюрбан, препасала престилка, запретнала ръкави и с целия задължителен арсенал от метли и метлички, четки за паяжини и четки за лъскане. Баронесата крачеше ту след нея, ту пред нея, като насочваше действията ѝ.

— Зиме — каза баронесата — прахът не се забелязва. Но блесне ли слънцето, веднага виждаш, че плаче за почистване.

— Да, госпожо — потвърди Йожени.

— Искам безупречна къща. Но не съм и маниачка чистница. Е, наистина не мога да търпя валма под леглата. Но баба ми караше слугинята да вади праха от цепките на пода с фуркет. Аз не стигам дотам.

— Не, госпожо.

— Не пипайте рамките, дребните украшения, порцелановите предмети. Аз ще се погрижа за тях.

— Да, госпожо.

— Трябва да внимаваме с кабинета на моя съпруг. Да не влизаме в негово присъствие, защото му пречим. Ако го слушахме, нямаше да припарваме в кабинета, дори и той да не е там. Трябва да почистим всичко, без да забележи.

— Да, госпожо.

— Когато бях малка, игуменката на нашия пансион казваше: „Чистата, добре поддържана къща е като душа, отдадена на светите ангели.“

Точно в този момент Йожени преместваше купчина папки и порой от еротични снимки и списания се изсипа на килима.

— Пак тези мръсотии! — възкликна баронесата. — Знаех си аз, че ги крие някъде!

Тя ги вдигна, подреди ги и им хвърли отворен поглед.

— Каква грозота са тези голи тела на показ!

— Не ще и дума, така е — потвърди Йожени, надвесена над рамото ѝ.

— И скучни! Само мъжете с мръсните си животински желания могат да открият нещо в тях.

— Е, да, че са мръсни, мръсни са си мъжете!

— Но, моля ви, Йожени, става въпрос за барона!

— Е, прощавайте.

— Мъжете са си мъже — заключи баронесата. — Така да бъде. Но не мога да разбера тези фусти, които им се оставят.

— Сигур го правят за пари — подхвърли Йожени.

— За пари ли? Нямахте да е най-голямото зло. Но се съмнявам. Защото има толкова порочни създания, дето обичат тези неща, представяте ли си!

— Уви, така си е!

Баронесата се изправи и отиде при камината, отрупана с трофеи от конни състезания.

— Когато влязох в пансиона на манастира „Благовещение“ — рече тя замечтано с лека усмивка, — бях на девет години. Имаше четири бани за целия пансион. Всяка пансионерка можеше да се къпе веднъж седмично. До ваната беше закачено нещо като голяма пелерина от грубо кремаво платно. За да се събличаме, мием и обличаме, без да виждаме собственото си тяло. Първия път не разбрах за какво е сложена там. Измих се така, без нищо отгоре си. Когато надзирателката забеляза, че не съм използвала покривалото, знаете ли какво ми каза?

— Не, госпожо.

— Каза ми: „Как, дете мое, съблекли сте се съвсем гола на светло! Не знаете ли, че вашият ангел-хранител е младеж?“

— Виж ти! Никога нямаше да се сетя.

— Нито пък аз, Йожени — заключи баронесата. — Но оттогава непрекъснато мисля за това. Да, не съм преставала да мисля за този много кротък, много чист, много целомъдрен младеж, който всеки миг е до мен като верен другар, като идеален приятел...

Да, право беше казала баронесата на абат Дусе: пролетта със своите кълнове и цъфтеж е време на бъркотии и лудории. Едва-що Йожени свърши голямото основно почистване на къщата, едва подреди своите метли, метлички от пера, четки за паяжини и всевъзможни четки за лъскане, както се подрежда трофейно оръжие, едва си разви тюрбана и развърза престилката си — и получи телеграма от Пре-ан-

Пай. Сестра й щяла да ражда и седемте й деца не можели да останат сами вкъщи, макар че най-голямата, Мариет, била осемнайсетгодишна.

Йожени обясни положението на баронесата. Въпросната сестра не била стока. А на всичкото отгоре се била оженила за пияница, който знаел само деца да прави. Колкото до Мариет, глезено девойче, чийто ум бил само в труфилата и в сантименталните илюстрирани списания, на нея не можело да се разчита. Накратко, Йожени поиска двацет и четири часа, за да отиде да проучи положението на място.

Двацет и четирите часа минаха и станаха трийсет и шест, после четирийсет и осем. Най-сетне вечерта на втория ден, когато баронесата беше излязла — все някой трябваше да пазарува, — се позвъни. Баронът повика жена си и с раздражение установи, че я няма. Решил да не нарушава спокойствието си, той се намести в креслото и вдигна отворения вестник между външния свят и себе си. Тогава отново се позвъни, този път настойчиво, нетърпимо, дори заплашително. Баронът скочи и изтича в преддверието, готов да наругае нахалника, както му се полагаше. Отвори рязко вратата и отстъпи като заслепен. Кой стоеше пред него? Сесил Обри от плът и кръв. Той беше зашеметен, не вярваше на очите си. Но да, същото вироглаво и лекомислено лице под тежките буйни коси, същите нацупени устни, безсрамни зелени очи и в добавка — някаква селска несръчност и остра миризма на евтин парфюм, които издаваха близката нормандска земя.

— Търся госпожа баронеса Дьо Сен Фюрси — каза тя на един дъх.

— Аз съм... Тоест аз съм барон Дьо Сен Фюрси. Жена ми я няма в момента.

— Аха — въздъхна облекчено девойката.

След това се усмихна широко на барона, влезе самоуверено и огледа преддверието със собственически поглед.

— Ето какво — каза тя. — Аз съм Мариет, племенничката на госпожа Йожени. Леля не може да дойде. Не. Майка ми е още болна. В клиниката е заради раждането на последното, нали разбирате. По-добре да го нямаше! А и на село няма кой да помага. Та си помислих, че за да ви облекча, мога да я заместя, докато...

— Вие? Да заместите Йожени? Я... че защо пък не?

Баронът беше възвърнал самочувствието си и пред тази лавина от чудеса отново беше Дивия петел.

— Най-малкото, за нас ще бъде разнообразие. Но... Йожени ли ви изпраща?

— Е... и да, и не. Предложих ѝ да дойда. Тя сви рамене. Каза, че сигурно няма да съм подходяща.

— Ами, що за приказки!

— Нали? И разбирате, за мен животът в Пре! От осемнайсет години все същото!

— От осемнайсет години? — учуди се баронът. — Но къде сте били преди това?

— Преди ли? Не съм била родена!

— Ах, такава била работата!

— Та не исках да пропусна случая. Заминах, без да предупредя никого. Просто оставих бележка на кухненската маса, че отивам да помагам на госпожа баронесата.

— Отлично, отлично.

— Но вярвате ли, че госпожата ще ме иска?

— Сигурно. Всъщност сигурно не. Но тук аз командвам, нали? Значи готово, съгласен съм, наета сте. Вземете си вещите, ще ви покажа вашата територия. Или не, първо да обиколим къщата. Ето моя кабинет. Винаги прекалено го подреждат. Объркват книгата ми, после не мога да намеря нищо. Да, това е снимка на баща ми, генерал Дьо Сен Фюрси. А тук съм аз като лейтенант. На двайсет години.

Мариет беше взела фотографията.

— О, колко сте се изменили. Тц, тц, тц! Никога нямаше да ви позная. Колко млад и свеж сте били!

— Е, да, естествено на тази възраст.

— Какво ли не правят годините!

— Хайде, хайде, стига.

— Само че, как да ви кажа — побърза да добави Мариет, — днес ми харесват повече.

— Много сте любезна.

— За мен прекалено младият мъж не е мъж.

— И аз мисля така. Браво, браво. Елате, ще минем пак през вестибюла, за да отидем в столовата.

Той отстъпи кавалерски и за малко не се блъсна в нея, защото тя се беше спряла пред един висок мрачен силует. В своето опиянение баронът почти беше забравил за жена си.

— О, добър ден, скъпа — каза бързо той. — Това е Мариет. Леля й Йожени ще трябва да остане при майка й. Затова е дошла да ни помага. Любезно от нейна страна, нали?

— Много любезно — потвърди ледено баронесата.

— А и нали един млад човек в къщата ще ни разнообрази.

— Благодаря ви, Гийом.

— Но, скъпа, не го казвам по ваш адрес. Мислех... мислех за Йожени.

— Навярно мислехте малко и за себе си?

— За себе си ли?

Баронът изчака да минат жените и се спря пред едно огледало.

— Да мисля за себе си? — шепнеше си той. — Да се променя. Да се подмладя. Да стана отново двайсетгодишен лейтенант? Защо не?

През следващите седмици баронът се възползва ловко от този първи и лесен успех, който случаят му беше предоставил. А и задачата му се облекчаваше от това, че вдъхващата свещен ужас на баронесата и непрекъснато заплашена от завръщането на Йожени Мариет нямаше друга опора освен него. Навярно щеше да е по-разумно, ако баронесата не тласкаше по този начин девойчето към съпруга си, и може би тя си даваше сметка за това. Но чувствата й към „тази малка мръсница“ бяха толкова силни, че и не помисляше да действа с малко повече такт.

Затова пък Дивия петел успяваше хладнокръвно да спазва поне външно приличие. Е, наистина Мариет много често се бавеше повече от необходимото, когато излизаше да пазарува, а сякаш случайно и баронът отсъстваше от къщата по същото време. Но неговото ухажване си оставаше дискретно и само понякога истината разтърсваше жена му като бомба със закъснител. Например, когато той заведе селянчето при Роже, единствения фризьор-козметик в областта, със снимката на Сесил Обри в „Синята брада“ за модел. Баронесата онемя, когато в дома й се появи някакво фризирано, лакирано, гримирано нереално създание, и тутакси разбра кой е бил *deus ex machina* на това преобразяване.

Един ден тя реши все пак да набере благоразумие и търпение за един сериозен и прочувствен разговор със съпруга си. Най-подходящ ѝ се стори моментът след вечеря, когато след кратко „лека нощ“ Мариет изчезваше. Затова баронесата изчака вратата на горния етаж да хлопне и отвори уста да нападне барона, който, кръстосал нервно мършавите си бедра, четеше срещу нея своя вестник. Точно в този миг от стаята на Мариет се разнесоха звуците на луд джаз и заляха цялата къща.

— Какво е това? — възкликна баронесата.

— Нюорлеански джаз — отговори баронът, без да вдигне поглед от вестника си.

— Моля?

— Нюорлийънски, ако предпочитате — рече той с превъзходно оксфордско произношение.

— Пак някоя от вашите измислици ли?

— Нима мислите, че малката има нужда от мен, за да си купи грамофон и плочи? Това е за нейната възраст, не за моята.

— Да, мисля! — избухна тя. — От вас или от вашите пари. Не, повече не мога да издържа, не мога — повтори тя и напусна стаята, като притискаше кърпичка на устата си.

Баронът изчака малко, хапейки мустаци. После и той стана и направи крачка към стаята на жена си. Дължеше ѝ това. Тя беше негова съпруга. Свещеникът, който ги беше венчал, му я беше поверил за цял живот. Но се спря и направи две крачки натам, откъдето идваше музиката. Мариет. Сесил Обри. Свежите им малки тела се смесваха в тази ароматна пролет. Той се върна към креслото. Седна. Вдигна вестника. Музиката стана двойно по-жива. Грамофонът, плочите, които бяха избирали заедно. Нима тази музика е създадена, за да се слуша в самотата на моминска стая? Захвърли вестника. Изправи се. Закрачи ядно, откачи шапката си, метна вълнената пелерина на раменете си и излезе, затръшвайки вратата, та всички да чуят.

Защо Дивия петел в крайна сметка избра бягството? Да, той притежаваше нещо повече от принципи — едно остро чувство за красиво и некрасиво и да мами баронесата под собствения ѝ покрив, почти в нейно присъствие, не подхождаше никак на честта, която представляваше половината от девиза на Първи стрелкови, Чест и Родина. Не че не го беше правил досега, напротив, случвало му се беше да се люби със слугини дори на тавана на собствената си къща.

Значи имаше нещо друго, и то бе съвсем ново за него; усещането, че приключението с Мариет е по-сериозно от предишните, патетичното предчувствие за някакъв завършек, за някакъв край, за един последен поклон, който в някакъв случай не биваше да проваля. Ето защо се налагаше да не прибързва, да има смелостта, настойтелността, тактичността, необходими за достойното оттегляне на един мъж, който цял живот е бил по-скоро сам омагьосван и прелъстяван, отколкото вулгарен прелъстител.

Затова пък баронесата беше решила да действа с цялата решителност, която ѝ вдъхваше съзнанието за собственото ѝ право, което съвпаднаше с общото благо. Защото тя си беше съчинила за Мариет теорията, че това невинно и глупавичко селянче се оставя да бъде дълбоко и бързо развратено от отровните примамки на града. Като доказателство ѝ стигаха промените у младото момиче, което за кратко време се беше развило в най-лошата насока.

Но Мариет продължаваше да бъде все така смирена и почтителна спрямо баронесата и не направи никакво възражение, когато тя ѝ съобщи решението си да я отпрати в Пре-ан-Пай, без да чака завръщането на Йожени.

— Все пак, Мариет — каза тя умиловивена от пълната си победа, — много съм ви признателна, че дойдохте да ми помагате, докато Йожени гледа майка ви. Само че ми се струва, че градският климат не ви понася. Всеки на мястото си, нали? Когато човек е роден на село, по-добре е да си остане там.

— Сигурно — измънка Мариет, като се поклащаше.

— Какво смятате да правите в Пре-ан-Пай? — попита без интерес баронесата.

— Че какво? Ще доя кравите, ще загърлям фасула, ще вадя картофи, нали съм селянка.

Влезлият в този момент барон прецени, че двете жени все пак малко прекаляват, всяка по свой начин.

— Надявам се, Мариет — намеси се той със светска закачливост, — че знаете също да орете и да сечете дърва.

— Гийом, никак не сте духовит — отрязва го баронесата.

Ала преди да се раздели с Мариет, тя ѝ подари дрънкалка за малкото ѝ братче и верижка с кръстче за самата нея. Пожела лично да я заведе на гарата и с очите си да я види как се качва във вагона, а в

същото време баронът изкара стария си пакард, за да отиде в Каруж да види някакъв кон в конезавода.

При първото спиране на влака — на гара Сен Дьони сюр Сартон — Мариет слезе с куфара си. Стариият пакард на барона беше спрял срещу изхода. Прегърнаха се със смехове. После поеха назад към Алансон. Баронът настани приятелката си в една кокетна гарсоньера, която беше наел на булевард Първи стрелкови.

Последваха три дни на блаженство, крехко и леко мостче, прехвърлено над пропасти от недоразумения. Защото, докато баронесата непрестанно се поздравяваше, задето така успешно е отпратила Мариет, баронът плуваше в доволство, че е успял да я върне. Ала щастието, което излъчваше, заинтригува накрая баронесата. Той напразно се съсредоточаваше върху черни мисли, та дано помръкне лицето му, измисляше си някакви ездачески успехи, за да оправдае изблиците на добро настроение, които не успяваше да потисне. Баронесата реши да разбули загадката. Появата на Йожени я убеди окончателно, че историята с Мариет не е приключена, както си мислеше, защото Йожени зяпна, когато чу за завръщането на племенницата си в Пре-ан-Пай. Не, младото момиче не се било мяркало от десет дни в селото. Тогава къде беше? Възбуденият вид на барона даваше отговор на въпроса. А и толкова известна личност като барон Дьо Сен Фюрси не би могла да скрие за дълго потайния си живот от алансонската общественост. Бавно, но сигурно се разпространяваше слухът, че той издържа някакво момиче в едно кокетно любовно гнезденце. Отнасяха се със симпатия към него. И определено той беше по-популярен от баронесата, преценявана като горда и пресметлива. Затова баронът заслужи една приятелска и развеселена снизходителност. В замяна на това баронесата скоро се видя заобиколена от кръг благоприлични хора, чиито скандализирани лица и състрадателни слова я нанаяваха жестоко. Баронът неведнъж бе криввал от правия път. Ала сега той открито изневеряваше.

Естествено баронесата сподели нещастиято си със своя изповедник. И отново абат Дусе ѝ препоръча смирение. Трябвало да държи сметка за възрастта на барона. На неговите години страстите ставали толкова по-неудържими, колкото повече приближавал моментът, когато вече нямало да могат да бъдат задоволявани. Това припламване било по-буйно, защото несъмнено щяло да бъде последно. Самият

факт, че грешникът е изгубил за пръв път всяка мярка, доказвал, че той понасял в момента последния напън на дявола. Много скоро щяла да се възцари тихата и спокойна светлина на старостта.

— Затваряйте си очите — повтаряше абатът като литания. — Затваряйте си очите. Когато отново ги отворите, бурята ще е преминала!

Да си затваря очите? Съвестта и гордостта на баронесата се бунтуваха срещу този съвет. Това би било равносилно на съучастничество и на унижение. А и как да понася доброжелателното лицемерие, което лепкаво я обгръщаше, щом се появише в алансонското общество? Мина ѝ през ума да се махне. Тя притежаваше една стара вила на морския бряг в Донвил. Защо да не отиде да прекара хубавото време там, като остави Йожени да пази дома ѝ в Алансон. Но и в това разрешение виждаше отстъпление, поражение, изоставяне на дълга. Не, тя щеше да остане и въпреки увещанията на абата нямаше да си затваря очите пред истината, колкото и жестока да беше тя.

Да си затваря очите. Съзнанието на баронеса Дьо Сен Фюрси отхвърляше този прекалено прост съвет, но сякаш някой вътре в нея го беше чул и го прилагаше, без да се бави. Някой по-първичен, по-дълбок от нейното съзнание. И наистина една вечер, когато се върна в съвсем приповдигнато настроение, баронът завари жена си да бърше очите си с марля, напоена с лекарство. Той се изненада и изрази учтиво безпокойство.

— Няма нищо сериозно — каза му тя. — Вероятно е алергия, предизвикана от цветния пращец във въздуха по това време.

Тя се беше докоснала неволно до една тема, която притежаваше способността да отрицва поетичността на барона.

— О, да — възкликна той, — пролетта! Цветният пращец! Някои получават астма от него. А на вас ви дразни очите. На други пък оказва съвсем различно въздействие.

Но той се спря, секна и помръкна, когато жена му обърна към него обляното си в сълзи разстроено лице с две мъртви очи.

След два дни тя си сложи сиви очила, с които изглеждаше стара, бедна, жалка. Сетне започна да затваря редовно капациите на

прозорците, принуждавайки всички да живеят като нея в зловец полумрак.

— Все тези мои очи — обясняваше тя. — Вече понасям само смекчена светлина, и то само по няколко минути дневно.

И смени сивите очила с черни. Сякаш беше обладана от някакъв кротък и търпелив демон, който мразеше светлината и бавно прогонваше баронесата от живота.

Отначало баронът се възползва от това външно отстъпление на баронесата. Мариет вече можеше да излиза из града, без да се страхува, че ще срещне бившата си господарка. Е, наистина, оставаше опасността да се сблъска с леля си. Но тогава поне можеха да се разберат по роднински, без непременно отгласът да стига до баронесата. Колкото до Дивия петел, той никога не се беше чувствал по-щастлив. Мариет беше не само най-прелестната малка любовница, която някога бе имал. Тя играеше освен това и ролята на детето, от което го бяха лишили. Той я учеше да шофира. Поръча ѝ панталони за езда, които очертаваха възхитително стегнатото ѝ заоблено задниче. Мечтаеше да я заведе в Ница или Венеция, да ѝ купи ловджийски костюм и една миниатюрна карабина като начало. Посвещавахе я дори в английския език. Но най-силно го упояваше приглушеният концерт от ласкателни намеци, който го обгръщаше като звуков тамян в клуба, офицерския стол, манежа, залата за фехтовка. Щастието му се удвояваше от мълвата, която го съпътстваше.

Всичко това му помагаше да понася зловецата отровна атмосфера, която баронесата с енергичната помощ на Йожени поддържаше в къщата. Нещата вървяха, както се виждаше, към неминуема раздяла. Ала стана тъкмо обратното.

Денят беше прекрасен и баронът се прибираше в игриво настроение. Прозорците на приземния етаж бяха отворени, но капациите едва откряхнати според нарежданията на баронесата. Когато приближи, той спря да тананика и надзърна закачливо през процепа на капациите на малкия салон. Видя баронесата, седнала пред масичката си за ръкоделие с книга в ръка. Вероятно дочула някакъв шум, тя затвори книгата, скри я в кошницата с шевни принадлежности, стана и излезе от стаята.

Баронът се засмя безгласно — смяташе, че е изненадал жена си на местопрестъплението, като чете скришом. „Я виж — рече си той, —

тя вече се съвзема. Крайно време беше.“ Влезе крадешком в малкия салон, отиде до масичката, извади книгата от кошницата и все така ухилен пристъпи към прозореца, за да я прегледа.

Усмивката замръзна на лицето му. Нищо не разбираше. Малки изпъкнали точки, подредени в геометрични квадрати, заместваха думите. Още не разбираше, ала в него се промъкваше ужасно подозрение. Втурна се в коридора, викайки жена си. Накрая я откри в стаята ѝ. Висок тъмен силует пред бяла стена с разпятие.

— Е, ето ви най-последно! Какво е това?

И сложи книгата в ръцете ѝ. Баронесата седна, отвори книгата и захлупи в нея лицето си, сякаш да заплаче.

— Толкова бих искала да не разберете истината. Или поне колкото се може по-късно.

— Каква истина? За какво ви е тази книга?

— Уча се да чета. По азбуката на Брайл. За слепи.

— За слепи? Но вие не сте сляпа!

— Още не съвсем. Остават ми две десети за лявото око и една десета за дясното. След по-малко от месец и това ще свърши. Черна нощ. Лекарят е категоричен. Сега разбирате, нали, че трябва да бързам да науча азбуката на Брайл. Все пак е по-лесно, когато човек още вижда мъничко.

Баронът беше разстроен. Неговата добрина, неговата прямота, чувството му за чест, страхът му, че ще бъде осъден от офицерския клуб, от манежа, от залата за фехтовка, се съюзяваха, за да объркат нещата.

— Но това е невъзможно, невероятно — промълви той. — И аз да не разбера нищо! Всички тези очила, капки, тъмнината, в която се затваряте. Жалък идиот! Безсрамен егоист! А в същото това време... Честна дума, та аз нарочно съм се правел, че не разбирам! Ох, наистина има дни, в които човек се мрази.

— О, не, не, Гийом, аз самата криех. Какво да правя, срамувам се от този ужасен недъг, който ще ме направи бреме за всички.

— Сляпа! Не мога да повярвам. Но какво казва лекарят?

— Най-напред отидох при нашия стар приятел доктор Жирар. После при двама специалисти. Разбира се, те се помъчиха да ме пощадят. Но аз отлично разбрах истината! Всички успокоителни думи

се разбиват о тази жестока истина: зрението ми отслабва от ден на ден, вече не виждам почти нищо.

Ала баронът никога не отстъпваше пред ударите на съдбата. Той не беше човек на бездействието, на примирението. Затова изправи плещи, събра сили. И отново заговори Дивия петел.

— Ето какво, Огюстин — реши той. — Ще се борим заедно. Край. Вече няма да ви изоставя. Ще ви хвана за ръка, ей така, и двамата ще вървим бавно към изцелението, към светлината.

Той я прегърна, започна да я успокоява:

— Моя Титин, отново ще сме заедно, двама както някога, отново ще бъдем щастливи. Спомняш ли си, когато бяхме млади и аз пеех, за да те дразня, по мелодията на *Ела, Пупул*: „Ела, Титин, Титин, ела!“

Баронесата се отпусна в ръцете на съпруга си. Притисна се до него, усмихвайки се през сълзи.

— Гийом, никога няма да станете сериозен! — укори го нежно тя.

Не, не е възможно да мамиш човек, който не вижда. Не можеш да злоупотребяваш със слепотата на съпругата си. Още от следващия ден баронът се зае да разруши щастието си с такова усърдие, с какъвто плам го беше изградил. С Мариет се срещна само за да се сбогува. Щял да продължава да плаща наема на малкото ѝ жилище. Щял да ѝ помага, докато си намери работа — защото не му идваше наум, че вместо работа тя би могла да си намери друг покровител. Но повече нямало да се виждат. Тя плака много. Той успя да се сдържи. Ала напусна завинаги гнездото на последната си пролет с разбито сърце.

През следващите седмици той прояви трогателна всеотдайност към недъгавата. Режеше ѝ месото в чинията. Четеше ѝ на глас. Разхождаше я бавно под ръка, като ѝ посочваше препятствията, назоваваше познатите, с които се разминаваха или спираха. Истински урок за цял Алансон.

Баронесата живееше в пълно щастие. Престана да се затваря по цели дни в мрака. Все по-често сваляше черните си очила. Дори понякога се улавяше, че разлиства вестник или отваря книга. Сякаш наистина бавно изкачваше склона, в чието подножие я бе захвърлило нещастие.

Един ден тя призова спешно абат Дусе и щом той дойде, се затвори с него.

— Извиках ви, за да ви кажа нещо. Нещо сериозно — започна тя без предисловие.

— Сериозно, Боже мой! Надявам се, че не е някое ново нещастие...

— Не, по-скоро е щастие. Едно тревожно щастие, много тревожно.

При тези думи тя се обърна и рязко свали черните си очила. После се вторачи в него с присвити очи.

И абатът се вторачи.

— Не може да бъде, аз... Колко странно... — прошепна той. — Погледът ви не е сляп. Какъв живот има в тези очи!

— Виждам с тях, отче! Не съм сляпа! — извика тя.

— Господи, какво чудо! Каква награда за вашето търпение, за грижите на барона, също и за моите молитви... Но откога...

— Първо живеех в смътен здрач, пронизван понякога за мигове от светли лъчи. Кои мигове? Онези, в които чувствах моя Гийом особено близо до мен. И после малко по малко изгря светлината.

— Значи онова, което предизвика или поне ускори вашето оздравяване, е...

— Да, това, което казвам, би разсмяло всеки друг освен вас, толкова е... поучително.

— Поучително? Наистина поучителното днес предизвиква присмех, дори вдъхва страх повече, отколкото скандалът. Странно време!

— Е, добре, отче, вие можете да разкажете нашата история на паството си, защото не познавам по-красива. Моето лекарство има само едно име. Гийом.

— Баронът?

— Да, моят съпруг. Излекува ме любовта, съпружеската любов. И като си помисля, че трябва да се крия, за да не ми се присмеят.

— Колко е красиво! Колко съм щастлив, че познах подобно нещо в скромната си служба на Бога. Какво каза баронът, когато му съобщихте чудотворната новина?

— Гийом ли? Та той не знае нищо! Вие сте първият, комуто признавам, че съм излекувана. Сякаш е някакво лошо деяние, нали!

— Но баронът трябва да бъде предупреден веднага — каза нетърпеливо абатът. — Искате ли...

— Не, в никакъв случай! Да не избързваме. Не е толкова просто.

— Не ви разбирам.

— Помислете. Гийом има връзка с онази уличница. Аз се разболявам... е, губя зрението си. Той я изоставя, за да се посвети на мен. Няколко седмици по-късно зрението ми се възстановява.

— Какво чудо!

— Именно. Това, което разказвам, е много красиво и съвсем вярно. Но няма не е прекалено красиво, за да е правдоподобно?

— Баронът не може да не приеме очевидното.

— Кое очевидно? За него очевидно ще бъде това, че съм го измамил. Не мога да понеса мисълта, че той би могъл да ме сметне за измамница. Не всички вярват като вас в чудеса.

— И все пак се налага...

— А има и още нещо. Само моят недъг успя да изтръгне Гийом от онази долна жена. Няма ли опасност оздравяването ми да го тласне обратно към порока? Нуждая се от вашия съвет и може би от съучастничеството ви, отче.

— Да, въпросът е сериозен. Значи за доброто на самия барон трябва известно време да крием от него вашето оздравяване. Това леко изкривяване на истината според мен е оправдано от прекрасните ни намерения.

— Просто да го щадим. Да го подготвим бавно за добрата новина.

— Да, за да има време да забрави онази уличница. Не е чак лъжа, а една отложена, забавена, степенувана истина.

— Да, разбира се, но никой не бива да подозира истината. Разкрих я само пред вас и знам, че мога да разчитам на вашата дискретност.

— Така е, дете мое. Нас, свещениците, тайната на изповедта ни е приучила да си държим езика. Да, да, защото ще бъде катастрофално, ако баронът научи от друг, а не от вас, че не сте сляпа. Има толкова бърбиви хора!

— И най-вече недоброжелателни! — подсили баронесата.

Баронесата и абатът можеха да правят каквито си искат кроежи как да разбулват постепенно истината. Ала, уви, не винаги се оставя да

бъде опитомена. Тя блесна изведнъж един неделен следобед на разходката по Дьоми Люн.

Тази разходка представлява неотменим ритуал за жителите на Алансон през хубавото време. Цялото изискано общество се изсипва на един площад с брястове и всички го кръстосват, хванати под ръка, като си разменят поздравии, отминават се или правят престои, точно съобразени с фината мрежа от светски връзки и старшинства. Двамата Сен Фюрси заемаха привилегировано място на тази шахматна дъска, откакто баронът изпълняваше изцяло задълженията си на съпруг на сляпа. Обграждаха го с ореол от разнежено уважение. И защо трябваше точно при тези изключително благоприятни обстоятелства да избухне драмата?

Баронът едва не се закова на мястото си при вида на нещо необикновено, нещо изумително под дърветата, по-точно при вида на една жена, да, Мариет, по-пролетна и по-красива от когато и да било. Ала това не беше всичко. Тя, малката селянка от Пре-ан-Пай, беше с компания. Защото на тази разходка никой не излиза сам. Беше увиснала на ръката на мъж, на един млад мъж. И колко добре си подхождаха в еднаквата си младост, колко щастливи изглеждаха!

Мимолетна гледка, ала баронът усети удара толкова силно, че не беше възможно жена му, притисната до него, да не забележи нищо. Тогава защо не го запита, тя, която непрекъснато задаваше въпроси за този или онзи? Той вдигна към нея разтревожен поглед. И онова, което видя, го стъписа още по-силно от появата на Мариет сред алансонските буржоа: баронесата се усмихваше. Усмихваше се не на някого, както правеха всички тези хора, които се разминаваха и поздравяваха. Това беше една вътрешна усмивка, навярно неудържима, и тази усмивка се разливаше по цялото лице с черните очила, то разцъфваше — и нещо невиджано от много отдавна: тя се засмя, да, не успя да сдържи едно звънко и иронично хихикане.

Какво се криеше зад тази усмивка, зад този смях? И най-важното, защо не запита нищо, когато почувства дълбокото потресение на своя съпруг? Защо? Защото беше видяла същото като него — Мариет под ръка с един младеж, — защото всъщност тя виждаше толкова добре, колкото и самият той!

Баронът беше двойно засегнат. И какъвто му беше темпераментът, реагира тутакси. Обърна се към жена си, загледа я

изпитателно в лицето, сетне с рязко движение ѝ дръпна очилата, които паднаха на земята.

— Госпожо — рече той задавено, — наранен съм двойно. От вас и от една друга. Що се отнася до вас, веднага ще си изясня нещата. Защото силно подозирам, че не се нуждаете от моята помощ, за да се приберете вкъщи.

И се отдалечи с бързи крачки.

Щом се прибра, той се обади по телефона на доктор Жирар, който му даде името и адреса на един офталмолог и сведения за един парижки психиатър. По негов съвет той се яви при последния още на следващата сутрин.

Баронът мразеше Париж, където впрочем не беше идвал от години. Чакалнята на доктор Стирлен засили притеснението му със своите размити форми и абстрактни картини. Той се отпусна в едно кресло с чувството, че го поглъща гигантска медуза. От това положение едва можеше да достигне една ниска маса, отрупана със списания. Той смъкна едно от тях на коленете си. Заглавието скочи в лицето му като кобра: „Хистерии и вегетативни неврози“. Хвърли го с отвращение. Най-после една сестра го покани в кабинета на доктора. Той беше смешно тъничък мъж — момченце, рече си баронът. Дългите коси, миниатюрният вирнат нос, който с голяма мъка крепеше чифт огромни очила, само задълбочиха недоверието му в него. „Обзалагам се, че заеква“ — каза си баронът.

— С какво мога да ви помогна?

„Не, не заеква“ — установи с разочарование баронът.

— Първо да се представя. Полковник Гийом дьо Сен Фюрси. Идвам във връзка със съпругата си, която е ваша пациентка — обясни той.

— Госпожа Дьо Сен Фюрси?

— Очевидно!

Докторът задвижи една автоматична картотека и постави пред себе си подалия се фиш.

— Госпожа Огюстин дьо Сен Фюрси — замърмори той. И след няколко много бързи неразбираеми фрази: — Ах, да. Вашият домашен лекар я беше изпратил при един колега офталмолог, който ми я препоръча. Какво точно ви интересува?

— Ето, много е просто — оживи се баронът, облекчен, че най-после заговориха за онова, което го тревожеше. — Жена ми беше сляпа. Поне така мислех. Или ме караха да мисля така. И изведнъж тя оздравя и сега вижда като вас и мен. Така че въпросът, който си задавам и който ви задавам, е: симулира ли жена ми, или не?

— Първо бих ви помолил да седнете.

— Да седна ли?

— Да. Защото, виждате ли, въпросът ви наистина е прост, но отговорът не е прост.

Баронът неохотно се съгласи да седне.

— И така, да обобщим — продължи докторът. — Госпожа Дьо Сен Фюрси страда от смущения в зрението, които могат да доведат до пълна слепота. Естествено тя най-напред се съветва с домашния ви лекар, който също така естествено я препраща към специалист офталмолог.

— И всичко това без мое знание! — възмути се баронът.

— Та ето какво става: офталмологът преглежда с необходимото внимание и с помощта на най-усъвършенствани инструменти очите на госпожа Дьо Сен Фюрси. И какво открива?

— Какво открива?

— Нищо. Той не открива нищо. От анатомична и физиологична гледна точка госпожа Дьо Сен Фюрси има съвършено здрави очи, здрав очен нерв, здрав зрителен център.

— Значи симулира — заключи баронът.

— Не бързайте толкова! Какво прави офталмологът? Разбрал, че пред него е случай, който надхвърля компетентността му, той изпраща пациентката при психиатър, при мен. Аз също я преглеждам и стигам до същите заключения като своя колега.

— Щом очите на жена ми са напълно здрави, значи тя се прави на сляпа. Няма как да отречете това.

— Изслушайте ме — продължи търпеливо докторът. — Ще ви дам един пример, който за щастие няма нищо общо със случая на госпожа Дьо Сен Фюрси. Всеки ден в психиатричните болници умират шизофреници. Смъртта настъпва след дълго и бавно разпадане на личността на болния. И когато направят аутопсия на умрелия от шизофрения, какво откриват? Нищо! От медицинска гледна точка трупът е на напълно здрав човек.

— Значи не са гледали добре — отсече баронът. — Впрочем вие сам казахте, че този пример на шизо... шизо...

— ... френик...

— ... френик за щастие нямал нищо общо със случая на жена ми.

— И да, и не. Общото е това, че има болести, при които пораженията са физиологически — смъртта на шизофреника, слепотата на госпожа Дьо Сен Фюрси, ала причините са психически. Наричат ги психогенни заболявания. Искам да добавя, че посещението на вашата съпруга ми достави голяма, много голяма радост.

— Много съм щастлив да чуя това — каза иронично баронът.

— Наистина, полковник Дьо Сен Фюрси. Та помислете си: психогенна слепота. Какво ли не съм виждал в кабинета си: психогенни язви, психогенни гастрити, психогенно безапетитие, психогенни сърдечни спазми, психогенни констипации и диарии, психогенни колити, психогенни бронхиални астми, психогенни тахикардии, психогенни хипертонии, психогенни екземи, психогенни тиреотоксикози, хипергликемии, метрити, остеоартрити...

— Стига! — викна гневно баронът и стана. — За последен път ви питам: жена ми преструва ли се, или не?

— Бих могъл да ви отговоря, ако човешкото същество беше монолитно — каза лекарят невъзмутимо. — А не е така. От една страна е Азът, съзнателният, прозорлив, разсъдъчен Аз, който познавате. Ала под този съзнателен Аз има възел от безсъзнателни, инстинктивни и сексуални влечения, непознаваемото То. И над съзнателния Аз е Свръхазът, нещо като небосклон, обитаван от идеалите, моралните принципи, религията. И така, имаме три равнища — обясни той с жестове на барона, който неволно се бе заслушал внимателно: — В подземния етаж нашето То, в приземния — Азът, и в горните етажи — Свръх-азът. Да предположим сега, че се установи някаква връзка между подземното и горните етажи, без приземният да е осведомен за това. Да предположим, че Свръхазът изпрати заповед надолу, ала вместо тази заповед да стигне до Аза, тя го изважда от строя и въздейства направо върху То. Тогава То ще изпълни заповедта, но несъзнателно, защото само е такава. Ще се подчини буквално, абсурдно. И тогава се получават психогенни поражения, тоест от психично естество, в които няма да участва съзнателният и волеви Аз. Не само болести, а и злополуки, които са самоубийствени действия от

страна на То по зле разбрана заповед на Свръхаза. Например от няколкото хиляди души, прегазени годишно от автомобили, голяма част — и това е доказано — са се хвърлили несъзнателно под някоя кола, за да изпълнят присъда, произнесена от Свръхаза. Това са специален вид самоубийства, предумишлени, ала несъзнателни.

Баронът изглеждаше убеден.

— Накратко, значи така — преведе той. — Главната квартира дава стратегическа заповед, която нормално би трябвало да бъде превърната в тактически термини от Генералния щаб, за да стигне накрая до войската. Но Генералният щаб не е осведомен и тази заповед стига направо до сержантите, които я тълкуват погрешно.

— Точно така. Щастлив съм, че ме разбирате.

— Да, приемам механизма. Ала защо?...

— Защо? Ето наистина големия въпрос, който си задава психиатърът. Успее ли да му отговори правилно, ще излекува болния. В нашия случай въпросът се представя по следния начин: защо Свръхазът на госпожа Дьо Сен Фюрси е заповядал на нейното То да ослепее?

Баронът изведнъж се почувства на прицел и отново стана нападателен.

— Любопитен съм да узная това.

— За нещастие само вие сте в състояние да отговорите на въпроса — продължи лекарят. — Аз съм странично лице. Госпожа Дьо Сен Фюрси е пленница на механизма. А вие сте едновременно актьор и пръв свидетел на драмата.

— Какво очаквате да ви кажа? Все пак не съм лекар.

— Онова, което бих искал да ми кажете, е следното: има ли в живота на госпожа Дьо Сен Фюрси нещо, което тя не желае да вижда.

Баронът отново стана, обърна гръб на доктора, озовавайки се по този начин пред огледалото над камината.

— Какво намеквате?

— Нещо грозно, неморално, долно, позорно, отвратително, някакво безчестие, което при това е толкова близо до нея, че няма друг начин да не го вижда, освен да ослепее. Да, госпожа Дьо Сен Фюрси материализира, разбирате ли, дава соматичен^[2] израз чрез слепотата си на някакво нещастие, на някакво непоносимо унижение. По този начин

унижението изчезва, ала само като се превръща в недъг, в случая в слепота.

През всичкото време, докато докторът обясняваше, баронът се беше вторачил в образа си в огледалото. Накрая се обърна към него.

— Господине — каза той, — дойдох тук с подозрението, че ме водят за носа. Сега вече съм убеден, че се опитват да ме преметнат здравата.

И бързо излезе.

Завърна се направо в Алансон и се сбогува така с жена си, че тя си глътна езика.

— Бях току-що при вашия некадърник. Научих страхотни неща! Изглежда, вашето Свръхаз съзаклятничил с вашето То скришом от вашето Аз. И каква е целта на този заговор, моля? Да даде соматичен израз на едно безчестие, на една мерзост, на любовните ми истории, да, да, госпожо! А резултатът от всичко това? Една психогенна слепота. Психогенна, тоест на пресекулки. Мъжът ми се държи лошо, бум, ослепявам. Мъжът ми се връща при мен, хоп, проглеждам! Колко удобно! Да, наистина прогреса не можеш го спря! Ала ето, аз казвам: не! Не на това То, не на Свръхаза, не на заговора! И ако ви харесват толкова соматичните игри, занапред ще си ги играете сама! Сбогом, госпожо!

След което баронът на един дъх се озова в малкия апартамент на булевард „Първи стрелкови“. Седнала по пенъоар пред тоалетната си масичка, Мариет се стресна при неговото внезапно нахълтване — беше си задържал ключа. Той й разказа наведнъж всичко — слепотата на баронесата, нейното оздравяване, светкавичното му пътуване до Париж, окончателното скъсване.

— Пак ли? — само вметна тя.

— Какво пак? — попита поохладен баронът.

— Пак окончателно скъсване. Защото веднъж вече скъсахте окончателно. С мен. Преди шест седмици.

През последните двайсет и четири часа баронът живееше като при щурм, без да поглежда назад. Тази първа дума на Мариет — това „пак“ — грубо го връщаше назад. Да, така беше, беше скъсал с малката, за да се посвети изцяло на слепотата на своята жена! Как беше живяла оттогава? И защо непременно е трябвало чинно да го чака?

Той кръстосваше стаята колкото от смущение, толкова и за да влезе отново във владение. Накрая реши да си измие ръцете и хлътна в банята. Веднага се появи, размахвайки една самообръсначка.

— Какво е това?

— Моята самообръсначка. За подмишниците — обясни Мариет и с прелестно движение вдигна ръката си над главата, откривайки гладка, влажна, предизвикателна подмишница. Той коленичи до нея и се наведе над млечната ароматна вдлъбнатинка, от която пи жадно.

Мариет подскачаше през смях.

— Гийом, Гийом, гъделичкате ме!

Той я взе в обятията си и се опита да я занесе на леглото въпреки протестите ѝ. Един пепелник се изтърколи и по килима се разпръснаха черни фасове от „Голоаз“. Той реши да не забелязва нищо и за няколко мига отново стана някогашният славен Див петел. Колко беше хубаво!

Животът продължи. Баронът не измени нищо от привичките си. Все така го виждаха да кръстосва шпага в залата за фехтовка и да преодолява с дорестата си кобилка препятствия в конните състезания. Естествено всички знаеха за скъсването с жена му и за връзката му с Мариет. Той просто избягваше местата, където би срещнал укор — например салоните на префектурата и на митрополията, — и се появяваше само там, където беше сигурен, че ще получи възхитено опрощение. На малцината близки приятели, които се осмеляваха да намекнат за Мариет, повтаряше с лакома и гаменска мимика, намигвайки с око и слагайки превзето сгърчена длан на сърцето си: „Идеалното щастие!“

Това не беше истина. Вярно, имаше радости, силни, напористи, изпепеляващи дори, каквито не би повярвал, че още може да изпита на тези години. „Тя ще ме убие“ — казваше си той понякога с мрачно задоволство. Но щастие, идеално щастие...

Барон Гийом не искаше да си го признае. Разбирателството му с Мариет се крепеше единствено върху непрекъснатото усилие и на двамата да потулят присъствието на третия. Не че на Мариет липсваха свободни часове за другия. Но колко ѝ костваше да внимава нищо от нейния живот с единия да не проличи в живота ѝ с другия и каква добронамереност трябваше да изразходва баронът, за да не вижда следите, които призрактът оставяше неминуемо след себе си! Една вечер той надхвърли възможностите си. Обувки, огромни каруцарски

кундури, износени и кални, подаваха кръглите си муцуни изпод шкафа. Колкото и да душеше, баронът не усещаше нищо. Това го раздражни. Сигурен беше, че тези мръсотии вонят! И как е възможно човек до такава степен да бъде нехаен! Нима другият си е тръгнал по чорапи, или пък е още тук, на три метра, в шкафа или в тоалетната?

Да не вижда нищо, да затваря очи, да слага като превръзка на очите си уханната коса на Мариет, малките гърди на Мариет, гладкия корем на Мариет... Да затваря очи? Тези три думи неволно му напомниха нещо, един мъчителен епизод от миналия му живот — слепотата на баронесата. Нима и той на свой ред щеше да ослепее, материализирайки абсолютната необходимост да не вижда другия?

Лятото настъпваше и градът лека-полека опустяваше. Блестящите слънчеви дни подканяха към бягство. Понякога пред Мариет баронът кроеше планове да се измъкнат и те. Виши, Байройт, а защо не и Венеция. Тези славни и традиционни имена обаче сякаш не говореха нищо на девойката. Тя се цупеше, тръскаше глава, после се притискаше към него: „Не сме ли си добре двамата тук?“ — казваше тя, умилквайки се като котка.

Една вечер, като се прибра от офицерския клуб на „Първи стрелкови“, той не я намери в любовното гнездо. Седна да я чака. После, понеже тя се бавеше, надникна в шкафа. Всичките ѝ вещи бяха изчезнали. Както и големият селски куфар. Птичката беше изхвъркнала. Навярно му е оставила писмо? Той огледа мебелите, джобовете на собствените си костюми. Нищо. Накрая съзря малко хартиено топче край кошчето. Разгъна го. Да, наистина. Бедничката се беше опитала да му пише. Той си представи сцената. Тя смуче писалката и грижливо реди думите. Другият, прав до нея, съвсем готов, губи търпение, ругае, псува. И тъй като задачата се оказва много трудна, накрая тя се отказва. Щом заминаваш, защо е необходимо да пишеш „Аз заминавам“. Нима не е пределно ясно? Той разчете няколкото изписани по детски реда, пълни със странности.

„Май лав (очевидно останка от уроците по английски). Не можеше повече този живот на криеница. Все да лъжа. А и, знаеш ли, разбрах, че има пропаст помежду ни, когато ми предложихте да отидем във Виши и не знам къде си още. На мен ми трябва Сен-Тропе, това е! Ала вие и Сен-Тропе, немислимо! Тогава тръгваме двамата с Гийом. Да, защото и той се казва Гийом, нали е забавно! И това ми спести

много гафове. Ще се върнем. Защо да не бъдем щастливи тримата заедно? Защо да не бъдете за нас...“

Писмото свършваше тук и баронът напразно се опита да разчете трите надраскани думи, при които тя беше капитулирала.

Защо да не бъде за тях... какво точно? Рогоносец, дядо, banker, слуга? Всяка дума го нараняваше жестоко и в ушите му кънтеше непрекъснато като звуков фон присмехулният и отмъстителен античен хор на „Първи стрелкови“, техните смехове, техните коментари. Не изпитваше обаче ободряващия целебен гняв, който би го разтърсил преди няколко години. Разликата във възрастта несъмнено, младостта на Мариет, собствената му старост го караха по-скоро да се разчувства. Трогателна му се струваше несръчността — изразена в писмото чрез колебанието между „ти“ и „вие“ — на това момиче, сблъскало се с положение, което надхвърля собствените му сили и ум. Нима тя беше виновна, че всичко е толкова сложно? Нима той — мъдрият и богатият — не беше този, който измени на задължението да ѝ осигури един весел живот, лесен и без клопки.

Той съумя да посрещне бедата още веднъж, за последен път. Спечели всички трофеи на конните състезания в края на сезона. Порази най-сръчните, най-буйните фехтовчици. Никога Дивия петел не се беше проявявал по-блестящо. Видяха го на парада на 14 юли да минава върху дорестата си кобила, тази същата, за която казваше, че темпераментът ѝ е женски и че я обича толкова много. Ала пропускаше да каже, че кобилата е последното женско създание, което му оставаше в живота, каква жестока ирония!

После всичко свърши. През последните дни на юли Алансон замря преди големите августовски горещини. Баронът се ужасяваше от празнотата, от самотата. Скиташе из безлюдния, притиснат от жегата град „като прокълнатата душа“, уточни по-късно галантеристката от улица „Дежнет“.

Един ден накрая стъпките му го отведоха неудържимо към дома, при жена му. Дали Огюстин беше там? Или беше отишла да прекара горещините във вилата си в Донвил? Къщата изглеждаше напълно изоставена, портата заключена, капаците затворени, градината потънала в бурени. Не липсваше дори наръчът от проспекти и диплянки, стърчащи наполовина от кутията за писма като пяна на отсъстващата поща.

Слънцето падаше отвесно върху улицата, откроявайки зданията като контрастни черно-бели масиви. Цялата тази светлина в тази пустош навяваше нещо тревожно, смазващо, зловещо. Баронът усещаше леко гадене. Струваше му се, че кръвта се блъска в слепоочията му със смъртоносна сила. И тогава в тишината на тази хем позната — та нали е собствената му къща, — хем извънземна архитектура той дочу ясно някакво чукане, тих шум от кастанети, сякаш удряха с палка по ръба на барабан. Шумът приближаваше и ставаше все по-зловещ. Като предсмъртно тракане на зъби. И изведнъж два големи черни силуета изникнаха пред него.

Сплетените сенки на две жени с черни дрехи бавно напредваха към него като клатушкаща се стена. По-високата носеше големи черни очила и с върха на бял бастун почукваше непрекъснато по края на тротоара, като издаваше този тракащ шум. Стената се приближаваше заплашително, неумолимо към барона. Той отстъпи, подхлъзна се и рухна в канавката.

Лекарите не можаха да кажат дали е бил поразен от апоплексия, или ударът на челото му о паветата е предизвикал мозъчен кръвоизлив. Когато баронесата и Йожени го вдигнаха, той беше изгубил съзнание.

Бавно дойде на себе си, ала цялата дясна половина на тялото му беше парализирана. Двете се грижеха за него с възхитителна всеотдайност. В съзнанието на баронесата апоплексията на нейния съпруг и собствената ѝ слепота се сливаха в нещо като поучителен диптих в прослава на съпругеската вярност. Мариет, която беше в основата и на двете, беше изчезнала напълно от картината.

Впрочем такъв беше и образът, който запомняха разхождащите се по „Дъоми Люн“, когато видеха как баронесата, напълно излекувана от слепотата си, минава вдървена, строга и безстрастна като Възмездието, бутайки количката на барона. В нея седеше Дивия петел, свит, жалък, мършав, сведен до половината от себе си. Споен с парализираната си половина, жестока карикатура на някогашния си образ, с половин замръзнало в наперена усмивка лице, с намигващо око, с превзето сгърчена длан, притисната до сърцето, той сякаш повтаряше непрекъснато, безмълвно: „Идеалното щастие! Идеалното щастие!“

- [1] Т.е. Вилхелм, име, на което съответства френското Гийом. — Б.пр. ↑
- [2] От сома (гр.), тяло — телесен. — Б.пр. ↑

ОТБИВКАТА „МОМИНИ СЪЛЗИ“

— Ставай, Пиер, време е!

Пиер спи с упоритото спокойствие на двайсетте си години и сляпото доверие в бдителността на майка си. Няма опасност неговата старица, каквато си е неспокойна и сън не я хваща, да закъснее. Той рязко се обръща към стената, засланияйки съня си с мощния си гръб и подстригания си врат. Тя го гледа и си спомня как съвсем доскоро още на развиделяване го будеше, за да го изпрати в селското училище. Той сякаш отново е заспал дълбоко, но тя не упорства. Знае, че за него нощта е приключила, денят е почнал и отсега нататък неумолимо ще следва своята програма.

След четвърт час пристига при нея в кухнята и тя му налива гъст шоколад в голяма купа на цветя. Той седи с лице към мрачния правоъгълник на прозореца.

— Тъмно е — казва, — обаче дните растат. След по-малко от час ще мога да загася фаровете.

Тя, която петнайсет години не е напускала Буле ле Тру, като че си представя.

— Да, пролетта чука на вратата. Там на юг може би ще завариш кайсиите нацъфтели.

— Какъв юг! По това време не стигаме по-далеч от Лион. Пък и кайсии край автострадата... Даже да имаше, изобщо нямаш време да ги гледаш.

Става и единствено от уважение към майка си — понеже според селските обичаи един мъж не трябва да мие съдове — той изплаква купичката си под крана на мивката.

— Кога ще се видим пак?

— Както обикновено вдругиден вечерта. Отиване и връщане до Лион с нанкане в камиона заедно с приятелчето Гастон.

— Както обикновено — прошепва тя на самата себе си. — Пък аз не мога да свикна. Ама щом ти харесва...

Той вдига рамене.

— Налага се.

Внушителният силует на автовлека се открояваше на побеляващия от зората хоризонт. Пиер бавно го обиколи. Всяка сутрин се повтаряше едно и също: след нощта връщането към огромната играчка му стопляше сърцето. Никога не би го признал на своята старица, но всъщност предпочиташе там да си стъкми постеля и да спи. Човек можеше да заключва навсякъде колкото си ще, камионът в своята несъразмерност беше така зле подсигурен срещу всякакъв вид посегателства — удари, сваляне на части, обири! Кражбата на самото превозно средство с целия му товар не бе нещо невъзможно, беше се случвало, въпреки че изглеждаше неправдоподобно.

И този път обаче всичко изглеждаше наред, но спешно се налагаше измиване. Пиер подпря една стълбичка на решетката на радиатора и се залови да мие голямото изпъкнало предно стъкло. Това бе съвестта на превозното средство. Всичко останало можеше в краен случай да бъде кално и прашно, но предното стъкло задължително трябваше да е безупречно.

После той коленичи почти набожно пред фаровете, за да ги изтрие. Дъха върху стъклата и прокарва по тях бял парцал, както грижливо и нежно майката мие лицето на своето дете. След като стълбичката отново е на мястото си до страничния капак на камиона, той се покатерва в кабината, хвърля се на седалката и завърта стартера.

В Булон-Бийанкур, на кея Поан-дю-Жур и ъгъла на улица „Сен“, се издига стара разкривена сграда, чиято извехтиялост е в разрез с кафенето в приземния етаж, което пламти с неона, никела и разноцветните топки на електрическият си бiliarд. Гастон живее сам в една стаичка на шестия етаж. Но той е застанал в пълна готовност пред заведението и камионът само намалява ход, за да го прибере.

— Как е, старче?

— Добре е.

Всичко върви като по ноти. Гастон спазва обичайната триминутна пауза. После се заема с разтоварването на пътната чанта, която е окачил на седалката между Пиер и него, и разполага наоколо термоси, хладилни чанти, торби, канчета, несесери за инструменти с такава скорост, че си личи отдавна придобитата сръчност. Гастон е дребен мъж, попреминал първата младост, със замислено и спокойно лице. Чувства се, че изповядва черногледата мъдрост на слабия,

свикнал от детинство да се брани от ударите на един свят, чиято враждебна същност познаваше от опит. Веднъж приключил с подреждането, той продължава със сцената на преобличането. Сменя обувките си с филцови терлици, самото — с дебело поло, баретата си — със скиорска шапка, и се заема дори да събува панталона, което е трудна работа, защото мястото е нищожно, а теренът — подвижен.

Пиер няма нужда да го гледа, за да следи дейността му. Вперил поглед в плетеницата от задръстени улици, водещи към околоръстния път, той не пропуска нищо от привичната бъркотия, която цари от дясната му страна.

— Всъщност едва си се облякъл да слезеш и пак се събличаш, като се качиш в камиона — отбелязва той.

Гастон не благоволява да отговори.

— Питам се защо не слизаш от вас по пижама. С един куршум — два заека, не е ли така?

Гастон е седнал върху облегалото на седалката си. Като се възползва от потеглянето на камиона на зелена светлина, той се отпуска и лекичко се прекатурва в приготвеното зад седалките легло. За последен път се чува гласът му:

— Като ти хрумне да ми зададеш интелигентни въпроси, събуди ме.

След пет минути камионът се спускаше по успоредното отклонение на околоръстния път, който в тоя утринен час бе вече доста натоварен. За Пиер това още беше само бледо встъпление. Цялата тази вълна от превозни средства, която влачеше камионетки, частни коли, работнически автобуси, заливаше безразборно и истинските професионалисти на автострадата. Трябваше да се изчака пресяването, което става на изходите за Ръонжис, Орли, Лонжюмо и Корбей-Есон, както и на отклонението за Фонтенбло, за да се достигне най-после при бариерата за пътна такса във Фльори-Мерожис до прага на широката бетонна лента.

Когато скоро след това спря зад четири други тежкотоварни камиона, които преминаваха пред гишето, Пиер бе двойно щастлив. Не само че той бе на кормилото, а и спящият Гастон не можеше да му опропасти излизането на А6. Подаде важно картата си на служителя, взе я обратно и натисна амбреажа, за да се спусне стремително по гладкия бял път, който се плъзгаше към сърцето на Франция.

Като зареди на бензиностанцията в Жоани — това също бе част от ритуала, — той вдигна отново максималната си средна скорост до изхода за Пуйи-ан-Оксоа, после забави ход и навлезе в отбивката „Момини сълзи“ за закуската в осем часа. Още със спирането на камиона под буките в горичката Гастон изникна иззад седалките и започна да струпва съставките на закуската си. Това също бе неотменимо правило.

Пиер скочи на земята. Стегнат в син найлонов анцуг и обут с маратонки, той приличаше на спортист по време на тренировка. Впрочем опита няколко гимнастически движения, избоксира празното пространство, като подскачаше, и се оттегли с безукорен отскок. Когато се върна разгорещен и задъхан на изходната си позиция, Гастон бе на път да се докара в „дневен тоалет“. След това, без да бърза, той подреди на една от масите на площадката истинска закуска за изискан господин с кафе, топло мляко, кифли, масло, конфитюр и мед.

— Признавам ти, че разбираш от комфорт — отбеляза Пиер. — Като че винаги влачиш след себе си хем майчиния дом, хем нещо от хотел лукс категория.

— Всяко нещо с времето си — отговори Гастон, изливайки струйка мед в разтворената сърцевина на една кифла. — Трийсет години наред сутрин преди бачкане съм бил на сухо бяло домашно винце. Бяло от Шарант и нищо друго. Докато един ден открих, че съм имал стомах и бъбреци. И край. Нито алкохол, нито цигари. Кафе с мляко и закуска за господина! С препечена филийка и портокалово сладко. Като някой бабишкер от „Клеридж“. Даже ще ти кажа нещо повече...

Той млъкна, за да отхапе от кифлата си. Пиер се настани до него.

— Е, какво става с нещото?

— Ами намислил съм да оставя кафето, което съвсем не е толкова безобидно, и да мина на чай с лимон. Пък от чая с лимон ако има нещо по-хубаво, здраве му кажи!

— Че тогава с него защо не опиташ и шунка с яйца, като английците?

— А, не! Само това не! Нищо солено на закуска! Виж какво, сутрешната закуска трябва да остане... как да ти обясня? Тя трябва да запази нещо мило, не — ласкаво, или не — майчинско. Точно така, майчинско! Закуската трябва мъничко да те връща в детството. Понеже

започващият ден съвсем не е шега работа. Та трябва нещо приятно и ободряващо за пълно разсънване. Значи без топло и сладко не можеш да минеш.

— А вълненият ти пояс?

— Ами ей на! И той е нещо майчинско! Виждаш ли връзката, или го каза наслуки?

— Изобщо не виждам.

— Бебешките пелени бе! Моят вълнен пояс е връщане към пелените.

— Ти подиграваш ли се с мене? Ами тогава лапвай биберона, какво чакаш?

— Старче, гледай мене и се учи! Защото имам поне едно предимство пред тебе. Бил съм на твоята възраст и никой, даже Господ не може да ми отнеме това. Докато ти съвсем не можеш да бъдеш сигурен, че един ден ще станеш на моите години.

— Аз пък ще ти кажа, че тези приказки за годините не могат много-много да ме развълнуват. Смятам, че човек по рождение е или глупак, или хитрец, и то за цял живот.

— И да, и не. Защото все пак съществуват разни степени на глупост и ми се струва, че най-големи глупости се вършат до определено време. Сетне нещата обикновено би трябвало да се оправят.

— А според тебе това време, както казваш, на колко години идва?

— Зависи от човека.

— За мене например да не е на двайсет и една?

— Защо точно на двайсет и една?

— Защото съм точно на толкова.

Както си сърбаше кафето, Гастон му хвърли присмехулен поглед.

— Вярно, че откак пътуваме заедно, те наблюдавам и търся къде ти е слабото място.

— И не можеш да го откриеш, щото не пуша и щото не обичам домашните винца.

— Да, ама знаеш ли, трябва да се прави разлика между големите и малките глупости. Цигарите и бялото са дребни глупости. Могат да те закопаят, само че минава много време.

— Докато големите глупости те вътрят веднага, така ли?

— Да, точно така. Аз на твоята възраст, или не, по-млад бях, трябва да съм бил на осемнайсет години, се включих в Съпротивата.

— Това грешка ли беше?

— Огромна! Напълно не съзнавах опасността. Разбира се, извадих късмет. Но най-добрият ми приятел, с когото бяхме заедно, там си остави костите. Арестуван, интерниран, изчезна. Защо? Каква полза имаше? Стана трийсет години как все това се питам.

— По тая линия за мен вече няма никаква опасност — отбеляза Пиер.

— Никаква, поне по тая линия.

— Излиза, че ти продължаваш да проучваш къде ми е слабото място и още не си го открил, така ли?

— Така е, още не съм го открил. Още не съм го открил, но го надушвам...

След два дни камионът на Пиер и Гастон се появи отново в същия утринен час на пункта във Фльори-Мерожис. Този път Гастон въртеше геврека, а седналият отдясно Пиер се чувстваше както винаги малко онеправдан, че започваше деня в тая второстепенна роля. За нищо на света той не би дал външен израз на такова нелепо чувство, което впрочем едва признаваше пред самия себе си, но в резултат бе леко вкиснат.

— Здравсти, Бебер! Днес пак ли си на работа?

Каква потребност изпитваше Гастон да фамилиарничи с тази особена, хем потайна, хем презряна порода на служителите по пътната такса! В Пиеровите очи официалното стъпване на автострадата се превръщаше в тържество, което не трябваше да бъде смуцавано с излишно бърбене.

— Ами да — обясни служителят. — Разменихме се с Тиено, че отиде на сватба на сестра си.

— Аха — заключи Гастон, — значи няма да се видим в петък?

— Ами няма, Тиено ще бъде.

— Тогава до другата седмица.

— Дадено, добър път!

Гастон подаде на Пиер таксовия талон. Камионът навлезе в автострадата. Гастон сменяше последователно скоростите като уравновесен човек без излишно форсиране. Потънаха в блаженството,

породено от равномерния ход на огромното возило и зората, която предвещаваше чудесен ден. Разположен удобно на седалката си, Пиер прехвърляше в ръце таксовия талон.

— Знаеш ли, не мога да ги разбера онези типове от гишетата. Ни рак, ни риба.

Гастон го разбра, че ще се впусне в някоя от онези главоблъсканици, в които нямаше намерение да се забърква и той.

— Рак, риба, за какво приказваш?

— Ами за автострадата! Те нали стоят на входа! И хоп, вечерта — край на службата, палят пак таратайката и се прибират в чифлика. Хубаво де, ами автострадата?

— Че какво автострадата? — ядоса се Гастон.

— Е, дявол да го вземе, напрегни си малко ума де! Ти не чувстваш ли, щом преминеш през бариерата и таксовият талон е в ръката ти, не ти ли се струва, че нещо особено се е случило? След това се понасяш по правата бетонна лента, всичко е опнато, чисто, бързо, неумолимо. Попаднал си в друг свят. Нещо ново за тебе. Това е то автострадата! И ти си част от нея!

Гастон упорито отказваше да се съгласи.

— Не, за мене автострадата си е бачкането, точка и дотам. Даже ще ти кажа, че ми се струва малко скучна. Особено със сандък като нашия. Ех, на млади години щях да си мечтая да летя по нея с двеста в час с някоя мазерати. Ама ако ще пухтиш с четирийсет тона на опашката, струва ми се, че шосетата са по-интересни с железопътните прелези и кръчмичките.

— Съгласен съм — отстъпи Пиер — за мазератито и за двестате. Ей това, тъй както ме гледаш, аз вече съм го правил.

— Ти ли си го правил? Да не би да си вдигал двеста по автострадата с мазерати?

— А, не беше мазерати, разбира се. С един стар крайслър, а бе оня, дето Бернар го беше изучукал. Вдигнахме сто и осемдесет по автострадата.

— Вече не е същата работа.

— Да не вземеш сега да се заяждаш за двайсет километра!

— Не се заяждам, само казвам: има разлика.

— Хубаво, а пък аз ти казвам: въпреки това предпочитам нашия сандък.

— Обясни защо.

— Защото с мазератито...

— Със скапания крайслър...

— Все там, натикан си в земята. Не се извисяваш. А пък нашата машина е висока и вземаш връх.

— Ти да нямаш мания за величие?

— Аз обичам автострадата. Щом е тъй, искам да гледам. НУ, виж само тази линия, която търчи към хоризонта! Не е ли много готино? Това не можеш го видя, ако се влачиш по корем на земята.

Гастон кимна снизходително с глава.

— Всъщност знаеш ли какво, ти си само да пилотираш самолет. Ей тогава вече, като е за издигане работата, цар ще бъдеш!

Пиер негодуваше.

— Нищо не си разбрал... или пък се чудиш как да ме ядосаш! Самолетът е друго. Прекалено е високо. За автострадата трябва да си там. Трябва да си от нея. Не трябва да я напускаш.

Онази сутрин отбивката „Момини сълзи“ така радваше окото с багрите си под пролетното слънце, че в сравнение с нея автострадата можеше да се стори на човек шумна бетонна преизподня. Гастон предприе почистване на кабината и под ироничния поглед на Пиер, който бе излязъл да се разтъпче, изнесе на показ цяла колекция от парцали, метлички от пера, метли и препарати.

— Пресметнах, че тази кабина е мястото, където прекарвам най-много време от живота си. Тогава поне да е чисто — обясни той, говорейки по-скоро на себе си.

Пиер се отдалечи, привлечен от дъха на пробудената свежест в горичката. Колкото по-навътре навлизаше под напъпилите дървета, толкова по-слаб ставаше грохотът от движението. Чувстваше се проникнат от странно, непознато вълнение, някаква мека отмала на цялото му същество, която не бе изпитвал досега, ако не се смяташе може би, когато преди години се приближи за пръв път до люлката на сестричката си. Нежната листовина се огласяше от птичи песни и летеж на насекоми. Той пое дълбоко дъх, като че най-после отново се бе озовал на чист въздух след някакъв дълъг задушлив тунел.

Внезапно спря. Недалеч забеляза очарователна картина. Руса девойка в розова рокля седи на тревата. Тя не го вижда. Очите ѝ са все

в три-четири крави, които кротко се мотаят по ливадата. Пиер изпита необходимост да я види по-добре, да я заговори. Той се приближи още. Изведнъж нещо го спря. Някаква ограда се изправи пред лицето му. Неприветлива, затворническа, почти концлагеристка желязна решетка, в горната част издадена като еркер и завършваща с гъста бодлива тел. Пиер принадлежеше на автострадата. Едно място за почивка не беше място за бягство. Далечният глух тътен на движението му напомни за себе си. Той обаче стоеше като вцепенен, вкопчил пръсти в решетката, вперил поглед в онова светло петно там под старата черница. Най-сетне до него долетя добре познатият сигнал на автомобилния клаксон. Гастон бе изгубил търпение. Трябваше да се връща. Пиер с мъка се отърси от своето съзерцание и се върна към действителността с влекача и автострадата.

На кормилото бе Гастон. Той си бе още изцяло погълнат от основното чистене.

— Ама е по-чисто сега — установи той със задоволство.

Пиер нищо не каза. Него го нямаше. Той бе останал вкопчен в решетката, която ограждаше отбивката „Момини сълзи“. Бе щастлив. В унес се усмихваше сякаш на ангелите, които витаеха невидими, но доловими в чистото небе.

— Много се умълча изведнъж. Нищо ли няма да кажеш? — учуди се накрая Гастон.

— Аз ли? Не. Какво искаш да кажа?

— Де да знам аз.

Пиер потръпна, опита да се върне отново към действителността.

— Това е то — въздъхна той най-сетне, — пролет!

Откаченото ремарке се крепеше на подпорната си греда. Влекачът можеше да напусне лионския склад в очакване служителите да извършат разтоварването.

— На нашия камион най-готиното му е това — уточни шофирацията Гастон, — че човек може да си вдигне чуковете с влекача, докато товарят или разтоварват. Тогава заприличва почти на частна таратайка.

— Да, но понякога би трябвало всеки да има отделен влекач — забеляза Пиер.

— Защо говориш така? Да не ти се ще да се отцепиш?

— Не, за тебе го казвам. Понеже в момента отиваме на закусвалня, а пък знам, че ти много-много не го обичаш това. Със собствената си кола би могъл да прескочиш до кръчмичката на леля Марод, която няма равна по яхниите.

— Ами то с тебе човек винаги трябва да лапа, като че го гонят, и обстановката да е като на зъболекар.

— На самообслужване става бързо и е чисто. И освен това има избор.

Те се наредиха на опашката, като побутваха пред себе си таблите по металната пързалка край тезгяха с пълните чинии. Начумереното изражение на Гастон говореше красноречиво за неодобрението му. Пиер си избра зелена салата и скара, а Гастон — пастет по селски и агнешко шкембе на фурна. Сетне трябваше да намерят свободно ъгълче на някоя маса.

— Видя ли какво разнообразие? — ликуваше Пиер. — И не чакаш секунда.

После съгледа чинията на Гастон и се учуди.

— Това пък какво е?

— По принцип би трябвало да бъде шкембе на фурна — отговори Гастон уклончиво.

— Нещо нормално за Лион.

— Да, обаче ненормалното е, че ще изстине.

— Не трябваше да го вземаш — рече Пиер, посочвайки своята зелена салата. — Няма опасност да замръзне.

Гастон вдигна рамене.

— Излиза, че прословутата ти бързина ме принуждава да започна обяда си отзад напред. Иначе моето шкембе ще потъне в лой. А студено шкембе е нещо немислимо. Не-въз-мож-но. Запомни го хубаво. И само това да научиш от мене, пак няма да си си изгубил напразно времето. Ей затова предпочитам да почакам, докато гаврътваме по едно пиене с приятелите в някоя гостилничка. Стопанката поднася лично специалитета на деня направо от огъня, топъл колкото е необходимо. Това е по въпроса за бързината. А пък за кухнята не си струва да говорим. Понеже в закусвалните, не знам защо, но не смеят да слагат подправки. Например шкембето изисква лук, чесън, мащерка, дафинов лист, карамфил и много чер пипер. На шкембето му трябва да

е горещо и доста пикантно. Хайде сега да ми куснеш от това, ако пък не речеш, че е варена юфка за диетици!

— Трябваше да вземеш друго нещо. Можеше да избираш.

— Да избирам ли? Дай да се разберем за избора! Мене слушай, да ти кажа нещо полезно: в един ресторант колкото по-беден избор има, толкова е по-добре. Ако се предлагат седемдесет и пет ястия, направо си тръгвай, нищо не струват. Добрата готвачка си знае единствено специалитета на деня.

— Хайде пийни една кола да се успокоиш!

— Кола с шкембето!

— Дай да се разберем. От десет минути ме убеждаваш, че това не е никакво шкембе.

Продължиха да ядат мълчаливо, всеки погълнат от собствените си мисли. В крайна сметка Пиер изложи заключението си.

— Всъщност едно е ясно, схващанията ни за бачкането малко се разминават. Аз определено съм автострада номер 6. Ти оставаш по-скоро главен път 7.

Хубавото време се бе установило сякаш завинаги. Повече от всякога отбивката „Момини сълзи“ заслужаваше своето име. Гастон се бе излегнал недалеч от камиона и дъвчеше в уста някаква тревичка, загледан в небето, което прозираше през тънките клонки на една трепетлика. Пиер се бе отправил бързо навътре в местността. Вкопчил пръсти в желязната решетка, той внимателно оглеждаше ливадата. Уви. Крави си имаше, но никаква пастирка не се виждаше. Той почака, подвоуми се, после взе решение да се изпикае през решетката.

— Не се притеснявайте!

Младежкият глас с лек бургундски акцент долиташе от един гъсталак вляво. Пиер припряно се оправя.

— Щом има ограда, значи има защо. Тя спира нечистотията от автострадата. Замърсяването де!

Пиер се напрягаше да слее в едно малко позабравения и разкрасен лик, който се въртеше в главата му от една седмица, и напълно действителния образ на девойката пред него. Беше си я представял по-висока, по-стройна и главно не така млада. Тя наистина бе момиче и на това отгоре малко простодушно, без следа от грим по

осеяната ѝ с лунички муцуна. Той веднага установи, че така тя му харесва още повече.

— Често ли идвате тук?

Това бе всичко, което измисли да ѝ каже в смущението си.

— Понякога. Струва ми се, че и вие. Познавам камиона ви.

Настъпи пауза, изпълнена с пролетен шепот.

— Автострадата е толкова близо, а тук е спокойно. Отбивката „Момини сълзи“. Защо се казва така? Момина сълза ли има по тия места?

— Имаше — поправи го девойката. — Тук беше гора. Пълно беше с момина сълза през пролетта. Като построиха автострадата, гората изчезна. Тя я глътна, погълна я като земетресение. И с момината сълза — край!

Отново настъпи мълчание. Тя седна на земята, подпирайки се с рамо на решетката.

— Ние минаваме два пъти седмично — обясни Пиер. — Само че, разбира се, единия път се качваме към Париж. Тогава сме от другата страна на автострадата. За да се дойде тук, би трябвало да се пресекат пеш двете платна. Опасно е и е забранено. А вие чифлик ли имате насам?

— Нашите имат. В Люзини. Люзини-сюр-Уш. На половин километър, даже няма и толкова. Обаче брат ми отиде в града. Електротехник е в Бон. Не иска да чопли земята, както той казва. Така че не се знае какво ще стане със стопанството, когато старият няма да може вече.

— Неизбежно, това е прогресът — съгласи се Пиер.

Вятърът полъхна леко в дърветата. Чу се клаксонът на камиона.

— Трябва да отивам — каза Пиер. — До скоро виждане може би. Девойката стана.

— Довиждане.

Пиер се втурна, но се върна веднага.

— Как ви е името?

— Маринет. А вашето?

— Пиер.

Малко по-късно Гастон долови някаква промяна в съзнанието на спътника си. Май нещо изведнъж го заинтересуваха семейните хора!

— От време на време — каза той — се питам как я карат женените приятели. Цяла седмица по пътищата. Сетне вкъщи явно на човек повече му се ще да поспи. И, разбира се, дума не може да става за разходка с кола. Ами тогава булката сигурно се чувства пренебрегната.

След кратко мълчание:

— Ами ти женен ли беше навремето?

— Да, навремето — призна Гастон без особен възторг.

— Е?

— Ами и тя направи като мене.

— Как като тебе?

— Ей така на, мен все ме нямаше. И тя замина.

— Само че ти си се връщал.

— Тя обаче не се върна. Събра се с един тип, който е бакалин.

Дето не мърда де!

И след вгълбено мълчание той завърши със следните, пропити със заплаха думи:

— Всъщност да знаеш, че автострадата и жените не вървят ръка за ръка.

Според общоприетата практика би трябвало Гастон и Пиер да се редуват за измиването на превозното средство. Така правят всички шофьорски екипажи. Но почти винаги Пиер пръв се сещаше да се залови с миене и Гастон благоразумно се оставяше да му откраднат реда. Явно понятията им за красота и чистота се разминаваха по отношение както на тях самите, така и на средството на труда им.

Тоя ден Гастон зяпаше безцелно от седалката на камиона, докато Пиер насочваше върху каросерията силна струя вода, която заглушаваше всичко и пресичаше оскъдните реплики, разменяни през отворения прозорец.

— Не смяташ ли, че е достатъчно? — попита Гастон.

— Какво е достатъчно?

— Усърдието ти. Да не се намираш в козметичен салон?

Без да отговори, Пиер спря струята и извади от една кофа напоен с вода сьонгер. — Още когато заработихме заедно, ми стана ясно, че не обичаш кукли, талисмани, ваденки и всичко останало, което типовете закачат на камиона си — подхвана пак Гастон.

— Да, прав си — потвърди Пиер. — Мисля, че не подхождат на особения чар на превозното средство.

— И какво представлява според теб този особен чар?

— Това е някаква полезна, разумна, накратко — функционална красота. Една красота, която се родее с автострадата. Значи — да няма провлечено, провиснало, безполезно. Никакви гиздила.

— Признай, че веднага махнах всичко, включително красивото маце с голите бедра и кънките от ледената пързалка във Ведол.

— Нея можеше да я оставиш — призна Пиер, като вземаше отново маркуча.

— Виж ти, виж ти — учуди се Гастон. — Господинът да не е почнал да се очовечава? Сигурно е от пролетта. Що не нарисуваш цветенца на каросерията.

Силният шум от струята, която шибаше ламарината, пречеше на Пиер да чува.

— Какво на каросерията?

— Казвам: вземи нарисуй цветенца на каросерията. Например момина сълза.

Струята се насочи към лицето на Гастон и той побърза да вдигне стъклото на прозореца си.

Същия ден по време на обичайния престой в отбивката „Момини сълзи“ се случи произшествие, което по-скоро обезпокои Гастон, вместо да го развесели.

Като го мислеше за заспал в леглото, Пиер отвори задния капак на влекача и извади оттам металната стълбичка, с която се качваха на покрива. После се отправи навътре в местността. Сякаш дяволът понякога направлява работите. Последвалата картина трябва да е била видима от някой участък на пътя, който по тези места описваше широк завой. Въпросът е, че двама мотоциклетисти от пътната полиция изникнаха в момента, когато, подпрял стълбата на една от подпорите на оградата, Пиер се заизкачва. Настигнаха го, поискаха му обяснение и той трябваше да слезе. Гастон се намеси. Почна бурна разправия. След като инсталира цяло бюрократско инвентарче върху калника на камиона, единият от мотоциклетистите потъна в писания, докато междувременно Гастон върна стълбата на място. После мотоциклетистите отминаха на машините си като двама конници на съдбата, а камионът пое отново към Лион.

След доста продължително мълчание шофирацията Пиер заговори пръв:

— Виждаш ли онова село там? Всеки път, като минавам край него, си спомням за моето. Със схлупената си църквичка и скупчените наоколо ѝ къщи напомня Парлин, близо до Пюи дьо ла Шо. Ей онова се казва наистина „вдън Оверн“. Родината на кравите и на въглищарите. Само допреди двайсет години хората и животните живееха в едно и също помещение. В дъното кравите, вляво кочината за прасетата, вдясно кокошарникът с подобна на гилотина вратичка — да се пускат домашните птици. До прозореца кухненската маса, от двете страни — две големи легла, където се нареждаше цялото семейство. Така през зимата никаква топлинка не можеше да излети. Ама пък какъв въздух, като проникнеш от вън вътре! С нож да го режеш!

— Ама ти това не си го преживял, много си млад — забеляза Гастон.

— Не, но там съм роден. Както се казва, нося го в себе си и се питам дали изобщо някога съм се освобождавал от него. Взemi пръстения под. Никакви такива плочи или дюшеме. Ха, ама пък изобщо няма нужда да си изтриваш краката, като влизаш! Калта от полето, която разнасяш с обувките си, и пръстта вътре вкъщи са едно и също нещо, лесно се смесват. В нашата работа най-много ми харесва ето това, че може да се работи по маратонки с мека подметка. Все таки и нашият пущинак си имаше някои добри страни. Например греехме се и готвехме на дърва. Кой каквото иска да разправя, друго си беше, различно от газта и електричеството по-късно, когато моята старица овдовя и се засели в Буле. Онова беше жива топлина. Ами украсената елха на Коледа...

На Гастон му додея.

— Ама защо ми го разказваш това?

— Защо ли? Отде да знам. Понеже то ми е в ума.

— Да ти кажа ли аз на тебе? От номера със стълбата е. Смяташ, че го направи, за да отидеш да цункаш тая Маринет, така ли? Не е само това. Направи го най-вече за да се махнеш от автострадата и да се върнеш в твоя Парлин близо до Пюи не знам си какво!

— Ах, дявол да го вземе! Нищо не разбираш!

— Ами щом съм роден в Пантен, де мога аз да се сетя, че изпитваш селяндурска носталгия!

— Откъде да знам? Да не смяташ, че аз самият разбирам нещо от цялата работа? Не, право да си кажа, понякога животът става прекалено сложен!

— Ами събота вечер ходите ли понякога на забава?

Пиер би предпочел да приседне редом с Маринет и да помълчат двамата, но тази ограда, тази желязна решетка, където вкопчваше пръсти, ги разделяше един от друг и разстоянието ги принуждаваше да си говорят.

— Да, някой път — отговори уклончиво Маринет. — Но е далеч. В Люзини никога няма забави. Затова ходим в Бон. Нашите много-много не обичат да ме пускат сама. Трябва дъщерята на съседите да е с мене. Тая Жанет е сериозна. Като съм с нея, са спокойни.

Пиер почна да крои планове.

— Някоя събота ще дойда в Люзини да ви взема. Ще отидем в Бон. Ще отведем с нас и тая Жанет, щом е такава работата.

— С вашите четирийсет тона ли ще дойдете да ме вземете? — учуди се Маринет като практичен човек.

— Е, не! Имам мотоциклет, 350 кубика.

— Ако сме трима наведнъж, не ще да е върхът на удобството.

Настъпи сконфузено мълчание. На Пиер му се струваше, че тя просто не проявява достатъчно готовност. Или пък обратно, дали нетърпението от нейна страна не я караше веднага да съзира материалните спънки?

— Ами ще танцуваме тук — каза тя изведнъж, като че ли направи неочаквано откритие.

Пиер не можеше да разбере.

— Тук ли?

— Ами да, нося си транзисторчето — каза тя, като се наведе да вдигне приемника от буйната трева.

— При тази решетка между нас ли?

В някои танци хората не се докосват един до друг. Както е с джърка.

Тя пусна приемника. Понесе се нежна мелодия в доста бавен ритъм.

— Това сега джърк ли е? — попита Пиер.

— Не, май по прилича на валс. Нищо, да пробваме ли?

И без да дочака отговора му, с транзистора в протегнатите си ръце, тя закръжи на място под смаяния поглед на Пиер.

— Е, няма ли и вие да танцувате?

Отначало той последва примера ѝ доста непохватно, сетне постепенно придоби смелост. Когато пристигаше да подбере оглушалия си за всякакви призови другар, Гастон спря изумен на трийсетина метра пред разкриващата се необичайна и тъжна картина на тези сияещи от младост момче и момиче, които танцуваха ЗАЕДНО виенски валс, разделени от ограда с бодлива тел.

На тръгване Гастон седна зад кормилото. Пиер посегна с ръка към радиото на командното табло. Веднага се разнесе валсът на Маринет. Пиер се отпусна назад, потъвайки в блажен унес. Изведнъж му се стори, че пробягващата пред очите му околна гледка и тая музика чудесно си подхождат, сякаш някакво далечно родство бе свързало Щраусовата имперска Виена със сегашната, обсипана с цвят Бургундия. Под неговия поглед се редяха едни след други приветливи стари домове, излъчващи достолепие, симетрични хълмове, нежно зелени ливади.

— Просто да не повярваш колко е красива гледката по тия места — продума най-после той. — Става десетки пъти как кръстосвам насам, а никога не бях го забелязвал.

— Това е от въздействието на музиката — обясни Гастон. — Също като на кино. Една сполучливо подобрена мелодия към някоя сцена тутакси я прави много по-силна.

— И с предното стъкло е така — добави Пиер.

— Предното стъкло ли? Какво значи пък това?

— Ами на, предното стъкло, прозрачната рамка, която предпазва гледката.

— Я, на теб да не би случайно да ти се струва, че предното стъкло е направено да предпазва пейзажа, а?

— В известен смисъл да. И тогава изгледът отведнъж става по-хубав. Но не бих могъл да кажа защо.

После, като размисли минута, той се поправи:

— Не, сетих се защо...

— Е, карай. Защо ли предното стъкло да разхубавява изгледа?

— Когато бях хлапак, обичах да ходя в града, за да гледам витрините. Особено пък в самото навечерие на Коледа. Всичко, каквото имаше на витрините, беше красиво подредено върху кадифе, всред гирлянди и елхови клонки. А пък стъклото е нещо, което забранява и пречи да пипаш. Когато влезехме в магазина и поисквахме да ни покажат нещо направо от витрината, изведнъж то преставаше да е толкова красиво. Нали ме разбираш, бе загубило вече очарованието си. Та в случая ей на, с предното стъкло изгледът е като на витрина. Добре подреден и недостъпен. Може би затова е по-красив.

— В крайна сметка — заключи Гастон, — доколкото разбирам, автострадата представлява разни красиви неща, които обаче са само за гледане. Няма смисъл да спиращ и да посягаш с ръка. Не пипай, забранено е, долу лапите!

Гастон млъкна. Искаше му се да добави нещо, да изкаже мисълта си докрай, но се колебаеше. Не му се щеше излишно да тормози този прекалено млад и неопитен Пиеро. Накрая все пак се реши.

— Само че ето какво — рече той полугласно. — Автострадата прави недостъпен не само пейзажа. Да не забравяме момичетата. Гледката — зад някое предно стъкло, момичетата — зад някоя ограда, всичко на витрина. Не пипай, забранено е, долу лапите! Това е то автострадата!

Пиер не бе помръднал. Неговата безучастност ядоса Гастон. Той избухна.

— Така ли е, Пиеро? — изрева той.

Пиер се сепна и го погледна занесено.

Огромният неподвижен силует на камиона се издигаше на фона на обсипаното със звезди небе. Слаба светлинка озаряваше вътрешността на кабината. Облечен в спални одежди, но с чифт закрепени на носа очила с метални рамки, Гастон бе потънал в четене на някакъв роман. Това продължително бдение безпокоеше Пиер, който се бе излегнал в леглото зад седалката.

— Какво правиш? — попита той със сънен глас.

— Нали виждаш: чета.

— Какво четеш?

— Като ми бърбриш и аз като ти отговарям, вече не чета. Преставам да чета. Не може да се прави всичко наведнъж. Та преди да

заговорим, четях един роман. „Венера от пясъците“ се казва.

— „Венера от пясъците“ ли?

— Да, „Венера от пясъците“.

— За какво се говори?

— Нещата стават в пустинята. В Тасили по-точно. Това трябва да се намира някъде в южната част на Сахара. Те са керванджии. Типове, които прекосяват пустинята с камили, натоварени със стока.

— Интересно ли е?

— Обратно на предположенията, има известна прилика с нас.

— Обясни ми.

— Моите керванджии вървят целия божи ден в пясъка с камилите си. Пренасят стоки от едно място на друго. Накратко, това са били шофьорите по онова време. Или пък ние сме днешните керванджии. Заместваш камилите с тежкотоварни камиони и пустинята с автострада и се получава същото.

— Нда — прошепна в просъница Пиер.

Но Гастон продължаваше, завладян от своята тема.

— Освен това съществуват и оазисите. Керванджиите правят престои в оазисите. Там има извори, палми, момичета, които ги чакат. Оттук идва и заглавието на романа: „Венера от пясъците“. Това е едно чудно красиво маце, което живее в някакъв оазис. А пък керванджиите явно си мечтаят за него. Чакай да чуеш:

„Младият арабин бе слязъл от бялото си мехари — това ще рече камила, — от бялото си мехари и търсеше Айша — така се казва тя, момичето де — в сянката на палмовата горичка. Не я откриваше, защото тя се криеше до кладенеца и наблюдаваше усилията на младежа през процепа на своето фередже, което бе спуснала върху лицето си. Най-после той я забеляза и разпозна неясно очертаната ѝ фигура всред клоните на един розов тамарикс. Тя се изправи, като го видя да приближава, защото не бе благоприлично жена да седи, като говори с мъж.“

Чуваш ли, в онези страни се е запазило чувството за йерархия.

„— Айша — каза ѝ той, — осем дни вървах из камънаците на Тасили, но всеки път, когато се затваряха очите ми под огъня на слънцето, все твоето нежно лице ми се явяваше. Айша, цвят на Сахел, спомни ли си за мене поне веднъж през цялото това време?“

Девојката покажа синкавите искри в погледа на тъмните си очи и белия блясък на усмивката си.

— Ахмед, сине на Дахмани — каза тя, — тая вечер твърдиш така. Но още с първите отблясъци на деня ще вдигнеш бялото си мехари и ще отпътуваш на север, без да се обърнеш. В действителност ми се струва, че предпочиташ камилата си и своята пустиня пред мене!“

— Е, какво ще кажеш за това?

Пиер се обърна в леглото. Гастон дочу стенание, в което сякаш долови едно име: „Маринет!“

Приближаваха към отбивката „Момини сълзи“, Пиер караше. Гастон дремеше в леглото зад него.

Камионът навлезе в отклонението и спря.

— Слизам само за миг — обясни Пиер.

— Аз не мърдам — бе отговорът, който се разнесе от леглото.

Пиер тръгна навътре под дърветата. Мрачното време бе угасило цветовете и птичите песни. Във въздуха се носеше нещо подобно на безнадеждно, мрачно, почти заплашително очакване. Пиер достигна оградата. Не съзря ни крави, ни пастирка. Минута постоя разочарован, вкопчил пръсти в решетката. Дали да извика? Не си струваше трудът. Явно нямаше никого и точно затова очарованието се бе разпръснало. Изведнъж, като че овладян от внезапно решение, Пиер се въртна и бързо закрачи обратно към камиона. Зае отново мястото си и потегли.

— Веднъж и ти да не се бавиш — отбеляза Гастон.

Камионът се понесе по входния пръстен и излезе съвсем непредпазливо на автострадното платно. Едно летящо като метеор порше с рязко движение на кормилото зави вляво и фаровете му възмутено замигаха. Натиснал педала до дупка, Пиер със замах сменяше скоростите, изтръгвайки всичко, на каквото бе способен, уви, претовареният камион. Появи се изходното отклонение към Бон. Машината пое като фурия по него. Гастон неспокойно подаде глава с нахлупена плетена шапка иззад седалката.

— А бе ти какво правиш? Да не си откачил!

— Люзини, Люзини-сюр-Уш — процеди през зъби Пиер. — Трябва да отида.

— А знаеш ли какво ще ни коства това? Все ти е едно на тебе. В колко часа ще пристигнем в Лион довечера? След оня номер със стълбата смяташ ли, че пак можеш да се правиш на интересен?

— Само едно завойче де! Половин час ми трябва.

— Половин час! Как не!

Камионът спря пред гишето на контролъора. Пиер му подаде талона си.

— Люзини, Люзини-сюр-Уш? Знаеш ли го къде е завряно?

Мъжът махна неопределено с ръка и изломоти нещо в отговор.

— Какво?

Ново, още по-вяло движение, придружено от нечленоразделни звуци.

— Нищо, карай! — приключи Пиер и потегли.

— В крайна сметка — каза му Гастон — ти не знаеш ли къде си тръгнал?

— В Люзини. Люзини-сюр-Уш. Не е ли ясно? На половин километър, така каза Маринет.

Камионът вървя известно време и спря, като се изравни с една дребна старица, хванала чадър в едната ръка и кошница в другата. Тя отскочи уплашено встрани.

— Госпожо, ако обичате, за Люзини?

Тя приближи и пъкна чадъра си под мишница, за да може да разпери ветрилообразно ръка зад ухото си.

За юзината ли? Коя юзина по-точно?

— Не, Люзини, Люзини-сюр-Уш.

— Нещо за гушата? Ами вървете при бакалина!

Гастон сметна, че трябва да се намеси, и като се надвеси през рамото на Пиер, изговори отчетливо:

— Не, госпожо. Търсим Люзини. Люзини-сюр-Уш.

Старата се захили.

— Надушвам ли? О, да, надушвам нещо, разбира се, че надушвам!

— По дяволите! — изръмжа Пиер и натисна амбреажа.

Камионът почти цял километър се движеше бавно, след това още намали ход, когато в прозореца на Гастон се очерта като в рамка някакъв човек, подкарал пред себе си крава. Гастон незабавно го

разпита. Без да спира, без дума да отрони, човекът махна с ръка надясно.

— Трябва да завием надясно — каза Гастон.

Тежкият камион с мъка навлезе в някакъв тесен второстепенен път. Ненадейно изникна едно момче, яхнало едър работен кон с чувал за картофи вместо седло.

— Я кажи, моето момче, ходил ли си в Люзини, в Люзини-сюр-Уш?

Момчето го гледаше с тъпо изражение.

— Е какво? Ходил ли си, или не? В Люзини, а?

Пак последва мълчание. После конят изпъна шия, показа огромните си жълти челюсти и пусна едно звънко присмехулно цвилене. Момчето тутакси се зарази и избухна в безумен смях.

— Остави — посъветва Гастон. — Нали виждаш, че е слабоумен!

— Ама що за скапан пущинак е това! — избухна Пиер. — Сякаш го правят нарочно, нали?

Стигнаха до едно място, където шосето пресичаше някакъв междуселски път. Имаше указателен стълб, но табелата бе изчезнала. Пиер скочи на насипа и почна да се взира в тревата край стълба. Най-накрая откри зеленясала чугунена табела, изпълнена с имена на села, между които и Люзини.

— Я гледай! Видя ли? Люзини, три километра! — тържествуваше той.

— Да, ама ти бяха казали петстотин метра — напомни Гастон.

— Значи нещо са се объркали.

Машината се разтърси и се насочи към междуселския път.

— Ама да не искаш да се натикаме вътре! — извика Гастон.

— Ами да, защо? Гледай, сам върви.

Камионът напредваше с клатушкане като кораб. Разни клони го дращеха отстрани, други метяха предното стъкло.

— Няма скоро да му се види краят на тоя батак — простена Гастон.

— Ще предизвикаш дявола с твоето капитулантство.

— В някои случаи това просто е предвидливост. Я виж! Гледай какво ни идва насреща!

Като се измъкна от един завой, действително пред тях изникна трактор с ремарке, който прегради изцяло пътя. Всеобщ престой. Пиер слезе и размени няколко думи с човека в трактора. После се настани отново до Гастон.

— Казва, че можем да се разминем малко по-нататък. Ще се дръпне назад.

Започна сложна маневра. Влекачът напредваше бавно и равномерно, изтиквайки пред себе си затруднения от ремаркетото трактор. Наистина стигнаха до едно съвсем незначително разширение на пътя. Камионът отби вдясно колкото позволяваше благоразумието. Тракторът се зае с разминаването. Ремаркетото не можеше да мине. Влекачът отстъпи няколко метра и после отново се придвижи напред, като коригира курса си още надясно. Пътят на ремаркетото се освободи, но туловището на камиона застрашително се наклони надясно. Пиер даваше газ. Моторът безпомощно ревеше. Десните колела бяха затънали в тревата и калта.

— На ти сега! Хванахме се в капана — установи Гастон с мрачно задоволство. — Не се кахъри, всичко съм предвидил.

— Предвидил ли си?

— Ами да, нали имаме трактор? Ще ни измъкне оттам!

Пиер слезе и Гастон го видя, че преговаряше с човека в трактора. Онзи махна с ръка, че не иска. Пиер извади портфейла си. Отново отказ. Накрая тракторът се разтърси и ремаркетото се доразмина с влекача. Гастон скочи на земята и изтича да догони трактора.

— Я кажете, отиваме в Люзини. Люзини-сюр-Уш. Знаете ли къде е?

Трактористът махна в същата посока, накъдето се бе отправил самият той. Гастон се върна оклюмал при Пиер, който тършуваше в дъното на кабината да намери някакъв кабел.

— Нови двайсет — му каза той. — Трябва да обръщаме.

Но на това още не му беше дошъл редът. След като разви кабела, Пиер се провря под решетката на радиатора, за да го закрепил на скрипеца. После, макар и малко наслуки, пое с другия му край в ръка да търси някаква точка за закрепване. Подвоуми се за едно дърво, после за друго и най-после се спря на някакво старо разпятие, което се издигаше на пресечката с един черен път. Той впримчи с кабела основата на постаментата и се върна в кабината. Двигателят на скрипеца

забръмча и видяха как придърпа леко кабела, който се заизвива по каменната настилка на платното, после се опъна и затрептя. Пиер спря, сякаш да се подготви за предстоящото усилие. След това задейства отново скрипеца, залягайки за опора върху кормилото, като че ли искаше да поеме част от напрежението, което щеше да измъкне четирийсеттонния товар на влекача от канавката. Гастон наблюдаваше операцията, застанал малко по-назад от кабината. Знаеше той, че скъса ли се стоманен кабел, може като гибелен камшик с един удар да подкоси и двата крака на неудачно застанал човек. Камионът се разтресе, сетне полекичка се заизмъква от калта. Втренчил поглед в земята, Пиер следеше метър по метър напредването на машината. Пръв Гастон видя как разпятието полегна опасно настрани и след това рязко се повали в тревата в момента, когато четирите колела на влекача най-после стъпиха на платното.

— Разпятието! Видя ли какво направи?

Щастлив, че се бе справил, Пиер вдигна рамене.

— Ще видиш, че накрая ще стигнем до затвора — настояваше Гастон.

— Ако оня никаквец беше се съгласил да ни помогне с трактора си, нямаше да се случи така!

— Да те видя как ще го обясниш това на полицаите!

Камионът занаяпредва отново с друсане по неравния път.

— Прекрасно нещо е полето, обаче все пак не забравяй, че трябва да обръщаме.

— Въпреки всичко не може да не стигнем някъде.

Километър по-нататък те действително излязоха на площада в някакво градче. Имаше смесен магазин, билкарски, редици ръждясали тръби, крепящи навитите брезентови чергила на някакъв несъществуващ пазар, и в самото дъно — паметник на загиналите, който изобразяваше фронтовак от Първата световна в атака на нож, настъпил с подкования си чепик германска каска. Не бе най-подходящото място да се маневрира с камиона, но нямаше друг избор. Гастон слезе да ръководи действията. Налагаше се да използват една стръмна уличка, за да се вкара в нея предницата на влекача, а после на заден ход да се завие наляво. Неприятното бе, че след това уличката вече не бе на разположение, за да даде простор на движенията на

камиона. Трябваше да направят опит да се изтеглят колкото може подалеч назад, до линията на паметника на загиналите.

Гастон сновеше от задната част на ремаркетото до прозореца на кабината, за да насочва действията на Пиер.

— Пълен напред!... Още... Стоп... Завий надясно сега... Назад... Стоп... Наляво... Напред...

Това се викаше да маневрираш на място колкото носна кърпичка. Липсата на минувачи или обитатели подсилваше притеснението, което двамата мъже изпитваха от самото начало на приключението си. В какви краища се бяха забутали? Щяха ли да успеят накрая да се измъкнат оттук?

Най-трудното все още предстоеше, защото ако бронята на влекача бе на косъм от витрината на билкарския магазин, то в момента задницата на ремаркетото заплашваше непосредствено паметника на загиналите. Но Гастон имаше око за тия неща. Викаше, тичаше, беше в стихията си. Славният Гастон, който ненавиждаше непредвидените работи и безплодните усилия, тоя ден действително нямаше с какво да се похвали!

Машината не можеше да мръдне напред сантиметър повече, без да издъни витрината, където бяха изложени дражета за кашлица, билкови чайове и противоревматични колани. Пиер се насочи към дъното на площада и започна да се изтегля. На него все му се струваше, че Гастон с прекалената си предпазливост го принуждава да губи при всяка маневра ценни сантиметри. Тоя човек винаги трябваше малко повече да го притиснеш! Отстъпваше на заден. Гласът на Гастон долетя до него далечен, но отчетлив.

— Давай! Леко. Още. Още. Леко. Стоп, достатъчно.

Но Пиер бе убеден, че пак оставаше неизползван цял метър. Тая дребна добавка можеше да спести излишна маневра. Та продължи той да отстъпва. Гласът на Гастон бе силно развълнуван.

— Стоп! Спри! Ама спирай, за Бога!

Чу се стържене, после глух удар. Пиер най-после спря и скочи на земята.

Фронтакът, хванал с две ръце щика си, нямаше вече ни щик, ни ръце, ни нищо. Той обаче храбро се бе отбранявал, защото върху ламарината на ремаркетото се забелязваше дълга драскотина. Гастон се наведе и вдигна няколко бронзови остатъци.

— Ето го вече еднорък — установи Пиер. — В края на краищата един заслужил инвалид от войната, какво толкова лошо има?

Гастон вдигна рамене.

— Този път ще се ходи в полицията. Няма да ни се размине. А с твоето скапано село Люзини край за днес!

Уреждането на формалностите им отне близо два часа и нощта се бе спуснала, когато излязоха от участъка. На Гастон му направи впечатление как, мрачен, решителен, сякаш обладан от сдържана ярост, Пиер даже не бе попитал полицаите къде се намира Люзини. Как се били изгубили в това градче с четирийсеттонния си камион? В отговор на този въпрос от акта бяха измислили някаква част за спешно подменяне, някакъв сервиз, където ги били упътили, недоразумения на поразия.

Сега вече нищо не им оставаше, освен да се върнат на автострадата. Гастон седна на кормилото. Пиер още не бе нарушил мрачното си мълчание. Бяха изминали около два километра, когато някакво пърпорене заглуши шума на мотора.

— Какво има пак? — разтревожи се Гастон.

— Нищо — измърмори Пиер. — Не е от двигателя.

Продължиха нататък, докато в един миг някакъв белезникав, ослепителен блясък не им пресече пътя. Гастон спря.

— Чакай — каза Пиер, — ще ида да видя.

Той скочи от кабината. Оказа се просто бенгалски огън, който догаряше на платното. Пиер тъкмо щеше да се качи отново на мястото си, когато гръмна диво някаква палячовска духова музика wśród тълпа маскирани танцьори с размахани факли. Някои надуваха пищялки, други тромпети. Пиер се мъчеше да се освободи и да излезе от тоя смахнат хоровод. Обсипваха го с конфети, някакъв Пиеро го омота в серпантини, една маска на розово прасенце му пъкна в лицето хартиен език.

— Няма ли да престанете, мръсни глупаци!

В краката му избухна фишек. Пиер сграбчи розовото прасенце за яката, раздруса го яростно, стовари юмрука си в зурлата му и тя се огъна и изкриви под удара. Останалите се притекоха на помощ. Направиха марка на Пиер и той падна. В тоя миг Гастон се спусна стремглаво от кабината с електрическо фенерче в ръка и изрева:

— Престанете, тъпанари такива! На нас не ни е до майтап. Познаваме се с вашите стражари, ясно ли е? Ще ги извикаме!

Вривата утихна. Момците смъкнаха маските си и откриха своите развеселени лица на празнуващи млади земеделци. Всички носеха на реверите си трицветни кокарди и новобрански снопчета лентички.

— Че кво? Щом ни бива за служба, ще се веселим! Това е!

— И първо на първо какви ги бъркате по това време с тоя сандък? Да не се пренасяте?

Почнаха да им правят знаци, че не са наред, и се заливаха от смях.

— Това ще е, сигурно се пренасят!

Пиер си разтриваше кръста. Гастон побърза да го изтика към камиона и да го качи в кабината, докато работите не бяха почнали пак да се развалят.

Както си караше по автострадата, той попоглеждаше с крайчеца на окоото окаменялото лице, решителния профил на своя спътник, очертан от редките и ослепителни светлини на движението.

— Твоето Люзини знаеш ли какво — проговори накрая той. — Ами почнах да се питам дали въобще съществува. Или пък твоята Маринет те е пратила за зелен хайвер.

— Възможно е да няма Люзини — отговори Пиер след известна пауза. — Но Маринет не ме е пратила за зелен хайвер, сто на сто.

— Тогава, щом е така, обясни ми защо ти е казала името на несъществуващо село?

Пак настъпи мълчание и Гастон трябваше да изслуша следния отговор, който го слиса:

— Там е работата, че и Маринет, и самата нея също може да я няма. Значи, нормално е едно несъществуващо момиче да живее в липсващо село, не е ли така?

Следващия ден по пладне, на връщане към Париж, камионът се изравни по права линия с отбивката „Момини сълзи“. На кормилото беше Пиер. Имаше все същото мрачно изражение от предната вечер и нарушаваше мълчанието си само за да измърмори по някоя ругатня. Сгушен в ъгъла си, Гастон го наблюдаваше с безпокойство. Някакъв туристически автобус ги изпревари и се престрои вдясно малко преждевременно. Пиер избухна:

— Дявол да ги вземе тези туристи! Какъв боклук се навъди по пътищата! Пък после, нали, злополуките все по вина на тежкотоварните камиони! Ами да си вземат влака, пък да вървят да се забавляват през отпуската!

Гастон обърна глава. Един стар ситроен с двайсетте си коня старателно се зае на свой ред да ги задмине.

— Хайде, и костенурките почнаха да се слагат! И жена я кара отгоре на всичко! Ама щом като върви по-бавно от нас, защо на всяка цена иска да мине отпред?

За голяма изненада на Гастон Пиер въпреки това намали и двайсетте коня задминаха без повече затруднения. На минаване шофьорката им направи благодарствен знак.

— Много си любезен — отбеляза Гастон, тъй като Пиер продължаваше да забавя ход, — но след вчерашното приключение нямаме повече време за губене.

В тоя миг той съгледа, че продължавайки да забавя, Пиер подаде десен мигач и се отправи към банкета на автострадата. Като забеляза отбивката „Момини сълзи“ от другата страна на платното, всичко му стана ясно.

— А не, по дяволите! Недей да започваш пак!

Пиер скочи от кабината, без думичка да пророни. Много щеше да е трудно да се пресекат пътните ленти, където се разливаше като стремителен и пълноводен поток автомобилното движение в двете посоки. Явно на Пиер не му пукаше. Сякаш бе ослепял.

— Пиер, полудя ли? Внимавай, за Бога!

Един мерцедес насмалко не връхлита върху него и клаксонът му надава негодуващ вой. Пиер се засилва отново и достига преградните парапети. Прехвърля се през тях и изскача стремително на трасето Париж-провинция. Тежкотоварен камион минава на косъм и го заставя да спре. Поема отново с отчаян скок, за да избегне някакъв ситроен. Още веднъж скача. Първият удар го завърта, следващият го събаря на земята, но преди да се приземи, нещо го подема и със страхотна сила го изхвърля нагоре. „Ще речеш, че превозните средства си играеха на топка с него“, щеше да обяснява по-късно Гастон. Свирят гуми и клаксони. Става задръстване.

Гастон пръв се озовава до Пиер. Трина шофьори му помагат да го отнесе до техния камион. Окървавената глава на Пиер безжизнено

се люшка насам-натам. Гастон я задържа в ръцете си. Гледа го в очите с печална нежност. Тогава устните на Пиер трепват. Исква да каже нещо. Не се разбира. После бавно думите се редят.

— Автострадата... — шепне той. — Автострадата... Знаеш ли, Гастон, щом си част от автострадата... не се опитвай да се измъкнеш от нея.

Скоро след това влекачът, управляван от Гастон, продължава пътя си. Предхожда го линейка, увенчана с въртяща се светлина. Скоро линейката свива вдясно и поема по изхода за Бон. Камионът я задминава и продължава за Париж. Линейката намалява на бариерата и минава край една табела, където безжизненият Пиер не може да прочете: Люзини-сюр-Уш, 0,5 км.

Издание:

Мишел Турние. Див петел

Подбор и редакция: Бояна Петрова

Печат СД „Симолини-94“

Предпечатна подготовка — „Рива“

Издателство „Рива“, 2003

ISBN 954-8440-82-2

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.